

035.1:924
P5

035, 1:921 8107
F5

Kotamathi China
Raghupati
Jabardastivasuli

• • • • •

**Please return this volume on or before the date last stamped
Overdue volume will be charged 1/- per day.**

[illegible]

035,1:921 8107
F5

Kotamathi China
Raghu pati
Jabardastli Vasuli

॥

॥ ॥ ॥

॥

చ. “చతురకవిత్వతత్వపటుసంపద యొక్కరిసొమ్ముగాదు ! భా
రతిదయసాధవాద్ధి కవిరాజులమానసముల్ ఘటంబు లా
యతముకొలంది లబ్ధ మగునయ్యమృతంబు * *
* * * * *

(అనిరుద్ధచరిత్రము.)

శ్రీకృష్ణదేవరాయల నాస్థానమున నప్రదిగ్గజము లని పేరొందిన
కవిసార్వభౌములలోఁ బారిజాతాపహరణకావ్యనిర్మాతయైన నందితిమ్మన
యొక్కఁడు. విజయనగరసంస్థానాధిపతియైన కృష్ణదేవరాయల కీర్తి
ధము కృతి నిచ్చుటచే నీతఁడు పెద్దనాడు లకు సమకాలికుఁడని తెలియు
చున్నది. అందుచే నీతఁడు హూణశకము 1500 తరువాతవాఁ డని
తేలుచున్నది.

మఱియు,

నీ. కాశికగౌతమి ! భ్యాతుఁ డాపస్తంబ
సూతుఁ డాద్వైలకవిత్రికలుఁడు
నందిసింగామాత్యు ! నకును దిమ్మాంబకుఁ
దనయుండు సకలవి ! ద్యావివేక
చతురుఁడు ఘలయమా ! రుతకవీంద్రునకు మే
నల్లుండు కృష్ణరా ! యక్షిశీక
కరుణాసమాలబ్ధ ! ఘనచతురంతయా
నమహాగ్రహారస ! న్మానయుతుఁడు

తే. గీ. తిమ్మయార్యుండు శివపరాధీనమతి య
ఘోరశివగురుశిష్యుండు ! పారిజాత

హరణ మనుకాన్య మొనరించె ! నంద్రభావ
నాదివాకరతారాసు ! ధాకరముగ.

(పారిజా. పంచ. ౧౦౫)

అని చెప్పుకొనుటచే నీతఁడు కాశికగోత్రుఁ డనియు, నాప సౌఖ
సూత్రుఁ డనియు నా క్షేపినియోగి యనియు, సింగయ్యకుచు దిష్టా
బకును బుట్టినవాఁ డనియు, సరుస్తవిద్యలను వివేకముచు గలిగినచతు
రుఁ డనియు, చులయమారుతకవికి మేనల్లుఁ డనియు, గృష్ణ దేవ రాయ
లవలన మహాగ్రహారామలు సన్మానముగాఁ గొన్నవాఁడనియు, దన
నామధేయము తిమ్మయ యనియు, నాతఁడు శివభక్తిపరుఁ డనియు,
నఘోరశివగురునిశిష్యుఁ డనియుఁ డేలుచున్నది.

ఈతఁడు ప్రస్తుతీదండక మను నొకదండకమునుగూడ రచించెను.

ఈతఁకి నందితిమ్మన యచునామ ముండగాఁ ముక్కుతిమ్మన
యనుపే రెల్లునచ్చెనని కొందఱు సందేహింపవచ్చును. కాని యది
సరి కాదు. ఈతఁడు,

శా. నానామానవితానవాసనల నానందించు సారంగ మే

లా నన్నొల్ల దటంచు గంధఫలి ఒల్కాకం దపం బుది

మానాసాకృతిఁ బూని సర్వసుమనస్సారభ్యసంవాసి యై

పూనెం బ్రేక్షణమాలికామధుకరీప్రంజంబు విర్వంకలఁ

(కనుచరిత్ర. ద్వితీయా.

అని నాసికావర్ణనమును రచించినట్లును, యీపద
భావమునకు రామరాజభూషణుఁడు మిగుల సంతసించి కొ
వరహా లీకవి కిచ్చి యీపద్యమును గొని తనవసుచరిత్రయ
కొనె నని కొందఱు పల్కుదురు. కాని యిది యసత్య
మనుటకు సందియము లేదు. కానియెడల వసుచరిత్ర మనుఁ

శా. నానామానవితానవాసనల నానందించు సారంగ మే
లా నన్నొల్ల దటంచు గంధఫలి ఒల్కాకం దపం బుది
మానాసాకృతిఁ బూని సర్వసుమనస్సారభ్యసంవాసి యై
పూనెం బ్రేక్షణమాలికామధుకరీప్రంజంబు విర్వంకలఁ

LIBRARY

Jangamawadi Math, Varanasi

Acc. No.

2107

CC-0. Public Domain. Jangamawadi Math Collection, Varanasi

పద్య. ౪౭)
సృష్టులొని
న్నిపందలు
ం దుంచు
కథాకల్పన
మహాకావ్య
సాహిత్య

మును రచించ సామర్థ్యము లేకయే దీనిని కొనియిండు ననుకొనుట కంటె సాహసము వేటొక టుండదు. మఱియు సీపద్యము నంది తిమ్మ నయే రచించిన తనపారిజాతాపహరణమునం దుంచుకొనక కొన్ని వరహాల కేల యమ్మకొనవలసినవాఁడాను? ఈతఁడు నిరుపేద, ధనమునందలి కక్కుకై చేసాఁచె ననుకొందుమా? “ప్రహరాయక్షీతీశ కరుణాసమాలభ్య ఘనచతురంతయాన మహాగ్రహారసన్తానయతుఁడు” అని తనపారిజాతాపహరణమునందే రచించుకొనెనే. కావున నిట్టివాఁడీపద్యమును రచించి రామరాజభూషణునకు (భట్టమూర్తికి) విక్రియించె ననుటకంటె వెఱ్ఱితనముండునా? అట్లయిన ‘అల్లసానివాని యల్లక బిగియు’ ననుపద్యములోని ‘ముక్కుతిమ్మనార్యమద్దు బల్లు’ యని చెప్పిన ముక్కుతిమ్మన్న యనుకవి యెవరని హ్రీశ్చరావచ్చును. ఇచ్చట సమాధానముఁ జెప్పట సులభము. ఈతనిముక్కు పెద్దదిగా నుండవచ్చును. చిన్ననాటినుండియు సీతని ముక్కుతిమ్మనయనతోడి వారలు-సమకాలీకులును బిల్చుటకది యేకారణము కాన్పించుచున్నది. కాని వేటొం డేమియుఁ గాదు. ఈకావ్యమును భాగవతమునందలి దశమస్కంధములోని యేబదితొమ్మిదవ అధ్యాయమునందు—

“చోడినో భార్యయోత్పాట్య పారిజాతం గరుత్మతి,
ఆరోష్య సేంద్రాన్ విబుధాన్ స్త్రితోహనయత్పురం
స్థాతం సత్యభామాయా గృహణోద్యానోప శోభనః
అన్వగన్గమరాస్పర్శా ద్యద్గంధాసవలంకటాః॥

యయాచ ఆసమ్య కిరీట కోటిభిః

పాదా స్పృశన్నచ్యుత మర్థసాధనం

సిద్ధార్థవతేన విగృహ్యతే మహా

నహో సురాణాంచ తమోధిగార్యతాం”.

అని వర్ణింపఁబడిన పారిజాతాపహరణకథను వర్ణించియుండఁగా, దానిని
యైదాశ్వాసములు గలమహాప్రబంధమును రచించెను.

ఈకవి పారిజాతపుష్పప్రభావమును జెప్పుచు—

మ. అలిసీలాలక! నీవు నీవతి రహస్యకీడ వర్తించువే

శ లతాంతాయుధసంగరంబునకు నుల్లాసంబుఁ గల్పించు ను

జ్వలదీపాంకుర మై రతిశ్రమతనూసంజాతధారాశ్రమ

ర్మలవంబు ల్దొలగింపఁగా సురటియై రంజిలు నిచ్చాగతిన్.

అని వర్ణించియున్నాఁడు. ఇదికొంత రసాభాసముగా నున్న దనిపట్నా
రభిప్రాయపడుచున్నారు. ఈపద్యమునకుఁ గల్గిన యాక్షేపణలనిచ్చటఁ
బొందుపఱచుచున్నాను.

1. నారదమహర్షి వంటి యస్థలితబ్రహ్మచారి యెన్నఁజెననిట్లు
రతివర్ణనము సేయునా?

2 ఒకవేళ చేసినను నిట్టిసంభాషణ అలిసీలాలక! యని ప్రీతి
సంబోధించి నాపెతో నిట్లువర్ణించి చెప్పునా?

3 విష్ణుమూర్తియైన శ్రీకృష్ణుఁ డెగుట నుండఁగా వారి
(రుక్మిణీకృష్ణుల) లతాంతాయుధసంగరవర్ణనము లజ్జాజనకము గాదా?

4. ఉల్లాసంబు గల్పించుదీపమును, రతిశ్రమఁ దొలఁగింపఁగా
సురటియై రంజిల్లునని వర్ణించియున్నాఁడు. ఉల్లాసంబును గల్పించుదీప
మును, తన్మూలమున వచ్చినశ్రమను జూఁగొట్ట సురటియు నెన నిందు
నన్యోన్యవిరుద్ధభావము పొడసూపుచుండెను.

ఇందుచే బాత్రోచిత్యమునకు భంగము గల్గిన దని పట్నా
తలఁచుచున్నారు.

భట్టమూర్తి బారు మనియేడ్చెననియు, ముక్కుతిమ్మన ముద్దు
ముద్దుగ నేడ్చెననియుఁ గొందఱు చెప్పుదురు. ఆ రెండుపద్యములనుకొంద
నిచ్చుచున్నారు.

శా. ఆజాబిల్లి వెలుంగు వెల్లికల డాయన్ లేక రాకానిశా
రాజశ్రీసఖ మైనమోమునఁ బటాగ్గిం బొత్తి యెల్లెత్తి యా
రాజీవానన యేడ్చెఁ గిన్నరవహూరాజత్కరాంభోజకాం
భోజీమేశవిపంచికారవసుధాపూరంబు తోరంబు గాన్.

వసుచరిత. చతుర్థాశ్వాసము 52

ఉ. ఈసునఁ బుట్టి డెందమున హెచ్చినశోకదవానలంబుచే
గాసిలి యేడ్చెఁ బ్రాణవిభుకట్టెదుటన్లలితాంగి పంకజ
శ్రీసఖ మైనమోముపయిఁ జేలచెఱుం గిడి బాలవల్లవ
గాగ్నికపాయకంతకలకంతవధూకలకాకలీధ్వనిన్.

అని తిమ్మన బహుచక్కగ వర్ణించియున్నాడు.

సకలవిద్యావివేకచతురుడ నని వాసుకొనుట కీతఁడర్హుఁడు.
ఏలయన, నీపారిజాతాపహరణము నిర్దుష్ట మైనగ్రంథము. కవివైయా
కరణుఁ డాటచే బంగరునకు సౌరభము పట్టినట్లు కవిత్వము మిగుల
నియమబద్ధ మై కొనియాడఁబడుచున్నది.

చ. వలిమలయల్లువాఁడు తలవాఁక ధరించినపూవుగుత్తి వే

ల్పులగమిజీవగట్టు * * *

యని యాతఁడు జీవగట్టు మొదలగుమిశ్రమసమాసములను ప్రయో
గించినను గరకంఠుఁడు, ప్రాణగొడ్డము, జీవగట్టు మొదలయినమిశ్రమ
సమాసములఁ గవిత్రయమునాగు నిరాఘాటముగా భారతములోవాడి
యుండుటచే నిట దోషముగాఁ బరిగణింపఁబడనేరదు.

ఈతఁడు గ్రంథకర్తలలో మూడవతరగతిగ్రంథకర్తగా లెక్కిం
పఁబడుచున్నాఁడు. ఈతనికవిత్వము ద్రాక్షపాకములోఁ జేరవచ్చును.

ఉ. ఈనయగారపుంబ్రియము లీపస లీమొగమిచ్చునూట లే
లా నిను నమ్మి యుండినఫలం బిదె తోడన కల్గె నాకు నీ

యాన సుమీ నను జెనకి యాటడి వెట్టిన నవ్వవారలకొ
గాన నెటుంగునే పనులకాపరి భావజమర్మకర్మముల్.

ప్రథమాశ్వాసము. 125

ఉ. వేడుక నీకె కాని మఱి వే తొకయింతికినైన లేదె తొ
పాడెదవేల మచ్చర మొకప్పుడు మానక పోయి తీపు పెం
బోడవు గాన నిన్నె కనుఁబో యతఁ డెమ్మరిఁ జూడఁ డంచునో
నాడె సకత్తి నొక్కతె మురారిఁ గనుంగొనువేళ నీసునకా.

తృతీయాశ్వాసము. 126

ఈతని కవిత్వమునందు సంస్కృతపదములకంటె నచ్చతెనుఁగుపదము
లెక్కుడుగఁ గాన్పించుచున్నవి.

సీ. మగమీల నగఁజాలుతెగ గీలుకొనువాలుఁ

గనుఁగవ కొకవితకాంతి యొదవె

వలిజక్కువల పెక్కువలు దక్కువగ నిక్కు

చనుదోయి కొకవితచాయ దోఁచె

నెలతుమ్మెదలదిమ్ము వెలిఁ జమ్ముచెలువమ్ము

గలవేణి కొకవితనలుపు మీతె

నలచెందోవలవిందుచెలువొందు వెసఁ జిందు

మొగమున కొకవితజగి దొలంకెఁ

తే. జక్కఁదనమున కొకవితచక్కఁదనము

జవ్వనంబున కొకవితజవ్వనంబు

విభ్రమంబున కొకవితవిభ్రమంబు

గలిగెఁ దద్దివ్యకుసుమంబుకతన సతికి.

ప్రథమాశ్వాసము. 126

ఈతఁడు అనులోమ విలోమ కందము, పాదభ్రమకము, గోమూత్రికా
బంధము, నాగబంధము, చుర్రికాబంధము, ద్వ్యక్షరికందము, ద్వికంద

కొంచవదవృత్తము, భుజంగప్రయాత గర్భస్వీడి మొదలగు వివిధ జాతిబంధములతోఁ గల్గిన పెక్కుపద్యములఁ దనగ్రంథమందు రచించి యున్నాఁడు. మఱియు సీతఁడు సందర్భానుసారముగ స్వభావోక్తి ఉత్పేక్ష, అర్థాంతరన్యాసము, ఉపమ మొదలగు సుప్రసిద్ధాలంకారములును, గణితకృమము, పాదభిమకము, ముక్తపదగ్రస్తము, సింహావలోకనము క్తపదగ్రస్తము మొదలగు శబ్దాలంకారములను బొందుపఱచియున్నాఁడు. ఈమహాకవి సర్వవిధముల సీప్రబంధమును వ్రాయసమర్థుఁడు. కాని “ఇప్పటికాలమున తక్కిరిబిక్కిరి తడక నొకనవల నల్లినమాత్రముననే మహాకవిపదవి నందిన టైంచునుగదా!” యని వ్రాసినది యాథార్థ్యము.

మఱియు నిం దిం కొక్కవిశేషము గలదు. శ్రీనాథమహాకవి తన శృంగారనైషధమునందు—

సీ. ఒకదీప మార్చిన నున్నదీపంబులు

నప్పుడ తమకు దా మాటుటయును

దాలవృంతానిలచే లాంచలాదిక

వ్యాపారముల దీప మాటమియును

నాటినదీపంబు లప్రయత్నంబున

మఱిచూడఁ జూడంగ మండుటయును

మండి యాటియు నాటి మండినదీపంబు

వెలుగుఁ జీకటియుఁ గావించుటయును

సప్తగోశ్వాసము. 169

యని విద్యుచ్ఛక్తినిగూర్చి వర్ణించినట్లులే యీపాఞ్జతాపహరణకర్త తనగ్రంథమందు ద్వితీయాశ్వాసములో—

ఉ. ఆనలినాయతాక్షు గడియారమునం దభిసారికాజిఘాం
సానితమా పృస్థానశరచాపగుణధ్వనులో యనంగ ఘం
టానినదంబు లయ్యెడ వినంబడియెం గుపితాబ్జలోచనా
మానసము ల్చులింపఁ బృథమప్రహరారాపగమప్రశంసులై.

అని ఘంటలగొట్టు గడియారమును వర్ణించియున్నాడు. వీనింబట్టిమా
డఁగా 1500 సంవత్సరమునాటికే దేశమంతయుఁ బరిపూర్ణమైన నాగర
కళతో నిండియుండె ననుట స్పష్టమని చెప్పుచు విరమించుచున్నాడను.

కా కి నా డ, }
16-4-1925. }

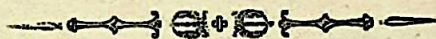
ఇట్లు,
కోటమర్రి చినరఘుపతిరావు.

పారిజాతాపహరణము.

ప్రీతిక.

మదికి బియ్యం బెసంగఁ

జేచ్చినయుయ్యెలలీల వైజయం

ప్రీమిళితాచ్చకౌస్తుభము

నిద్రపుఁగాంతిఁ దనర్చి యాత్మవ

క్షోమణివేదిఁ బాలెసంగఁ

జూక్కులపఁడువు సేయు వేంకట

స్వామి గృతార్థుఁ జేయు నర

సక్షితి నాథునికృష్ణరాయనిఁ.

I

మ. పాలఁతు ల్లాఁగిట గ్రుచ్చి యెత్తి తలఁబ్రాల్వోయించు నవ్వేళ నా
దల గంగం దననీడఁ దాన కని మాధ్వం బొప్ప వేటొక్కతొ
య్యై యంచు న్నది నెంచుపార్వతియనూయానా ప్రికి న్నవ్వుకొ
న్నెలపూఁదాలుపు కృష్ణరాయనికి సంధించు న్నహైశ్వర్యముల్. 2

మ. తనదంత్రాగముచేతఁ దీక్షమతి యుద్యత్కుంభయుగ్మంబుచే
త నితాంతోన్నతి దానవిస్ఫురణ నుత్సాహంబు శుండాముఖం
బున దీర్ఘాయువు నిచ్చుఁ గావుత గుణాంభోరాశికిం గృష్ణరా
యనికి న్వారణరాజవక్త్రుఁడు కృపాయత్తైకచిత్రాబ్జుఁ డై. 3

చ. సరసపుటల్కఁ దీర్చుతటి శార్ఙ్గసుదర్శననందకాబ్జసం

భరణగుణాప్తి నెన్నడుముపైఁ గటిపై జడపై గళంబుపై

హరినలుగేలుఁ బైకొన సుఖాంబుధి నిచ్చలు నోలలాడు నిం
దిర కృపఁజూచుఁ గాత నరదేవశిఖామణికృష్ణరాయనిక. 4
చ. తనమృదుగీతికావణితధ్వనివైఖరిఁబల్కు మంచు మిం
చినరహిఁ జేతిపీణియకుఁ జెక్కులు గీలుచు నేర్పుచున్నదో
యన నఖరాంకురంబుల నయమ్మునఁ దంతులు మీటి గాన మిం
పొనరఁగఁ జేయువాణి పృతిభోన్నతుఁ జేయుతఁ గృష్ణరాయనిక. 5
చ. వలిమలయల్లువాఁడు తలవాఁక ధరించినపూవుగుత్తి వే
ల్పులగమిజీవగట్ట యుడివోవని చల్వలఁటె-కి వెన్నెల
ల్గొలచినపాదు పాల్కుడలిముద్దులఁజట్టి నృసింహకృష్ణరా
యలఁ గరుణారసంబు నిను పారెడిచూపులఁ జూచుఁగావుతక. 6

— 1 కృతిపతివంశావళి —

- ఉ. ఆయమృతాంశునం దుదయమయ్యె బుధుం డతఁ డార్తరక్షణో
పాయఁ బురూరవుం గనియె నాతని కాయువు పుత్తుఁ డయ్యెనఁ
య్యాయతకీర్తికి న్నహుషుఁ డాత్మజుఁ డై యిలయేలఁ దత్తుతుం
డైయలరె న్యయాతి యతఁ డాహవదోహాలుఁ గాంచె దుర్వసుఁ.
క. ఉర్విశమాళి యగునా | తుర్వసువంశంబునందు దుష్టారిభుజా
దుర్వారగర్వచేఖా | నిర్వాచకుఁ డీశ్వరాఖ్యనృపతి జనించెక. 8
ఉ. తామసవృత్తి లేదు సతతంబును నుగ్మిఁడు గాఁడు పౌరుషం
బేమియు వెల్లి గాదు తన కెందును బై ముటి రాజు లేఁడు సం
గ్రామములోన నొక్కనరుగాసికి వాసి దొఱంగఁ డీశ్వర
త్కృమహిళామనోహరునిసాటియె యీశ్వరుఁ డెన్నిభంగులక. 9
ఉ. రాజులనెత్తుటం బరశురాముఁడు వ్రంతలు సేసె రెండుమూఁ
డిజగతిక. గణింప నది యెంతటివిస్మయ మబ్జినీసుహృ
త్తేజుఁడు కందుకూరికడఁ దిమ్మయయీశ్వరుచే జనించె ఘో
రాజి బెడందకోట యవనాశ్వికరక్తనదీసహస్రముల్. 10

క. శాశ్వతవిజయఁడుతిమ్మయ! యీశ్వరస్వపతికినిగారి కెవయగుతత్త్వా
జేశ్వరలక్కాబొకకున్విశ్వాతిగయశుఁడునరసనిభుఁడుదయించెన్.

సీ. ఎవ్వానివిజయంబు లెఱిగించుశాసన

స్తంభంబు లాశాంతశైలవితతు

లెవ్వానియరిగాఁపు లేపారుకాళింగ

యవనాదివివిధదేశాధినాథు

లెవ్వానినిత్యదానైకవిలాసంబు

లారూఢతరతులాపూరుషంబు

లెవ్వానిచిరకీర్తి యింద్రాలోకాంగనా

భోగినీగీతికాభోగపదము

తే. వాఁడు వొగ డొందు సర్వసర్వసహాధి

దేవతాముఖదర్పణద్విజయనగర

భద్రసింహాసనస్థుఁ డున్నిద్రితేజః

దీశ్వరాధిపునరసభూమిశ్వరుండు.

12

సీ. కుంత లేశ్వరుఁడు సిక్కు వడంగ విద్యాపు

రంబుఁ గైకొని నిజప్రాధి నెరవెఁ

బారసీకునకు దుర్భరమానవత్వంబుఁ

దొలఁగించె మానవదుర్గసీమఁ

జోళవల్లభునకు సురవధూమధురాధ

రము లిచ్చి మధురాపురంబుఁ గొనియె

శ్రీరంగపట్టణసీమ ఖడ్గనటీ వి

నోదంబు హైసణేందునకుఁ జూపె

తే. సతఁడు నుతి కెక్కె హైమసేత్వంతరాళ

కలితపోడశదానవిఖ్యాతయశుఁడు

4

పారిజాతాపహరణము.

మండలిశరమేఘమూర్తాండబిరుదుఁ

డీశ్వరాధిపునరసపృథ్వీశ్వరుండు.

13

క. ఆనరసమహీమహిళా | జానికిఁ గులసతులు పుష్కరితలు తిష్ఠాం
బానాగాంచికలిరువురు | దానవదమనునకురమయుధరయునుబోలెన్

క. వారలలోఁ దిష్ఠాంబ కు | మారుఁడు పరిపాధికంధిమంథాచలమై
వీరనరసింహరాయఁడు | వారాశిపరీతభూమిచలయం బేలెన్. 15

— 1 కృష్ణదేవరాయ వర్ణనము ? —

శా. వీరశ్రీనరసింహశౌరిపిదప నివృత్తమూమండలీ

ధౌరంధర్యమునన్ జనంబు ముదమంద న్నాగమాంబాసుతుం

డారుఢోన్నతిఁ గృష్ణరాయఁడు విభుండై రాజ్యసింహాసనం

బారోహించె విరోధులు న్గహనశైలారోహముం జేయఁగన్. 16

సీ. యాదవత్వమున సింహాసనస్థుఁడు గామి

సింహాసనస్థుండై చెన్ను మెఱయ

గొల్లయిల్లాండ్రోతోఁ గోడిగించుటఁ జేసి

వరకామినీసహోదరతఁ జూప

మఱి జరాసుతునకై మధుర డించుటఁజేసి

వరవర్గదుర్గము ల్బలిమిఁ గొనఁగఁ

బారిజాతము నాసపడి పట్టి తెచ్చుట

నౌదార్యమున దాని నడుగుపఱుపఁ

తే. గోరి తొలుమేనఁ దన కై నకొడువ లెల్ల

మాన్పుకొన వచ్చి భువనైకమాన్యలీల

నవతరించినకృష్ణుడౌ ననఁగ మించె

నరసవిభుకృష్ణరాయభూనాయకుండు.

17

ప్రతిక.

5.

శా. శ్రీరంగేశ్వరనాభిపంకజరజశ్చీకంఠః జోశేంద్రత
 స్వీరాజత్కుచపాళికుంకుమముకంఠః సుహృభూభృత్రటి
 సీరంధ్రీకృతగైరికద్రీవముకంఠః న్వన్న గావించెఁ గా
 వేరీతోయముఁ గృష్ణరాయఁ డహితోర్వనాథర క్తప్రభన్. 18.

సీ. చక్రవ ర్తిమహాప్రళ సై నాఁడును నేఁడు
 చెలఁగి ధర్మకృమస్థితి ఘటించె
 భూభృదుర్ధరణవిస్ఫూర్తి నాఁడును నేఁడు
 గోరక్షణభూతిఁ గుదురు వడిచె
 సాధుబృందావనసరణి నాఁడును నేఁడు
 మౌళానురాగంబు వదలఁ డయ్యె
 సత్యభామాభోగసక్తి నాఁడును నేఁడు
 నాకల్ప మవని నింపార నిలిపె

తే. నాఁడు నేఁడును యాదవాన్వయమునందు
 జనన మందెను వసుదేవమనుజవిభుని
 కృష్ణుఁ డనుచేర నరసేంద్రకృష్ణదేవ
 రాయఁ డనుచేర నాదినారాయణుడు. 19.

చ. అలఘణిభోగరత్నములు నాదిగిభోత్కటగండగంధము
 ల్తలఁపునఁ బాటి నవ్వువసుధాసతి దా భుజకీర్తిమాక్తిక
 చ్ఛలమునఁ గృష్ణరాయనృపచంద్రుని బాహుప్రసందు భూషణో
 జ్జ్వలమణుల స్మృగీమదము వాసనయుం గని ధూర్తలంగనల్. 20.

చ. మునుకొని కొండవీటికడ మూఢత రుద్రుఁడు కృష్ణనందను
 న్మనసిజుని స్తయించె నది మానుషమే నరసేంద్రకృష్ణరా
 యనృపతి కొండవీటికడ నాహవభూమిఁ బ్రతాపరుద్రీనం
 దనుఁ డగువీరభద్రుఁ గరుణామతిఁ గాంచె జగత్ప్రసిద్ధిగన్. 21.

చ. నెలకొని కృష్ణరాయధరణీవిభుఁ ఁ త్కలభూమిపాలుతోఁ
గలన నెదిర్చి హస్తకరకాండతతు ల్మృతకంపు బాములై
మలసినచోటఁ గూడినసమగ్రయశోనసనంబుఁ గప్పి తా
వలవఁగఁజేసె భూనితిని వశ్యనిధిజ్ఞుఁడు గాన నేర్పునన్.

సీ. ఉదయాది వేగ యత్యుద్ధతి నాధించె

వినుకొండ మాటమాత్రని మారించె

గూటము ల్పెనరంగ కొండవీ డగలించె

బెల్లముకొండయ చ్చెల్లఁ జెఱిచె

దేవరకొండయుద్వృత్తి భంగము సేసె

జల్లిపల్లె సమగ్రశక్తి డులిచె

గినుక మీఱ ననంతగిరి క్రిందుపడఁ జేసె

గంబంబుమెట్టు గ్రక్కనఁ గదల్పె

తే. బలనికాయము కాలిమట్టులనె యడఁచుఁ

గటకమును నింక ననుచు నుత్కలమహీశుఁ

డనుదినమ్మును వెఱచు నెవ్వనికి నతఁడు

రాజమాత్ముండ శ్రీకృష్ణరాయవిభుఁడు.

సీ. బాహుసాధకీడఁ బరఁగుపంటవలంతి

తొయ్యలినిడుద కస్తూరి బొట్టు

వైరినైనాభిలో వచ్చుగెల్పులనావఁ

గడఁ జేర్చుప్రాకుడుఁగడపుఁ జేయి

యరికుంభికుంభముక్తాక్షరాంకిత మగు

జయరమాకన్యక చదువుపలక

శత్రురాజులకు నచ్చరల నాకర్షించు

సమరేంద్రజాలపింఛంపుఁ గుంచె

[2]

పీఠిక.

7

తే. మేను సగము యుజోమహా శానునకును

శౌర్యరవిః గోరి వచ్చినచాయ లేమ

నరసవిభుకృష్ణరాయభూనాథచంద్రు)

చేత ననిలోన మించుకొట్టేయకంబు.

24

— శ్రీ మ. వ్యం త ము లు —

క. ఏవంవిధగుణభునికిని । ద్యోవనితాప్రార్థ్యమానధూర్తార్తిభః
శ్రీచరసంగతిసుధగం । భావుకరణముచితకలహపారణముచిత్ 25

క. రాధాతనయాధారిత । గాధాభక్తరణనిపుణకరసదయువకున్
మేధావదసాధారణ బోధాకరహృదయువకు విబుధసదయువకున్

క. నాగాంబికాకుమారున । కాగామిగతాధునిక నృపాలభ్యయశ
శ్రీగళహస్తితహిమగుడి । శాగజతమకటజనైల్యసంభాసువకున్.

క. సామర్థ్యదళితపరభట । సామజహయకూలముద్రుజ్జ్ఞతిజఘని
కాముకితాఖిలజలధికి । నాముష్యాయణసుధీగృహంగణిభక్ 28

క. కోడుడదోణువకును । వేదాభ్యస్థాపనప్రవీణువకు సమి
న్నేదిష్టనిమతతరసా । స్వాదనవశతుదపమృజకృపాణువకున్ 29

క. అనుహృదమవవచనినర । గ్రహనరసవ్యసనవశవికసదశిరసా
ప్రచరణశయఘణిభిలసన । విస్మయరమరువకితసమరవీధీస్థలికిన్ 30

క. వైంధ్యద్వీపగంధనిబ । ధ్వాభ్యాప్రతిపదోదితాలయని
వంధ్యప్రబాధకృతీసం । బంధ్యనుభావునకుబుధితమనుభావకున్

క. వనితాజనతాస్మరునకు । ఘనతాపనితారకాభికన్యచర
ఘనతాయనకారకస । త్పనితాశ్మరితాంతరసనపరతా 31

క. పరిపంథిదోర్బలసమి । త్పరిపరిష్టుప్రతాపదహనారణికిన్
సరసకళాధోరణికిన్ । నరసానికృష్ణరాయ గాయకునికి 32

పారిజాతాపహరణము.

— శ్లోకములు —

ప్రథమాశ్వాసము.

— శ్లోక ప్రారంభము. —

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పం బూనిన పారిజాతా
పహరణం బనుమహాప్రబంధంబునకుఁ గథాకృమం బెట్టిదనివ.

క. జనమేజయస్థపవల్లభు! డచుదినమును హరికథానుధాన్వాదమునం
దనివి సనక వైశంపా! యనముని కేటనియెఁ గౌతుకాయత్రమతీన్

సీ. హరివంశకథ లెల్ల నానుపూర్విగ నిట్లు

విని కృతార్థుడ నైతి మునివరేణ్య.

యాదానవారాతి యమరులఁ బోవంగఁ

బూని యాయదువంశమున జనించి

యతఁడు గ్రమ్మట వారి కాధార మగుపారి

జాతంబు పుడమి కేరీతిఁ దెచ్చె

ననుమతి నిచ్చిరో యా వేల్పు లొండేని

బలిమిఁ జేకొనియెనో పాడి దొఱఁగి.

తే. తెలియ నానతి యిమ్ము సందియము దీట

వినఁగ వేడుక యయ్యె నవి స్తరముగ

ననిన నాన్యాసమునిశిష్యుఁ డతనితోడ

నధిప విన మని పలికె నత్యాదరమున.

చ. హరి నరకాసురుం గెలిచి యగ్ధనుజేందునియింట నున్న య
 చ్చరలకొలంబువారి నెలజన్వనముం బొలివోనివారిఁ ద
 న్వరునిఁగఁ గోరువారి లలనామణులం బదియాలువేపురం
 బరిణయ మయ్యె నారదునిపంపున సౌఖ్యరసైకలోలుఁడై. 37

తే. మఱియు రుక్మిణి సత్య జాంబవతి మిత్ర
 వింద భద్ర సుదంత కాశింది లక్ష
 ణ యనఁగా మున్న కల రబ్జనాభునకును
 మహిషు లెనమండు సమతాభిమానవతులు. 38

ఉ. ఆరమణీలలామముల నందఱఁ గూడి యదూర్ద్వశుండు త
 ద్ధ్వారవతీపురోపవనవాటికలం గృతకాద్రిసీమల
 న్వారిధితీరకుంజనదనంబులఁ గేళితరంగిణీతటీ
 కైరవిణీసహాయమణికల్పితసాధముల న్వసించుచున్. 39

శా. ఏయే వేళల నేనరోజముఖ యేయేలీలలం గోరుఁ దా
 నాయావేళల నాసరోజముఖ నాయాలీలలం దేల్చి యే
 చాయఁ జూచినఁ దాన యై మెలఁగుచు నొసఖ్యాభి నోలాడుభో
 గాయత్తుం డయి పెక్కురూపముల మాయాకల్పనాచారురిన్.

క. హరి యిట్లు సతులనందఱఁ సరిగాఁజూచియుచుభోజనసాలసుతం
 దరుణీమణిసాత్రాజితిఁ నిరుపుర మన్నించి మిగుల నిచ్చుం జనవుల్.

చ. కులమును రూపము న్మృగనికూరిమియుం గలదాన నంచు నీ
 వల నలరుక్మిణీరమణి నానిఁ బెనంగఁగ సత్యభామయుం
 గులమును రూపము న్మృగనికూరిమియుం గలదాన నంచు నా
 వలఁ బచరింపఁగా రవరవ ల్పొడమ న్నది వారి కెంతయున్. 42

ఉ. అంతట నొక్కనాఁడు ధవళాంబుజనేత్రుఁడు వచ్చి రుక్మిణీ
 కాంతగృహంబులోన శశికాంతశిలామయ వేదిమీఁద నే

కాంతమునందుఁ గొందఱున్న గాయతనేత్రలు గొల్వ జూడ వ
త్యంతఃసోద కేలిమెయి నా సుచు నూడఁగ నద్భుతంబుగన్.

— శ్రీకృష్ణవిదద్వప నారదుఁడు వచ్చుట —

సీ. సరిగమపథనిససంజ్ఞస్వరంబుల

మహతి నభోనాయునిహతి మొరయ

భాగీరథీపయఃపరిపూర్ణమణిః మం

డలపు హ స్తంబునఁ జేలుపురుగులఁ

బ్రావమంత్రావృత్తిపావనస్ఫటికాక్ష

వలయంబు కర్ణశమ్ములిక వేలి

సమరకృత్యోచితచమరవాలంబును

గక్షపాలయు భుజాగ్రమున మెఱయ

తే. దేహకాంతు లకాలచంద్రికల నీన

జడలు మోక్షదుఃఖల్లవశంక సేయ

గగనముననుండి వచ్చె నాకస్మికముగ

నారివేరంపుఁడపసి దైత్యారికడకు.

క వచ్చినమునిపతికెదురుగ | వచ్చినమస్కృతులొనర్చిననితయుదా
బొచ్చెంబు లేనిధక్తి | యచ్చరరిపుభేది సలిపె నాతిస్యంబున్

తే. అపుడు దుక్కిణి కనుసన్న నబ్జముఖులు

రత్నసింహాసనంబు నారదున కిడిరి

హరియు నమ్మాని యనుమతి నర్హప్రీత

మున సుఖాసీనుఁ డయి కరంబులు మొగిడ్చి.

క. సురసంయమివర! మీరిట! కరుదేరఁగనివృడఁగృతార్థుఁడనయి

నిరతంబుమీ రెనాపయిఁగరుణగలిగియనికియిదియ కారణమున

క. నావుడు శౌరికినిట్లును | నావేలుపుఁడపసి మర్త్యుఁడాడెడిరీతి

నీటిట్లు పలుకనుచితమే? యే విశ్వజనీనచరిత! యెఱుఁగ నెన్ని

ప్రథమాశ్వాసము.

11

—? నారదుడు శ్రీకృష్ణుని సుతించుట. ?—

౧. ప్రామినుకులదొంగఁ బాతాళకుహరంబుఁ
 జొరఁజాటి చీకనచోట వీవ
 తరిగొండ వెన్నుపైఁ దాల్చి వేల్పుఁగూడి
 చవిఁ దేల్చినట్లకచ్చకము వీవ
 నీటిలో మునిగిన నేలచేడియఁ గొమ్మ
 కొననుబ్బ నెత్తినమోణి వీవ
 మునిమాపు బలుగంబమునఁ బుట్టి బంటు న
 క్కఱఁగాచినట్టిసింగంబ వీవ
 దితిజుమెట్టినయాపొట్టిదిట్ట వీవ । పుడమితేడలనడఁచిన ప్రోడవీవ
 కడలిఁగోలకుఁ దెచ్చినగ బ్బివీవ । యిపుడు ద్వాకరనసియించునీచునీవ.
 రక్కసిమగువలయీలుపు । మొక్కవటిచెదీవ పాములగమికాలం
 ద్రొక్కెదవునీవయింకిట । నిక్క ముగానిన్నుఁ బొగడనేర్తు నెక్కష్టా!
 ద్వాకరక వై కుంఠపురం । బీరుక్కిణి లక్ష్మి మిర లిచ్చట నునిక
 సానెకుఁగొల్వఁగవత్తును । గోరికతోఁగంసహర! ముకుంద! మురాగీ!
 అని యిట్లు బహుప్రకారంబులం బ్రశంసించి యక్ష్వరించినందనుం
 కమందానందంబుడెంద బునగ్రంధుకొననిజవాససాబిరుదగాధాక
 వందిబృందాయమా నేందిదిరంబునుచితోపయోగజనితానంద
 గవ్వసందోహశంకానహమకరందబిందుతుందిలంబును నిఖిలమనో
 యథప్రదానక్షీణంకాకరవిశదప్రభాని నుళితంబును సుపారిజాతంపుఁ
 మనోన్నన మిన్నేటిపసిండి నెత్తమ్మిదిగురుటాకునంబొదివి యిచ్చిన.
 కయంబువిస్తయంబును । మనమునఁ బెనఁగొనగనపుడుమాధవుడాక్ష్ణా
 నఁగయి కొనిభీష్మకనందనఁగనుగొనినత్యభామతలఁపుననిలువక.

మ. ఇది భోజాత్మజ కిచ్చినం గిరుకతో నే మంచు నూహించునో
మది సాత్రాజితి దాని కే నిపుడు ప్రేమం బంపినన్ దీని నె
ల్లదముం జేసినజాడ దోచునొకా యా లెమ్మిందునే నున్నిఁజె
ల్లదువో యేరికిఁ బంపఁగా ననుచు లీలన్ రుక్మిణీకాంతకున్.

చ. కనుఁగవఁ బిన్ననవ్వు దొలఁక న్నునిసాధునికన్నునన్న ని
చ్చినఁ దగభోజనందనయుఁ జేకొని మానికి మృక్తి యవ్వ
దన నెఱిగొప్పనం జెరివిన న్వలిగుబ్బలిముద్దుపట్టి లేఁ
తనల ధరించిన ట్లమరఁ దద్దయు మోహన కాంతిసంపదన్.

సీ. మగమీల నగఁ జాలు తెగ గీలుగొనువాలుఁ

గనుఁగవ కొకవింతకా తి యొదవె

వలిజక్కువల పెక్కు వలు దక్కు వగ నిక్కు

చనుదోయి కొకవింతచాయ దోఁచె

నెలతుమ్మెదలదిమ్ము వెలిఁ జిమ్ము చెలువమ్ము

గలవేణి కొకవింతనలుపు బూతె

నలచెదదొవలసిందు చెలువొ దు వెనఁ జిగు

మొగమాన కొకవింతజిగిదొలంకె

తే. జక్కదనమున కొకవింత చక్కదనము

జవ్వనంబున కొకవింత జవ్వన బు

విభ్రమంబున కొకవింత విభ్రమంబు

గలిగె నద్దివ్యకుసుమంబుకతన తికి.

క. కలకంఠకంఠియీగతిఁబులిగడిగినము త్తిరాసాపు బాలు పొంద

నెలనవ్వొలయఁగఁబలికెనుజలజాసనుపట్టికలవా సంభ్రమము

—(రుక్మిణీదేవికి నారదుడు పారిజాతప్రభావంబుఁ జెప్పుట)—

సీ. జలజాక్షి ! యిది పారిజాతప్రసూనంబు

నరులకు ధరియింప నరిది సూపె

పాలోమి పార్వతి పద్మ పద్మజురాణి
 యును శిరంబునఁ దాల్చు రనుదినంబు
 హరిబహిఃప్రాణంబ వగుట నేఁ డెఱుంగంగ
 వచ్చె నీ కిపు డిది యిచ్చెఁ గాన
 వెలఁదులు పదియాఱు వేపురలో నెన్న
 సరి లేదు సాభాగ్యగరిమ నీకు

తే. నీవు దాల్చినకతన నీపూవు నేఁడు
 భాగ్యము వహించె నుచితోపయోగవృత్తి
 నీప్రితార్థము నొడఁ గూర్చు నిది లతాంగి
 దీనిమహిమంబు చెప్పెదఁ దెలియ వినుము. 58

శ. పరిమళము సెడదు వాడదు! పరువము దప్పదు పరాగభరభరితంబై
 నిరతము జగదేకమనో! హర మగునీకుసుమరాజ మంబుజవదనా!

మ. అలిసీలాలక! నీవు నీపతి రహస్యకీడ వర్తించువే
 శ లతాంతాయుధసంగరంబునకు నుల్లాసంబు గల్పించు ను
 జ్వలదీపాంకుర మై రతిశ్రమతనూసంజాతధారాశ ఘ
 ర్మలవంబు ల్దొలఁగింపగా సురటి యై రంజిల్లు నిచ్చాగతిన్. 60

చ. అడిగినయంతలో రసరసాన్నముల న్నమకూర్చు నాఁకట
 న్బడలికఁ జెందనీక యశుభంబు లడంచు జగత్ప్రయంబునం
 బడయఁగ రాని సర్వగుణభవ్యము సు మ్మిది దీనిఁ దాల్చి యి
 వ్వుడఁతులలోఁ గనుంగొను మపారమహామహిమాను భావముల్.

చ. కువలయపత్తినేత్ర! నెఱిగొప్పన నీకుసుమంబు దాల్చుటన్
 సవతులు వచ్చినీచరణసారసయుగ్మము నాశ్రయింపఁగా
 ధవుఁ డటలేనికూర్చి జవదాఁటక నీపలు కాదరింపఁగా
 నవిరళభోగభాగ్యమహిమాన్వితవై విహరింతు గావ్రతన్. 62

క. నెలకొని వేసవిఁ జలువయుఁ జలివేళలనుష్ఠగుణముసముచితభంగిం
గలిగించునీలతాంతముఁ | కొలఁదులుచెప్పంగ నిచ్చుకొత్తలుసుమ్మి.

క. అలరుఁబోఁడులలోపలనలరుం బోఁడుములు నీకు నగ్గల మగుచున్
దలపూ వాడక యుండుముఁతలపూవు ధరించి వికచతామరసాక్షి!

ఉ. ఇన్నిదినంబులున్ సవతు లిందఱలో నలసత్యభామ కన్
సన్నలఁ ద్రిమ్మరున్ వారి వశంవదుఁడై యన విందుఁ గానియో.
కన్నెయ! నీయెడం గలుగుగౌరవ మెయ్యెడఁ జూచి కాను లే
కున్న నసర్థ్యదిష్టకుసుమోత్తమ మేగికి నైన నిచ్చెనే ? 65

ఉ. చక్కనిదాన నంచు నెలజవ్వని నంచు జగఁబులోనఁ బే
రెక్కిన దాననంచుఁ బతి యెఁతయు నా కనురక్తుఁ డంచుఁ దా
నిక్కుచుఁ ట్టవీగుచు గణింపదు కాంతల సత్య యింతకున్
స్రక్కకయున్నె నీమహిమ సూచినబోటులు విన్నవించినన్. 66

క. ధరియించిన మొద లొకవత్సరమాత్రము తావకీనధమ్మిల్లములో
నిరవుకొని మగుడనివ్వరి | తరుణీ! యలపారిజాతతరువున కరుగున్.

తే. అనుచు నారదుఁ డాడినయట్టిపలుకు
లచటివృత్తాంత మంతయు నరసి పోయి
వేటు వేటన సఖులు దేవేరులకును
విన్నవించిన వారును జిన్నబోయి.

67

ఉ. అందఱలోనఁ బెద్ద మహిమాన్విత రుక్మిణి గానఁ బూవు గో
విందుడు దాని కిచ్చెఁ దగవే యని లక్షణ యోర్చె నైచె గా
ళింది శమించె భద్ర యవు లె మ్మని యూరడిలెన్ సుదంత లోఁ
గుందుట మానె బాంబవతి కోప మపంచెను రుత్రవిందయున్. 68

తే. వారిలోపల సౌందర్యవతియు మాన
వతియు మహనీయసౌభాగ్యవతియు నైన

సత్య యంతట నేమొకో శౌరికడకుఁ

బోయి రాదయ్యెఁ జెలి పొద్దు వోయె ననుచు.

70

మ. తనశృంగారవనఁబులోన గిరిపాంతం జక్కఁగా దిద్ది తీ
ర్చిన పూదేనియయేటికాలువదరిం జెంగల్వపుష్పాన్లు నిం
చినచందోపలవేదిపై సరసగోష్ఠిఁ బోటియుం దాను న
వ్వనజాతాయతనేత్ర శౌరిగుణముల్ నాక్రుచ్చి వర్ణించుచున్. 71

చ. అలికులరావముల్ గిసలయాకులకోకిలకాకు కాకల్

కలకలనాదముల్ సెలఁగఁ గమ్మనితమ్మికోలంకు తెమ్మెరల్
వొలయఁగఁ దొంటిచందమున బుద్ధికి నేమియు నింపుగామికిం
గలఁగుచు సత్యభామ చెలిఁ గన్గొని యించుక సంశయించుచున్.

చ. అకట! యదేమియో యెఱుఁగనేయ్యెడఁ దొయ్యలి దక్షిణాంసచూ
చుకనయనప్రకంపగుణసూచన లేమియు వల్లగావు సా
రెకు మది జాలి వొంది యొకరీతిఁ దలంకెనుఁ బాగినాఁకుఁడొం
డొకచవలాక్షిఁ గూడి నను నొల్లనిచెద్దయుము లేమిసేసెనో. 73:

క. అనిసత్యభామతనవిధ! మనుఁగుందొయ్యలికిఁ జెప్పునవసరిమునఁ జ
య్యనవచ్చియొక్క నెచ్చెలిగనుఁగవనెఱసఁజనొడమఁగానిట్లనియెన్.

క. అమ్మా! యేమని చెప్పుదు! నెమ్మి స్త్రీవిభుఁడు రుక్మిణీసతిమణి సా
ధమ్మున నుండఁగ సురమునిగ్రమ్మట నాకస్మికమ్ముగా నచ్చటికిన్.

క. చనుదెంచి యమ్మురారికి! ననఘ మృమరైకయోగ్య మతిసాఖ్యకర
మ్మనితరసులభమ్మిదియనికొడియాడుచునొక్కదివ్యకుసుమ మ్మై సఁగెన్.

క. మిన్నంది వేగగయికొనికన్నులనొత్తికొనిమొక్కిగౌరవమెనఁగన్
వెన్నుఁడురుక్మిణికోసఁగెను! అన్నెలతయుఁగొప్పలోననవ్వరిదాల్చెన్.

తే. అంతలోనన యద్భుతం బావహిల్లఁ

గొలఁది యిడరాని యొకవంతచెలుపు గలిగి

రాజఁబాస్య రుక్మిణి తేజరిల్లె
సానఁబట్టినమకరాంకుశస్త్ర మనఁగ.

78

ఉ. ఆకుసుమంబు దాల్చిన మహామహిమంబునఁ దోడికామిసీ
లోకము మచ్చరంబు మదిలోనఁ దొఱంగి భజించుచుండ న
స్తోత్రనిజప్రభావములు నూపెడుగద్దియమీఁద నెక్కి ము
ల్లోకము దాన యేలుగతి లోలవిలోచన యేమి సెప్పుదున్. 79

ఉ. ఎంతకు శేఁడు వారదమునీందుఁడు శౌరి వినంగ రుక్మిణీ
కాంత వినంగ నేను వినఁగాఁ బలికెం బలిఁ గూర్చుదాన నా
యంతటినారు లేరని యహంకృతి నెప్పుడు విట్టవీఁగుచున్
వంతున వచ్చునత్యగరువం బిఁకఁ జెల దటంచు మానినీ. 80

క. అరణభోజను మతకము! లారుక్మిణి నటన లామురాంతకు చెయ్యవో
చేరి కనుఁగొనుచో నె వ్వాఱికిఁ గోపంబు రాదు వారిజనేతా. 81

— శత్రుభావ చింతనందుట. —

చ. అన విని వేటొడ యురగాంగనయుంబలె నేయివోయ భ
గ్గన దరికొన్న భీషణహతాశనకీల యనంగ లేచి హే
చ్చినకనుదోయికెంపు దన చెక్కులఁ గు కుమవత్ప్రభంగ సం
జనితనవీనకాంతి వెదచల్లఁగ గద్గదభిన్నకంఠి యై. 82

శా. ఏ మేమీ కలహాశనుం డచటికై యేతెంచి యిట్లాడెనా
యామాట లైవి యొగ్గి తా వినియెనా యాగోపికావల్లభుం
డే మే మాడెను రుక్మిణీనతియు నీ వింకేటికిన్ దాచెదే
నీమోమోటలు మాని నీరజముఖ! నిక్కం బెఱింగింపవే. 83

చ. అతులమహానుభావ మని యవ్వరిఁ దా నొకవెద్ద సేసి య
చ్యుతునకు నిచ్చకం బొదవ నూడిద యిచ్చిన నిచ్చెఁగాక తా
నతఁడు ప్రియంబు గల్గునెడ కర్పణ జేసినఁ జేసెఁగాక యా
మతకరివేలుపుందపసి మమ్ము దలంపఁగ నేల యచ్చున్. 84

క. పలుదెలుగుముళ్ళమాటలు కలహ మికల్యాణమనిజగంబుల వెంట
మెలఁగెడుమానికి సహజము వలదని చారింపవలదెవల్లభుడతనిక.

క. మునియేమిసేయు? రుక్మిణి! గొనఁగారణమేమి? ధూర్తగోపాలుఁడుసే
సినచెయిదమేమిచెప్పదు! మనమెరియదెప్రాణమైనమగఁడిల్లయినన్

క. పరికింపరు తమజాడలు! తరుణులతగులములునమ్మఁదగదండ్రుమడిక
శరదంబుదచలచిత్తులు! పురుషులెపోవారి నమ్మఁబోలునె చెలియా!

ఉ. ఇన్నిదినంబులు సవతు లిందఱలోఁ గడు గారవంబునం
గన్నియ నన్ను వల్లభుఁడు గన్నులఁ గప్పకొనంగ నుండి యా
వన్నెయు వాసియుం దఱిగి వారు ననుం దలెత్తిచూడఁగా.
సన్నలఁ జాయలం బలుక నెతునె ప్రాణము లింతతీపాకో! 88

ఉ. నామొగమొటకై వలసి నాటకముల్ ఘటియించె రుక్మిణీ
కామిని మీదటం గలుగుగౌరవముం గృపయుం బ్రియాబుఁ దా
నేమియుఁ గాన నీక యిట నిన్నిదినంబులు నన్ను దేల్చెనో
తామరసాక్షి! మెచ్చవలదా మురదానవభేదికృత్యముల్.

ఉ. ఓచెలి! శౌరి కిచ్చెనట యొక్కలతాంతము దెచ్చి నారదుం
డాచపలాక్షి కిచ్చెనట యాతఁడు న వ్విరి యిట్టిచూట లా
హా! చెవుల న్విసంబడియుఁ బ్రాణము దాల్చెద మేన నితగా
నోచితి నింక నెట్టివి కనుంగొన నెమ్మొయి నున్నదాననో. 90

క. పూనుకొని మేలుగీళ్ళకు! లోనయి విహరించువారిలోకమెఱుంగదో
యానరకాసురదమనుఁడు! దా నెఱుంగఁజూభోజకన్య తా నెఱుంగదొకో!

ఉ. ఆసరసీరుహాక్షి నిలయాబునఁ బాకజనాభుఁ డుండుటం
జేసి యొసంగఁబో తగవు సేకొని యొక్కలతాంత మితలో
వాసియు వన్నెయుం తగవు వైభవము జలము న్వివేకమున్.
బో సవతు ల్భజించుటకుఁ బో వెఱుంగయ్యెడు నేమిసెప్పుదున్. 92

క. కలకాల మొక్కగతిఁ బూసలలోదారంబుమాడ్కిసతిమసిలోనన్
మెలఁగెడుపురుషులుగలుగుటఁ తొలిజన్మమునోముఖముతో యజనేత్రా
సీ. కలలోననైన నవ్వల కైన నామాట

జవదాఁట వెఱచు నో చంద్రవదన!

యేవదార్థంబు నాయెదుటఁ బెట్టకమున్న

యెవ్వారి కొనఁగఁ డో యిగురుఁబోఁడి!

చెలులు నాతో నేమి చెప్పదురో యని

లంచంబు లీచ్చు నో చంచలాక్షి!

తోడిచేడియలు నాతోవంతులకు రా

సయిరింపఁజాలఁ డో సన్నుతాంగి!

తే. యరహరలు లేనికూరిమి ననఁగి పెనఁగి

కొదలు దీఱనికోర్కులఁ గూడి మాడి

కవట మెఱుంగనిమమతలఁ గలసి మెలసి

యున్నవిభుఁ డిట్లు సేయునే యోలతాంగి!.

సీ. కృతకాద్రికందరాకేళినిగూహన

వేళావరస్పరాస్వేషణములు

పోషితమాధవీపున్నాగపరిణయో

త్సవకల్పితానేకసంభ్రమములు

చాతురీనిర్జితద్యూతపణాదాన

కలితచేలాంచలాకర్షణములు

సాయంసమారంభచక్రవాకద్వౌద్వ

విరహావలోకనవిభ్రమములు

తే. సాంద్రితరచంద్రికాకేళిచక్రమములు

విధుశిలామయవేదికాఽశ్రమములు

ఫలకచిత్రితనిజరూప భావనయులు

మఱచెనో కాక రుక్మిణిమాయఁ దగిలి.

95

క. పతి ప్రాణసదృశబంధువుపతి దైవం బేడుగడయుఁ బతిసతులకున
వృత్తియ కడుమేరదప్పిన గతి కులకాంతలకు వేరుగలచేచెపుమా.

క. ధనమిచ్చిపుచ్చుకొన్నను మనముననోర్వంగవచ్చుమగఁడింతులకున్
జన విచ్చిపుచ్చుకొన్నను మనవచ్చు నెయిగ నేటిమాటలు చెలియా!

క. అని వగల మిగులనొగులుచు జనితామర్షమునఁగోపనదనంబునకున్
జనియెనులతాంగిహరిచందనకోటరమునకు నాగతరుణియుఁబోలెన్.

ఉ. మాసినచీర గట్టికొని మానముతోడ నిర సైబాషయై

వాసెనకట్లు గట్టి నిడువాలికగస్తురిపట్టు నెట్టి లోఁ

గాసిలి చీకటింటికడకంకటిపై జలదాంతచంద్రీరే

ఖాసదృశాంగి యై పొరలె గాఢమనోజవిషాద వేదనన్.

99

చ. బిసరుహప త్రిలోచనకుఁ బెల్లగుమోహము సంఘటిల్లె నె
క్కసమగు నెవ్వగ ల్వాడమెఁ గంపము పుట్టెఁ జెనురై మేను మా
నసమున విన్నఁబాటాదవె నాటెఁ గడుం బరితాపవేదనల్
మఁకపుఁ బాముకాటుగతి మచ్చరమన్విస మగ్గలింపఁగన్. 100

చ. వెడవెడ గన్నుమూయుఁ గనువిచ్చు నగుం దలయాఁచుఁబాన్పువై
బకు నుసు రంచుఁ లేచుఁ దడఁబాటును దత్తరముం జలంబు లో
నడరఁగఁ గోపవేగమున నగ్గలమైన మనోజబాధలం

బడి మదహస్తిహ సైగతపద్మినియుం బలె సొంపు పెంపఱన్.

క. ఈపగిది న్నాత్మాజిత్రీకోపోద్వోగమున వగలఁ గుందుచు ఘనసం
తాపంబు పేర్చినితర! వ్యాపారముమానియుండెహరియును నచటన్.

— శత్రుభామకడకు క్రిక్కుఘటకు వచ్చుట —

మ. ముని నా కిచ్చినపూత్రచందమును నే మున్నాడి యీభోజనం
దనకర్పించినజాడయుం దెలియఁ జెంతం బొంచి వీక్షించిపో

యినసాత్త్రాజితబోటి నావలనఁ దా నేమేమి కల్పించెనో
యని ప్రద్యుమ్నునిమానిదండ నిడి చింతాయ త్రచి త్రంబునన్. 103

చ. అరదము నెక్కి కేతనపటాంచలచంచలమైనతాల్మితోఁ
దురగజనంబు మున్నడవఁ దోచి కడంగెసుత త్రంబుతోఁ
దిరిగెడుబండికండ్లపగిదిన్ భ్రమయించుమనంబుతోడ నా
హరి సనుదెంచె సత్యసముదంచితకాంచనసాధవీధికిన్. 104

తే. వచ్చి యరదంబు డిగ్గి తద్ద్వారసీమ
దారకుని నుండ నియమించి తాన యొకఁడు
కమలనాభుండు కత్యోతరములు గడచి
యలబలము లేనినగ రెల్ల నరసి చూచి. 105

సీ. కనకపంజరశారికలకుఁ జక్కెర వెట్టి
చదివింప రేలొకో సకియ లిపుడు
కరతాళగతుల మందిరమయూరంబుల
నాడింప రేలొకో యతివ లిపుడు
కొల్వాడిగోళ్ళు దంతులు మీటి వీణియ
ల్పలికింప రేలొకో భామ లిపుడు
కలికిరాయంచబోదల నెల్ల నెలయించి
నడిపింప రేలొకో పడఁతు లిపుడు

తే. ఇన్నిదినములవలె నుండ దేమి నేఁడు
చిన్నఁబోయిన దీమేడ చెన్నుదటిఁగి
పద్మముఖతోడ నెవ్వరేఁ బారిజాత
పుష్పవృత్తాంత మెఱిఁగింపఁ బోలునొక్కొ. 106

క. అని యనుమానించుచు నొ
య్యనఁ గోపగృహంబు సేరి యాసత్త్రాజి

త్రనయ మునుం గిడి యుండఁగ

ననుపు మెఱయఁ జొచ్చి మాయ యచ్చుపడంగన్.

107.

ఉ. కొందఱ మంతనంబులను గొందఱ జుకెనవాఁడిచూపులం
గొందఱ జేతినన్నలఁ దగుల్పడఁ జేయుచుఁ జేరఁబోయి మ
ధ్యందిన భానుమండలక రావళి హావళి వాడి యున్నతీఁ
గందలఁపించునమ్మగువఁ గన్గొని యెంతయు విస్మితాత్ముఁడై.

ఉ. ఈలలితాంగిచంద మొకయిచ్చుక చూచెద నంచు ఘోరగో
పాలుఁడు తాలవృంత మొకభామిని సత్యపిఱుదనుండి మం
దాలసలీలమై విసర నాదటఁ గైకొని వీచెఁ దదవృపుః
కీలితపంచసాయకశిఖం దరికొల్పుచు నున్నకైవడిన్.

109.

ఉ. అంతటఁ బారిజాతకుసుమాగతనూతనదివ్యవాసన
ల్వీంతలు సేయఁ దావి యదివిస్మయమంచు మునుంగుదోచి య
క్కాంత గృహంబు నల్లడల నారసి సంభృతతాలవృంతునిం
గాంతునిఁ జూచి బాష్పకణికాతరళీకృతలోచనాంతయై.

110.

క. తలవాంచిమగుడముసుగిడఁగ నులుకులడిగ జాటిజాలుకొను బాష్పం
బుల్ పలుచనిచెక్కుల లవలీ! దళపతితమరందబిందుతతిఁబురడింపన్

ఉ. ఓ ర్పొకయింత లేని వికచోత్పలలోచనచి త్రవీధిఁ జ

ల్లార్పఁగ నీలనీరదశుభాంగుఁడు వే సనుదెంచె నంచుఁ గం
దర్పహుతాశను న్వలికిఁ దార్పునఖుండునుబోలె వేడిని
ట్టార్పు దళంబుగా నిగిడె నున్నమితావరణాంశుకాంతమై.

112.

చ. పనితకుచదవ్యయంబుపయి వ్రాసినకుంకుమపత్రభంగము
ల్లనితనితాంతఘర్మకణజాలముచేతఁ గరంగి మెల్ల మె
ల్లన వెలిపట్టుకయ్యెదకెలంకుల జాఱుట యొప్పె మానసం
బున నెలకొన్నకోధరసము న్వడఁజెల్తుచు నున్నకైవడిన్.

113.

క. మానవతి యిల్లు మానవి । మానకోధములచేఁగఁమాఁరిలీచీంతా
ధీనగతి నుండ మిదియో! మానిన ప్రేమమున నంబుజోదరుఁ డనియె.

— శిశువుఁడు సత్యభావ సహాయుండుట —

ఉ. ఇందునిబాస్య! మైతొడవు లేల ధరింపవు నున్నఁ గావు లీ
మెండును మానశేవు దెలు వేటికిఁ గట్టితి నీటికాదుచు
లెండలిరాకు మోవిఁ దులకింపఁగఁ జేయక యున్ని యేమి నీ
చందము వింత యయ్యెడు నిజంబుగ నాకెఱుంగఁగఁ జెప్పుమా.

చ. మన సురయందలంచి యొకమార్గము వన్నితొ నప్పుటలకో
నను వెఱపించెదో యకట నాయెడ నిక్కము దప్పు గల్గెనో
ననజరళాయతాక్షి! పగవాడనె నన్నిటు లేల చూడ వొ
క్కనిమిష మైన నీవు దయఁ గన్గొనకుండిన నిల్వనేర్తునే. 116

చ. పలుకులఁ దేనె లుట్టిపడఁ బల్కుచు నేఁ డిది యేమివాలుఁగ
న్నుల నునుస్కిగునూల్కొనఁ గనుఁగొన వేల యురఃస్థలంబుఁ జ
న్నుల నెదురొత్తి మక్కువ ననుఁబిగికొఁగిటఁ జేర్పవేటికే
చిలుకలకొల్కి! యెవ్వరెడసేసిరి నీకిటు లేల చింతిలక. 117

చ. మనముల మాటలు గ్రయిల మన్నన లీ నొకనాఁడు నెట్టికా
మినులకు గారవంబు మెఱమెచ్చులకై పఁచఁంతుఁ గాని పా
యని యనురక్తి నీయెడల యగ్గల మె కనుపట్టు నాకు నీ
పనిచినపంపు సేయుటయ ప్రాధవ మాటది నీవెఱుంగవే 118

మ. పడఁతీ! నీమధురాధరామృతము నీబాహుపరీరంభముఁ
బడయన్ ధన్యుడఁ గాక యుండిన నను న్నాటించి యొక్కింత నీ
నిడువాలుంగడగంటఁ జూడు మనుచు న్నిల్పొపమిం బై చెఱు
గొడియం జేవిరిదమ్మి వేయటకు నై యుంకించి జంకించినక. 119

ఉ. పాటలగంధి చిత్తమునఁ బాటిలుకోపధరంబు దీర్చ నె
 వ్పాటచు బాటు గాని మృదుపల్లవకోమలతత్పదద్వయా
 పాటలకాంతమా? మనెను క్తికి వన్నియవెట్ల నాజగ
 న్నాటకసూత్రధారి యమరదయఁ డగ్ని మ్రొక్కె మ్రొక్కినన్.

మ. జలజాతాపనవాసవాదియరపూజాభావనంబై తన
 ర్చులతాతామునుకన్నతండ్రికిరమచ్చో నామపాదంబున
 దొలఁగఁదోచెలతాగి యల్లయును నాను శ్రీరము శ్రేయః బే
 రలుకం జెందినయట్టికాంత లుచితవ్యాపారము శ్రేస్తురే 121

క. కోపనపదహతిఁగుహనాశోపాయఁకుగానిమొయగుహ్నిపవగను
 ద్దీపితమన్మథరాజ్యప్రాప్తితుః శైవలికెఁ గూర్చుచును పడంగన్.

చ. నను భవదీయవాసుని మనంబున నెయ్యపుఁగిన్కఁ బూనితా
 చినయది నాకు మన్ననయ చెల్విగు నీవనపల్లవ బుమ
 త్తనుపుంకాగ్రికంటకవితానము వాఁగిన నొచ్చుచును నే
 ననియెడ నల్క మానవుగదా యింక నైన నరాశకుంతలా! 122

— సత్యభామ శ్రీకృష్ణుని దూఱుట. —

చ. అన విని మూనినీతిలక మవ్వకు మేయఁబ దోఁప నిక్కి పీ
 డినకచపంక్తిఁ బల్కెఱు ముడి న్నెడదోపుమఁ బై చెఱుగుగ్ర
 క్కనఁ జనుదోయిఁ జేర్చుచు మొగంబున శేజెను టుకురింప జం
 కెన నెఱిమాపు మాది పలికెఁ జలితాధకపల్ల వాగ్రయే. 124

ఉ. ఈనయ గారపుబ్ధియము నీవన లీమొగమచ్చనూని శ్రీ
 లానిను నమ్మియుండినఫలం బిదె తోకన కల్గె నాకు నీ
 యాన సుమీ నను జెకి మాఱకి నెకిన పుష్పవారలు
 గాన నెఱుంగనే వరులకాపరి భావజగు కర్మమున్. 125

ఉ. ఇంకిటు నిన్ను నమ్మ నను నేమిటికిం గెరలించె దెంతయుం.
బొంకము కానియావలనిబొంకులు మాచవి గావు రుక్మిణీ.
పంకజవత్సవశ్రుకును బ్రాణపదంబవుగాని వల్ల వీ
కింకర ! చాలుఁజాలు నడికింపకు నింపకు లేనికూరుముల్. 1

ఉ. గట్టినచేతలుం బవలుఁ గల్గదనంబులు నీవు పుట్టఁగాఁ
బుట్టిన వెందు లేనిపలువోకలమాయలు నీకు వెన్నతోఁ
బెట్టిన వా టెఱింగియును బేలతనంబున నిన్ను నమ్మి నా
గుట్టను దేజము స్నిగులఁ గోల్పడిపోతి నికేమిసేయుదుక. 2

చ. మునిపతి వచ్చి పూవాసఁగి మోదముతోడ భవత్ప్రియాంగన
న్వినతి యొనర్పఁగా వినినవీనుల మా చవిగానిమాటల
న్వినవలసెం గదా యిప్పుడు నీ కిటు వచ్చుట పారిజాతవా
సనఁ బ్రకటించి నాకు నెకసక్కెము సేయన కాదె చెప్పమా. 3

క. మానంబె తొడవు నతులకుమానమె ప్రాణాధికంబుమానముక
మ్మానములకుమూలంబగుమానరహితమయినబ్రదుకుమానినికే.

తే. తనదుకోడండ్రలోనఁ బెద్దయు గ నన్ను

దేవకీదేవి మన్నించు నీవు నాకుఁ

జనపు లిచ్చుటఁజేసి యాసాధ్యసేవ

జేయఁ బోవంగ నా కింక సిగ్గు గాదె.

సీ. ఉవిద యెవ్వతె నోచి యున్నదోయా శమం

తకరత్న మింక నాదల ధరింప

నీరై వతకశైలచారుకూటవిటంక

కేలి కిం కెవ్వతె పాలుపడునా

యెవ్వతె కబ్బునో యీవసంతారామ

కప్పురకదళికా గారవసతి.

లీల నీమణిసాధజాలకంబుల నిన్నుఁ

గూడి యెవ్వతె వాఁర్చిఁ జూడఁ గలదొ

తే. యకట నేఁ బెంపఁ బెరింగిన శుకమయూర

శారికాబృంద మెవ్వతెఁ జేరునొక్కొ

నన్ను నాతోడిసవతులు నగకమున్న

పంతు మలరంగ నిన్ను మెప్పింతుఁగాన.

131

క. నను నెవ్వతెఁగాఁజూచితావనియంతర్భాషయగుచునవనతముఖయై
ఘనతరగద్గదికానిస్వనమున మఱిమాటలాడశక్యముగామి. 132

ఉ. ఈనునఁ బుట్టి డెందమున హెచ్చినశోకదవానలంబుచే

గాసిలి యేడ్చెఁ బ్రాణవిభుకట్టెదుట స్థలితాంగి పంకజ

శ్రీసఖ మైనమోముపయిఁ జేలచెఱుగిడి బాలపల్లవ

గ్రాసకషాయకంతకలకంతవధూకలకాకలీధ్వని. 133

ఉ. అరమణీలలామ మది నంటినకోపభరంబు నిల్పఁగా

నేరక నెవ్వఁ గాఁబాగుల నీజరనాభుఁడు నిండుఁగాఁగిటం

జేరిచి బుజ్జగించి నునుఁజెక్కులఁ జాలుకొనంగజాటుక

న్నీరు కరంబునందుడిచి నెయ్యముఁ దియ్యముఁ దోఁప నిట్లను. 134

ఉ. ఓలలితేంద్రసీలశకలోపమకైశిక యింత వంతఁ నీ

కేల లతాంతమాత్రమున కేఁ గలుగ నివ్వు నీకు దేవతా

కేలివనంబు సొచ్చి యనికి న్బలసూదనుఁ డెత్తివచ్చినన్

డీలు పడంగఁ దోలి యిటఁ దెచ్చెద నిచ్చెదఁ బారిజాతమున్. 135

తే. వామలోచన ! నీకేలివనములోనఁ

జలువ వెదజల్లుచెంగల్వకొలనికెలన

సరసకర్పూరకదళికాతరులనడుమఁ

బెగటిచెట్టుగ నాటింతుఁ బెంపుగనుము.

136

క. అని పలుకుచుంబుధశ్యా! మునిగర్జితమధురవాక్యముల సత్యామా
నిని నీపలతికవోలెన్. | గనుపట్టె సఖీమయూరికలు సెలరేగన్. 137

మ. దయచూనాక్షివిలోక! లోకహితకృత్పారంధ! రంభాకుచ
ద్వయదుర్గాధిపతిద్విషత్పతితగాథావ్యక్తదోసార! సా
రయశస్సింద్రదిశాంత! శాంతహృదయారంగన్నయాచార! చా
రయతోపాయవిచార! చారణగణప్రస్తాయమానోదయా! 138

క. ప్రతివర్షవసంతోత్సవ | కుతుకాగతసుకవినికరగుంభితకావ్య
స్మృతిరోమాంచఃశంకిత! చతురాంతఃపురవధూప్రసాదనరసికా!
నర్మటము.

ప్రసృతివిలోచనాకుసుమబాణ! దిశాలలనా
ఘస్పృణపటీరలేపకృతికోవిదబాహుతటి
విస్మయర కీర్తి! రస! విక్షత విక్షవైరిన్మవ
త్యస్యగతిపంకిలాసిముఖ! యెందవవంశమణి! 14

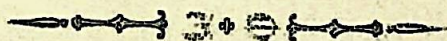
గద్యము. ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరవరప్రసాదలబ్ధసారసారస్వ
తాభినంది నంది సింగయామాత్యపుత్ర కాళికగోత్రపవిత్ర సు
జనవిధేయ తిమ్మయనామధేయ ప్రణీతంబైన పారిజాతాపహ
రణం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

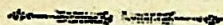

పారిజాతావహరణము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

సదనలోచనాబ్జ ! ద
యాసారమరందపోషితార్థభిమనో
ల్లాసగుణ ! మలయకూట
ప్రాసాదనిశేత ! కృష్ణరాయమహీశా.

1

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షి తీత
వరున కిట్లను నమ్మానివల్లభుండు
పారిజాతంబు దే నిల్లు పోతిన వల్లి
చంద్రశాలకు నేతెంచి చక్కధరుండు.

2

మ. సరసాలాపముల నివ్వినోదకథల న్నాత్మాజితీదేవిఁ బో
మరసాంభోనిది నోలలాద్ధి కడు సమ్మానంబు గావించి ని
ర్భరకౌతూహలవృత్తి నుండ ఘటికాపర్యాప్తిఁజూరవాం
తరనిర్జితము లై వినంగఁ బడియె స్మధ్యాహ్వానశంఖధ్వనుల్.

3

తే. సమయకృత్యంబు లప్పుడు సలువఁ దలంచు
నలిననాభునిచిత్తంబు తెలిసి సత్య
భామకనుసన్న నుడిగంపుఁబద్మములులు
నిలిచి రంతంత వినయంబు దొలఁక నెదుట.

4

క. తలిరాకుఁబోడి యొక్కతె | జలకమునకు వేళయనుచు శౌరికివిణా
కలకలములఁగలకలనగు | పలుకుల మెలపొలయవిన్నపముగానించె.

ఉ. ఇంచినవేడ్క నాత్మహృదయేశ్వరిఁ గన్గొని శౌరి మందహా
సాంచితనేత్రుఁడై జలక మాడఁగ లె మ్మని పైఁడిచేలకొం
గించుక జాట నొక్కతర లేక్షణహస్తముఁ గేల నూఁదుచు
గంచుకిసంచయుంబు సముఖా యన గదియ డిగ్గె డిగ్గినన్. 6

క. పామినుకులపూఁజోడుల
సీమంతపుఁ జెందిరంబుచే బలె నరుణ
శ్రీమించు నతనిపదముల
భామామణి యోర్తు పయిఁడిపావలు దొడిగెన్. 7

తే. కేళిగతి మీఱ మజ్జనశాల కరిగి
శాతమన్యవముణిమయాసనమునందుఁ
గొన్తుభాదివిభూషణోత్కరము లెల్ల
నొయ్య నొయ్యన నడలించి యున్నయిది. 8

—(శ్రీకృష్ణుని మాధ్యాహ్నిక స్నానము)—

ఉ. కంపనలీలమై నసదుఁగౌ నసియాడఁ గుచదవ్యయంబు న
ర్తింప లలాటరేఖ చెమరింపఁగ హారలతాగుళుచ్చముల్
తుంపెసలాడఁ గంకణమృగుధ్వని తాళగతిం జెలంగఁగా
సంపెఁగనూ న యంటె నొకచంద్రనిభానన కంసవైరికిన్. 9

ఉ. తామరఁడోయిలోఁదగిలిదాఁటెను తేఱులువోలె బెన్నులుల్
వేమఱు చేతులం బిడిచి విప్పి విదిచ్చి నఖాంకురంబులం
గోమలలీల దువ్వి తెలిగొడ్డఁగనీ రెడఁజల్లి చల్లి గం
ధామలకంబు వెట్టె నొకయంగన కాళియనాగభేదికిన్. 10

మ. చెలువ ల్గొందఱు హేమకుంభములతోఁ జేజే నొసంగ నివిని
 ర్మలదోర్మలరుచు ల్వలిం బారయఁ దోరం బైనచంద్రియ సం
 దోలయ న్నేనలిజాఱనిక్కి-యరమే నొయ్యార మైవ్రాలఁగా
 జలకంబార్చె లతాంగి యోర్తుయదువంశస్వామికి న్నేడుకన్.

సీ. చెందికపూవన్నెజిలుఁగుదువ్వలువను

దడి యొత్తె నొక్క-కాంతాలలామ

కొనగోళ్ళ నెఱులు సిక్కులు వాపి మెలపున

శిర సార్చె నొక్క-లేఁజిగురుఁబోఁడి

వెన్నెలనిగ్గులు వెదచల్లెడుమడుంగు

లందిచ్చె నొక్క-పూర్ణేందువదన

నవరత్నమయభూషణవ్రజంబులు మేనఁ

గీలిం చె నొకరాజకీరవాణి

తే. విరులసరు లిచ్చెనొకయరవిందగంధి

యలఁదెఁ జందన మొకధవళాయతాక్షి

సుదతి యొక్క-తె కపురంపుసురటి విసరె

నిలువుటద్దఁబు నొకయింతి నిలిపె నెదుట.

12

క. కలికినిడువారుఁగన్నుల | తళుకులు మఃపదీపశిఖలుఁదడఁబడలక్ష్మి

నిలయున కిచ్చిరి కొందఱు నెలతలు మా క్తికవిచిత్రసీరాజనముల్

మ. జలకం బాడి మడుంగుగట్టి మణిభూషాదీప్యమానాంగి యై

కలపం బెంతయు వింతగా నలఁది చెంగల్వ ల్నెఱి స్థించ వే

నలిఁ గీల్కొల్పి పసిండియందెరవలి న్నాయంచ లంతంత రాఁ

జెలులుం దానుచునత్యభామసనుదెంచె న్నాథుఁ డుప్పొంగగన్.

సీ. మాతృర్యఘనమేఘమాలికాపగమప

కాశితహిమధామకళ యనంగ

విరహానిశీధినీవిరమసంపాపితో

స్థిలనామోదపద్మిని యనంగఁ
గోధదంతావశక్షోభవిభ్రమ పున

స్సంజాతనైర్మల్యపరసి యనంగ
సంతాపనైదాఘసమయనిర్గతకోర

కితనవమాలతీలతిక యనంగఁ

తే. గాంతిఁ జెన్నారీ వికసితస్వాంత యగుచుఁ

గలఁక యెంతయు దిగఁదోచి చెలువ మెసంగఁ

జేర వచ్చిన ప్రియభామ గారవించి

యున్నయ త్తటి ముర వైరిసన్నిధికిని.

15

క. చనుదెంచె గలహభోజన | ముని రుక్మిణి వీడుకొల్ప మున్నీటిజలం
బున మజ్జనాదిమాధ్యం | దినకృత్యము లాచరించి నిష్ఠావరుండై.

16

చ. అతనికి సత్యభామయు మురాసురవైరియు నాతిభేయస

త్కృతు లొనరించి యుండఁగ సతీమణు లిద్దఱు పల్లెరంబు వె

ట్టితి మని విన్నవించినఁ దట్టిలతయు స్థలదంబు యామిసీ

పతి వెనుకొన్నకైవడిఁ దపస్వియుఁ దామును భుక్తిశాలకున్.

17

మ. చని గారుత్మతరత్న పాత్రికలఁ గంసదేవీ నాంబాదినం

దనులు నాసత్యకిముఖ్యసోదరులు నానాబంధుసంతానముం

దనమోల న్వసయింప మానిపతిచెంతం దాను నర్హాసనం

బున నుండె న్భుజయింపవీవనల సంభోజేక్షణ ల్వీవఁగన్.

18

సీ. శాకపాకంబులచవులు వక్కాణించు

గతిఁ గంకణంబులు గల్లుమనఁగ.

సతివేగ మిడుండు మీ రనుమాడ్కి మేఖలా

కిలీతరత్నకింకిణులు మొరయ.

గలమాన్నరుచితోడఁ గలహించుకాడ దు

వ్యలువపిజలు ఫెళఫెళ యనంగ

నారగింపుడు మీర లని ప్రియం బాడెడు

పొలపున మెట్టియ ల్గులుకరింప

తే. నలరుఁబోఁడులు వడ్డింప నచటఁ గలహ

భోజియును దాను బహుధక్యబోజ్యలేచ్య

చోవ్యపాసీయముల మధుసూదనుండు

సారెఁ గొనియాడుచును వేడ్క నారగించె.

19.

తే. వామనేత్రాకరాంచలావర్జ్యమాన

కనకభృంగారకర్కరికాముఖాగ్ర

గళితగంధోదకంబులఁ గంసవెరి

చేతులనువార్యై బాంధవశ్రేణితోడ.

20.

క. అప్పుడు తాఁబూలంబులు! గప్పురమునుజాలవల్లికలఁ బడఁతులచే
నిప్పించె బంధుకోటికి! నప్పద్మదళాయతాక్షుండంతట . తి యున్. 21.

తే అంతిపురమున నుచితకృత్యములు దీర్చి

చంద్రశాలాస్థితం డైనశౌరికడకు

సంతసంబున వచ్చి యాసంయమిండ్రు

నడుగులకు నెఱఁగుడు సతఁ డాదరమున.

వ. ఇట్లనియె.

మ. పతి నీవై విహరింపఁగా జనము సంభావింపఁగా బంధుసం

తతి నిన్నుం గొనియాడఁగా సవతికాంత లూచి లజ్జంపఁగా

నతులప్రాభవవైభవోన్నతులప్రావై యిట్లు వర్తించు నీ

కితరశ్రీజనబుద్ధి దీవనలు నే నే మిచ్చెద న్మానినీ!

24.

మ. అని కై నం బతి నిన్ను బాసి చనునో ప్రిణంబు ప్రిణంబుగా
నినుమన్నింపఁడో నీమనోరథముల న్నెయ్యంబుతోఁ జేయఁడో
చనవు ల్నీవలె నెవ్వరేఁ గనిరొ నీసౌభాగ్య మింతింతయే
నినుఁ బోలంగల రబ్జగంధు లన వింటే యెందు సాతాజితీ. 25

క. అటులైనను గానిమోక్ష! కుటిలాలక! సీకుమగఁడుగోరినకోర్కులో
ఘటియించుఁగాక తా నెం! తటికార్యంబైన డించి నాదీవనలన్.

క. అనిపలికిశౌరిఁగనుఁగొని! దనుజాంతక! పోయివచ్చెదనుమఱవకుమీ
ననుచావుడుగోపపథూజనవం చకుఁడనియెఁగార్యసంఘటనేచ్చన్.

చ. అదితి మొఱంగి కుండలము లానరకుండు హరించె వాని నేఁ
గదనములోనఁ ద్రొంచి యవి గైకొని దాచితి నాటనుండియుం
బదిలముగాఁగ నన్నడుగఁ బంపనికారణ మేమి లాతినే
యిదె చనుదెంచి యిత్తు ననుమీ శతమన్యునితోడ సంయమి.

చ. అని వినయంబుతోడఁ గలహాశనసంయమి వీడుకొల్పి యం
గనయును దాను నచ్చట జగత్పతి జూడపువేడ్క నున్నచో
దినకరమండలం బపరదిగ్గిరికూటముఁ జేరె యాదవీ
జనమదిరారసారుణవిశాలదృగంచలవంచకచ్చనిన్. 29

— సాయంకాల వర్ణనము —

ఉ. ఆయత తేజము ల్దటఁగి యంబుజ బాంధవుఁ డస్తసీమకుం
బోయినఁ జూచి లేచినతమోవిభుఁ డంప దినాంతయోధుఁ డీ
చాయఁ దదీయపత్నిఁ బెలుచం బడనీడిచికొంచుఁ బోయెడుం
గో యనుమాడ్కి నంతట శకుంతరవంబు నెలంగె నెల్లెడన్.

చ. ఇనుదెసఁ జూడ నోడి తల లెత్తక నీటఁ దదీయబింబముం
గని పగ జక్కవల్కొగ మొగంబులు సూచుచుఁ గుందిమూర్ఖజె

- దినదెసఁ జూడ లేక జలదేవత హా యనికన్న మోడ్చె నా
 వనరుహము ల్బుడిగె సహవాసులదుఃఖము నెమ్ము రోర్తు రే.
 చ. తనువున నంధకారపుమదం బల మి న్ననుభద్రదంతికి
 న్మోసినఁ జింద రేఁగి తపనుం డనుమాపుతుఁ గుంకుమెట్టలో
 య నురల వైచిన న్నొగిలి యచ్చట నెత్తురు గ్రీక్కెనో యనం
 గనుఁగవ గోరగింపఁ బూడక పైసముజ్జ్వలశాధ్యరాగముల్.
 మ. ఒకభృంగంబు పరాభిసీమదనతంతో)వ్వాది పాణేశ్వరిన్
 మకరందాసవమ త్త నబ్జగృహసీమం బెట్టి తాఁ బోయి సం
 జకడ న్వచ్చి తదానయచ్ఛుకుళ మేజాడ జార నాక యా
 మికుఁడో నాఁ దిరిగె గొలంకురనుకు నే తైతహీనంబాకో.

— १ అంధకారవర్ణనము. १ —

- సీ. దినవారిరాశి మా పనుమాని గోలంగ
 నడుగునఁ గనుపట్టునస లనంగఁ
 గుంకుమెట్టడనిఁ గాల్కొనినసంధ్యావహ్నిఁ
 బూడమినదట్టంపుఁబొగ యనంగఁ
 దనమణి పడిపోవ ధరణీతల-బున
 నెచుకంగ వచ్చిననింగి యనంగ
 నలచుక్క లనియెడివలరాజు గెలుపువా
 లైలియఁ బూసినమషీ లేప మనంగ
 పృథ్వీవారవిలాసినీవిసరమునకు
 నపలితంకరణౌషధం బనంగ జార
 నలినముఖుల కదృశ్యాంజనం బనంగ
 సందకారంబు జగ మెల్ల నాక్రమించె.
 సీ. చిలుక తేరును నల్లచెఱకువిలును గల్వ
 విరితూపు నిత్తుము మరుఁడ ! నీకు

వనమాలికయు నూత్నవంశనాళమును బిం

భము సమర్పింతుము శౌరి! నీకుఁ

గప్పఁగప్పడమును గస్తూరియును గాటు

కయు నివేదింతుము కాళి! నీకు

నేరేడుఁబండ్లు విసీలచామరలు దూ

ర్యలు నొసంగుదు మిభవక్త)! నీకు

తే. నిట్టిలోకోపకారికి నిరులుదొరకుఁ

జంద్రీనూర్యాదిదుర్దోషశాంతి వొదలి

నిత్యత వహింపఁ జేయంగ నేర్తురేని

యనుచుఁ బ్రార్థించి రభిసారికాబ్జముఖులు.

చ. మొనసినదీపికానికరము ల్పుహకార్యగతాభిసారికా

వనితలయూర్పుగాడ్పుల నెవఁబునఁ గంపమునొంద నోడకుం

డని ఓమిరంబు తా నభయహ సము లిచ్చె ననంగ వానిఁజై

గనుఁగొనఁ బొల్చె నంకురితశబ్దముల్పాపహామమాలికల్.

—? నక్షత్రవర్ణనము ?—

సీ. కార్క-న్నకటికిచీకటి మొగుల్లాత్తరబు

గురిసినవడగండ్లగుంపు లనంగ

గవజక్కవలు వాయఁ గరనాళములఁ జూచు

రుం డూఁడుపటికఁపుటుండ లనంగ

నెల్లెడ మిన్నేటియిసుమున నచ్చర

కొమలిడ్డ వెన్నెలకుప్ప లనంగఁ

దెలివి వెన్నెలవెండి తీగలు నిగిడించు

చదలుకమ్మచ్చు బెజ్జము లనంగ

తే. జగము వెల్వంగ దండెత్తుమగనిమీఁద

లీల రతి చల్లుదీవనఁబ్రా లనంగ

ద్వితీయాశ్వాసము.

35

వేడివెలుఁ గెండఁ గ్రాగివచ్చి మేన
నెక్కొను చెమటబొన్చ నాఁ జుక్క లమరె.

37

— ౧ చందోదయాదివర్ణనము —

ఉ. యామవతీకళత్రుచుదయావసరంబునకంటెఁ బాండిమ
శ్రీమును దోఁచెఁ దూపుదెస సిద్ధము కృష్ణుఁడు పారిజాతమున్
భామినికై హరించు నని పాయని నెవ్వగ నింద్రరాజ్యల
క్ష్మీముఖిమండలంబున వసించిన వెల్లడనంబు కైవడిన్.

38

సీ. కెరలి చీకటిమానిన గెడపంగ నిక్కిన
సమయగజంబుదంతము లనంగఁ
జదలుగేదఁగితుార్పు తుదకొమ్మ నరచిరి
యై కానిపించుపూ రేకు లనంగఁ
బొడుపుగుబ్బలి నేలపురిటింటియిడుపునఁ
జటచినగందంపుఁజట్ట లనంగ
మరునిముందట బరాబరి సేయుకంచుకీ
కులము చేతుల వెండిగుదె లనంగఁ

తే. గైరవములకుఁ వెన్నెలనీరువరవఁ
బూని చేర్చినపటికంపుదోను లనంగఁ
గ్రామముతో శీతకరమయూఖములు గగన
భాగమునఁ గొన్ని యల్లనఁ బ్రాఁకుదెంచె.

39

తే. అమరు లమృతాంబునిధిలోని యమృతరసము
వెండిచేరులఁ బటికంపుఁగుండ కట్టి
చేదుకొనియెదరో నాఁగ శీతరోచి
మెఱుఁగు మెయిలోన యల్లన మిన్ను వ్రాకె.

40

చ. అమరులబోనపుట్టిక సవా స్రమయూఖునిజోడు కోడె సం
తమసము వేరువిత్తు కుముదంబులఁకొల్పిలిగింత పుంశ్చలీ
సమితికిఁ జుక్కవాలు నవసారసలక్ష్మి దొలంగుబావ కో
కములకు గుండెతల్లడము కెరనమిత్తుఁడు దోఁచె దూర్పునన్. 41

ఉ. పొందుగఁ బశ్చిన్నాబ్ధితటభూగ్ధలి నంశుమదంశుమత్ఫలా
కందము వాసరాంతవాలికప్రవరు డిడ సాంధ్యవారిభృ
త్కందశముల్లమోదశయుతంబులు నై గొలపండివ్రాలె బూ
ర్ణేందునిపేరఁ బ్రాచి నది హేతువు వెన్నెలకల్లికల్లికిన్. 42

చ. సమయవిలాసి శోణమణిసంగతమా క్తికచారుహారముం
గ్రమమున గుచ్చిచో నరుణ రత్నము దామును సాంధ్యరశ్మిసూ
త్రమునఁ బాసంగగుచ్చి యెడతప్పనఁ ద్రోచిపిఱుందఁ జేర్చుము
త్రైముక్తియఁ దోఁచె నయ్యమ్మతదీధితిలాంఛనరంధ్రసంగతిన్. 43

చ. దినపరిణామలక్ష్మికిఁ బ్రీతీచి తగం గయిసేయువేడుక
న్వనరుహమి త్రబింబ మనువరులబాష్పికపట్టికం బయో
ధినడుమఁ దోచి సాంధ్యనవదీ ప్తిరసంబు హరించి పాట నై
చినవెలిదూదియో యనఁగ శీతకరుం డుదయించెన త్తతిన్. 44

మ. కడఁక నేచలిగట్టుపట్టిక దను వేడ్కం గూర్చ నేతెంచి పై
జడిగాఁ జుక్కలతూపు లేయఁ గినుక న్నాబిల్లిముక్కంటిదాఁ
బొడుపుం గెం పనువేడికంట నిరులన్నావిల్లు మేనేర్చిచో
ప్పడఁదద్భూతియలందెనా నపుడుబింబంబాప్పె బాండుద్యుతిన్. 45

చ. తొలుమలతాతితో నొరయుతూరుపుఁ దొయ్యలిము త్తియంపుఁగు
డలమునమానికంబుపడినం గనుపట్టెడు లక్కగూఁడునాఁ
జలువలతేనియప్పొడుపుఁజాయఁదొఱుగినకందుదోఁచె రే
చెలువ కనుంగవంగమియఁ జెందిన కాటుకకప్పకైవడిన్. 46

మ. అమృతంబాసవ మంగరాగ నుదయోద్యత్కాంతిచేలంబుచి
హ్నమునుంగా శశిరేవతీరమణుఁ డున్నాదంబు మీఱం దమో
యమున న్భంగము నొంది పాటఁ గరసీరాలోడతం జేయ వ
చ్చెచురుద్వాహినిదానిఁదేర్ప ననమించె జందికాపూరముల్. 47.

తే. తారకాధీశుకిరణకదంబకంబు
చిలికెఁ బలుచనివలిపంపుజలుఁగుమంచుఁ
గైరవశీవధూకరగ్రహణవేశ
వెలికిఁ గ్రమ్మినసాత్త్వికస్వేద మనఁగ.

48.

సీ. విరహులమై సోఁకి వేడి యా వెన్నెలఁ
బచ్చివెన్నెల నులివెచ్చు జేసి
కలువపుష్పాశ్శచే గన లైనవెన్నెల
వలివవెన్నెలలోన వడిచి తేర్చి
చంద్రకాంతపునీట జాలైనవెన్నెల
ముదురువెన్నెల జాఱుఁ బదను చేసి
సతులమైపూఁతం బిసాళించువెన్నెలఁ
దనువువెన్నెలరసాయనము గూర్చి

తే. చిగురువిలుకానిజాతర సేయఁ బూని
కొలముసాముల నందఱఁ గూడఁబెట్టి
వంతు గలయంగ బువ్వంపుబంతివిందు
పెట్టి రెలమిఁ జకోరపు బేరఁటాండు.

49.

సీ. కామినీమానమేఘశ్రేణి విరియంగఁ
దొగతెల్లుగుంపులు దొంగలింప
సాంధ్యరాగావిలచంద్రికాంబులు దేఱ
నిరులుమొత్తపుటస లిపురఁ బాఱ

యువజనరాగపయోరాసు లుప్పొంగ
వెలిదమ్మిజాజిపువ్వులు ముడుంగ
మదచకోరచురాళనూడలి చెలరేంగ
బజచుచేడియ లనుమెఱపు లడంగ

తే. నభినవశరత్సమాగమ బనంగ మించు
నట్టిరాకానిశావేశ నలరువింట
గొనయ మెక్కించి నలరాజు కినుక మీఱ
విరహిజనములపై దండు వెడలె నపుడు.

మ. ఆనలినాయతాక్షుగడియారమునం దభిసారికాజిఘా
సానిరతప్రసూనశరచాపగుణధ్వనులో యనంగ ఘం
టానినదంబు లయ్యెడ వినంబడియెం గుపితాబ్జలోచనా
మానసము ల్చలింపఁ బ్రధమప్రహారాపగమప్రశంసులై.

51

— చంద్రికావిహరములు —

చ. వలిపము గట్టి హారములు వైచి పటీరము మై నలంది జా
దులు నెఱిగొప్పనం దుఱిమి నోన నెహాయితి మేని దాఁకియుం
దలఁచెనువారు తే రని చుగబుకలంకలు దేర్చి జారకాం
తల సమయస్థలాబులకుఁ దార్చిరి దూతిక లట్టివెన్నెలన్.

చ. పెండియుం దుహినకరనూడలంబునం గురియు నప్పుడువెన్నెలలు
సాయంతననటనచటులమహానటవికట్టాహాసభాసంబుల కనుపొ
సంబులై, పూర్వపారావారపులినతలవిహరమాణైరావణకరపు
ష్కరోద్ధూతవాలుకాధూపిపాళికలకుఁ బ్రత్యాదేశంబులై, యంధ
కారబలీంద్ర నిర్బాధనధురంధర సమయచుఘమధనచరణా గుప్త
నిష్ఠూతగగన సరిదంబుపూరంబులకనుబింబంబులై, చంద్రకాంత
మణినిర్మితహర్మ్యహిమవన్మహాధరశ్రుంగపతితంబు లగుచు బెను

వెల్లువలు గట్టి, యతివిషయమానిసీమానప్రతీరంబు లురుల
 దోయుచు, వియోగ వేదనాధరాక్రందద్రఢాగకంతగుహాకుహర
 ముఖంబులముంపుకొని మెఱయుచు, నరవిరిచెదొగ మొగడలంబడి
 సుడియుచు, దచుకరుచలిం గదలుచుటలం దొరుగుపుప్పొడితిప్ప
 లం బొరలి తెల్లవ గొంచు, గనకడోలావిహారలీలాయత్తయత్త
 కాశినీకపోలధాళధశ్యంబుల వెల్లునం గడలుకొని యుప్పొంగుచు
 గటికిచీకటితరులం దెరలంజేయుచు, సకలభువనతలాస్థావనాంబు
 గావించి, యజ్ఞాడకరంజంబు వెండిజలపూత గావించిన తెఱగున
 నంగీకరించె నప్పడుదమయ్యును నెప్పడెప్పడు నింతురో యుచు
 నువ్విప్పుడు చందంబునఁ జుద్దికాకిరణకందళికలం గరంగు రేవ
 లుగురాదిప్పలం గప్పరాపులగుప్పెలం గొప్పరించిన పరసమధుర
 సంబులు నింది యించిన వేడ్కల నొండొరుల కెంజగురాసుమో
 వినంజలం జనిగొనుచుఁ గోలి సోలి పూఁజనికలఁ బొప్పిసోపు
 కామిసీకాముసులుచు, నలరాచ కేలి నలుపు నెకల నంగంబులచక
 చకలు వెలివోవకుండ నిండాక లేపంబులు సేయుచొప్పనఁ గర్పూర
 కస్తూరికాసుకుమదమిళితచందనపాకంబు లొకొల్పొకళ్ళ మేరుల
 గలయ నలందుకొని చలువచప్పరంబులం దీర్చిన పుప్పొడితిన్నెల
 విశ్రమించు సతీపతులును, బోడలగు నెచ్చెలులు జీరామసిగ్గుల
 నీడిగిలంబడ నెట్టకేలకుఁ దోపు తోపాడుచు దార్చి కూర్చిమర
 లుటయుమరుండొనర్పఁ గలకోల్తలకుం దిపురుతమకపుముంగలిపోఁ
 జులు నిగిడించు క్రొవ్వాడితూపులూపున నొండొరుల నుజు
 వెట్టిచూచు నెలగోలుచూపుల నితరేతరధైర్యంబులు గంటినడనొంటి
 బచ్చెనయోవరులం వసియించువభూవరులును, బేరుకొనుకోరికలు
 దారుకొన డాయనెడం బొగినయంగంబులం బరస్పరభాహు
 పాశంబుల బిగియారం గొగి నుకొని కరగినడెదంబుల రెట్టి

నొక్కటిగ నత్తించుపోలిక నత్తమిల్లి పగలు తమపాసిన యెడలం
 బొడముమనోజవికారంబుల నవిరళతరకపోలంబుగాఁజెప్పికొనుచు
 హంసతూలికాతల్పంబుల నల్పేతరానందంబులం బొరలుతరుణీతరు
 ణులును, దొలుతటిపొలయకుకయెడలం జనించినవియోగశిఖనిం
 డారుఁడయెడవేడిమి నగ్గలించినం దాలిమి దెమలందచుక తామ
 తమకించి కలసికొని నెచ్చెలులన్ బేలువెట్టి తొట్టినవేడ్కలంబొడ
 రిండ్లకందువలం బొడలురమణీరమణులును, మబ్బుకొను నయసు
 గుబ్బల నిబ్బరంబుగ నివుడు తివుటలం బెచ్చుపెరుగుమచ్చరంబులు
 నొక రొకరి మెచ్చక వచ్చువిలుతుండు విచ్చలవిడిం దనకైదువులు
 ముప్పదిరెంటం దోడునూపె నన బహువిధకరణాసనభేదంబులం
 బెనఁగుచు మణిసాధంబులం గ్రీడించు యువతీయువజనంబులును,
 గిక్కిరిసిన మక్కువల నిక్కువల గమయం జొక్కుల
 చెయ్యలఁ దొక్కుడువడి రతిశాస్త్రహాస్యతత్వానుభవంబు
 వెలి మఱచినవలరాచతపసులపోలిం దెలిరాకట్టు నెలవులం బవ్వ
 లించియున్న నాయికానాయకులును, నెడపడని వేడుకపసుల నలవి
 జడియునయవంబులపై సొలయు నెమ్మనంబులతో నొయ్య నొ
 య్యనం గదలు తూగుటుయ్యెలలం గన్ను మొగిచియున్నవిలాసి
 కిలాసులునుం గలిగి యన్నగరంబు శంబరాంతకు నామాజ్యంబు
 ననుకరించెనయ్యెడ నయ్యదువల్లభుండు సత్యయుం దానునర్హు
 మణిదీపితంబును, విమలదుకూలవితానసం దానితంబును, బాల్మీకి
 ముకాగుచుచ్చచ్చవిచ్చాదితవలభివిలసితంబును, వివిధవిచిత్రపటభ
 టితస్ఫటికభిత్తిభాగభాసురంబును, మృదులహంసతూలికాకల్పితతల్ప
 సంఘన్నమణిమంచ కాంచితంబును, ధవళఫణిలతాదళక్రముకఖండ
 మాడితమరకతమణిభాజనవిభాజితంబును, నృగమదమిళితపటీక
 కాంకిత మాక్షికగుక్షిపకకల్పితంబును, దరకచలతాంతతాలవృత్తి

కామమును, గోమలబిసతంతుసంతాన నిబద్ధ కుసుమదామరమణీ
యమమును, సురభిక్ష్మాగరుధూపధూపితంబును, బరిమళమిళితశి
శిరసలపూర్ణకనకగళ తికాసమంచితంబును, మంజుగుంజత్పరా
వతహుగగళశిరవభరితంబును, మాణిక్యసమున్నతాదర్శదర్శనీయం
బునునగుశయనాగారంబున వినోదకేలిందేలినిద్రాముద్రితనేత్రం
డ శయనించె నయ్యవసరంబున.

మ. నలినాపుండు మదీయబంధు లని తానక్షత్రసంఘంబులం
గలఁడు స్వచ్ఛుచు నున్న వాఁ డనుచు ముగ్ధులంగ నాత్మీయశి
ష్యుల మందేహులఁ బో రొనర్పఁ జనుడంచుంబంబుననేతెంచెనాఁ
బొడమె స్వేగురుఁజుక్క కాలఫణిభ్రష్టోగోల్ల సదృత్తమై. 54

— శ్రీకృష్ణుని మేల్కొలుపుట —

క. వైతాళికు లప్పడు మృదు
గీతామృతవచనరచన గీలుకొనయ్యుకో
దాతనయు మేల్కొలుపుట బ్రా
భాతికరమణీయ రాగ ఫణితులుసెలఁగెక. 55

మ. జయ గోవింద! ముకుంద! చక్రధర! కంసద్వేషి! సాత్త్విజతీ
ప్రియ! నారాయణ! కాస్తుభాభరణ! కుంభీత్రాణపారీణ! కా
ళియదర్శి! పతంగవాహ! వనమాలీ! కృష్ణ! వైకుంఠ! శౌ
రి! యశోదాత్మజ! భక్తవత్సల! మురారీ! గోపికావల్లభా!
మ. శరధికోడని వేశ! శార్ఙ్గధర! శిష్టధ్యేయ! శీతాంశుభా

స్మరనేత్రద్వయ! శుభ్రపంకరుహభాస్వన్నాభ! శూరాన్వయా
భరణ! శేషశయాన! శైలధర! శోభారమ్య సర్వాంగ! శౌ
ర్యరసోదంచిత! శంఖచక్రధర! శర్వాణీసహాయప్రియా! 57

క. మేల్కొనుము దేవ ! యివె రా
చిల్కలు కనుమొగిచియున్న చెలువలఁ దమకుం

బల్కులు నేర్పంగ ముద్దులు

గుల్మేడుపల్కులను మేలుకొలిపెమఁ గృష్ణా!

58

సీ. చరమాద్రిదావాగ్ని సంపుష్పసురసార

భేయీకరీమైకపిడ మనఁగ

బహుచకోరకదాశపిపీతచంద్రికా

తౌద్రీసీరసమధు చ్ఛత్ర మనఁగఁ

బ్రత్యజ్ఞుభోచ్చలద్రాత్రివన్దీయనీ

పలితపాండరి కేశబంధ మనఁగ

గగనసాధాలేపకరకాలశిల్పిని

ర్మక్తసుధావస్త్రముష్టి యనఁగ

తే. సుచహితజ్యోత్స్నికాలతాసుమగుళుచ్ఛ

మనఁగ నతిదూరచ్ఛాయ నబ్జవైరి

చెలుపు వోనాడి బిభానశిష్టఁ డగుచు

నల్లనల్లన నాల్లెను నంబుజాక్ష!

59

చ. జలరుహమిత్తుఁ డాత్మరుచిసంపదఁ జీకటిబాదెకానికి

గలఁగుచు వీనిలోన నిడి కైకొనె నమ్మికకాఁపు లంచుఁ జ

క్కలదొర మొడదాడి విని గోక్కునఁ దానును గాంతి వీనిలో

పల నెలకొల్పెనాఁ బలుకఁ బాతె నిశాంతనిశాంతదీపముల్. 60

మ. దరిమిలన్నయనంబులై గృహబహిర్ద్వారంబులన్యాయకుం

జరము ల్గండచుదభ్రమద్భ్రమరికాయుకారసంగీత వి

స్ఫురణలునిపుచుఁ గర్ణతాళనినదంబు ల్మించ నీమాగధో

త్కరముం బోలుచుఁ జూడ నొప్పె నివెహ సన్యాసముల్మీఱఁగఁ.

మ. సమయాభీరకుమారుఁ డేపునఁ దమిసాహుపన క్తంచరిం

గమలారి స్తనమండలాంకవిషసాక్రాంతప్రభాదుగ్ధపూ

ద్వితీయాశ్వాసము.

43

రమితోయాపటఁ జేయశోషిలుచుఁ చారణోనిట్టూర్పుసాం
ద్రముగానూర్చెదనంగఁ బెల్లెనంగఁ బ్రాతఃకాలవాతూలముల్. 62
క. మంచునఁ దోఁగినపల్లవ । సంచయము భవద్వియోగసంతాపరుద
చ్చంచలనయనాబాష్పకఁ గాంచితబింబోష్ఠలీల నలరు నుపేంద్రా!

తే. కమ్మకస్తురిగుళికలు తమ్మిలేమ

నిదురమంపునఁ బుక్కిట నిగిచి మేలు

కాంచి వేకువ నుమిసె నాఁ గమలముకుళ

కోటరంబుల నెలదేటికొదమ లెగసె.

63

మ. విననయ్యెం గృకవాకుకూజశము లుద్వేలంబు లై సూరసూ
తనవోద్యత్కరకుంచికావిఘటితధ్వంతారవక్రియా
స్వనము లైరవిణీప్రసూనవృధుకన్వాపక్రియాఙ్గలిక
ల్లినకృన్నార్గనివారణత్వఃకృతమందేహోగ్రసింహధ్వనుల్.

64

తే. రాజు వీడెత్తి చనినఁ దారకభటాలి

యంబరాభోగనిజశిబిరాంగణమునఁ

గావుకొల్పినపావకబ్బాల లనఁగి

బ్రాచిఁ గనుపట్టె నవసాంధ్యరాగరుచులు.

65

తే. కమలిసిజృంభికలకు దిక్కాంత లెల్ల

హస తాళంబు లొనరించి రనంగఁ జెలఁగె

లలిత కాసారకూలకులాయచలిత

శకునశక్తుజపటపటస్వనము లధిప !

66

సీ. యామిసీసమయంబు నాశాతటప్రదే

శంబుఁ బ్రసన్న భావంబు నొందె

బ్రీయచుంబితాంగనాబింబాధరంబులు

నుడు రాజునపరాగయుక్తిఁ దోచె

నఖిలవస్తువులుఁ బ్రాగ్చలకూటవిటంక

శలములు నతిరోహితంబు లయ్యె

నుత్తుంగపురగోపురోపరిస్థలులు సా

రసములు నాత్తసారభము లయ్యెఁ

తే. దరుణగోతర్ణకంబులు సురపథాంత

రంబులును విచ్యుతప్రగ్రహంబు లయ్యె

నియమపరతంత్రభూదేవచయముఁ గౌశి

కవీజంబు సమాధియోగమునఁ బరఁగె.

67

మ. కమలాప్తోన్న మదంశుజాలములు దిగ్భాగంబులం గ్రమ్మిం

గుముదాంతస్థి నితలక్ష్మి యొడవడసోకు తెప్పఁగా శోప

త్తముల న్నాటుగ జేసి కప్పకొనియె దత్కాలసంకోచన

క్రమదంభంబున రాజవలభ లహర్యంపశ్వ తామర్దవా.

68

చ. కొలకొల మంచు మేతలకు గూఁము వెల్లిపపక్షి రావము

ల్కలమృదువాక్యవైఖరులుగా నలవేకున పూఁబోడి వే

డ్కులుదళుకొత్త దోహదమిది దొలుగుబృలింగొండగోగుపూ

గొలయలరించె నాబొడిచె గోకనదాపుఁను పాటలద్యుతి.

69

— శ్రీకృష్ణ పరియాణసన్నాహము. —

వ. అని యివ్వధంబునం బలుకునూగధులునుధురవాక్యంబు లాకర్ణిం

చుచు మేలు కాంచి యప్పుచశరగురుండ హర్ముఖోచిత కృత్యం

బులునిర్వర్తించి పురోహతవృద్ధామాత్యసహితంబుగా నాస్థానమం

టపంబున కరిగి యుగ్రసేవనుదేవబలభద్రాది గురుజనంబులకు

నమస్కరించి సాత్యకిసారాప్రభృతిసోదరుల నాదరించి పద్మ్యమ్న

సాంబానిరుద్ధాదికుమారవర్గంబుమొక్కులు గైకొని యదువృష్టి

కురుభోజాంధకప్రముఖులగుబంధుసందోహంబుల సంభావించి

సింహాసనాసీనుడై తగువారి నుచితాసనంబుల నుండ నియమించి

ద్వితీయాశ్వాసము.

45

శ్రోలగంబుండి కార్యత్వరాసముత్పాదోహలితాంతరంగుడై
పతంగపుంగవుం దలంచుటయును. 70

సీ. వజ్రంబునకు నీక వైచినబలశాలి
కజకచ్చపాశనఘాతుకుండు
జననిదాన్యంబు నీగినకులశ్రేష్ఠుండు
దుర్లభామృతపశ్యతోహరుండు
కమలాపుసారథి గారాబుఁదమ్ముండు
గళ్యపకృతపుణ్యకర్మఫలము
సకలశకుంతౌఘసామ్రాజ్యధౌరేయుఁ
డహిమృగయావ్యసనాకులుండు

తే. మింటిపాళెంబు లేర్చుముక్కంటితూపు
గతినిపాతితరోహిణస్కంధుఁ డనిల
మానసాతీతవేగ సంపద్ధనుండు
తార్క్ష్యుడేతెంచె దానవధ్వంసి కడకు. 71

శ. మిన్నుననుండి భద్రంబునఁబన్నగపతితలలుచదియఁబడఁధారుణమీఁ
దన్నిలిచివైనతేయుఁడు! వెన్నునిపదములకువినయవినతియొనర్పఁ.

చ. మునిపతిరాకయుం గుసుమముం దన కిచ్చినలాగు రుక్మిణీ
వనితకుఁ దా నొసంగుటయు వంచనఁ బొంచినబోటిసత్యకుఁ
మనమెరియంగఁ జెప్పటయు మానినికోపము వేడుకొంటయుం
దనదుప్రతిజ్ఞయుం దెలిపెఁ దార్క్ష్యున కెంతయు నాదరంబునఁ. 73

ఉ. సంతసమంది జాదులు ప్రసాదమునయ్యెనటంచుఁ బొంగి నా
గాంతకుఁ డంబుజోదర ! బలాసురవైరి మదీయపక్షముం
బంతముగొన్నవాఁ డశనిపాతమున న్మును నాటనుండియు
స్వంత మనంబులోఁ జనదు నాపగ నీగెద నేడుఁ నీకృపఁ. 74

చ. అనుటయు సంతవాడవె కదా యని మిక్కిలి గారవిడిచి యు.
 వ్యసరుహలో చనుండు దగువారి సుహృజ్ఞనబంధుకోటి రా.
 బనిచి నిజప్రయాణమును బట్టణరక్షయుఁ జెప్పి వారిచే
 ననుమతిగాంచి యెక్కెవిహగాధిపుఁ దానును సత్యభామయుఁ.

ఉ. ఆవిహగావతంసము నిజాంసముపైఁ బ్రియభామతోడ నిం
 ద్రావరజంకు నిల్పుటయు నాతతపక్షమహానిలంబు లరా
 భోవహపంక్తిఁ దూలములపోలికఁదూల్పఁగఁ దద్దిశామఃఖుం
 దై వినుపీధికి న్నెగసె నదృశకారి మనోజవంబునన్. 76

క. ఇరుక్రేవలనందకశాఙ్గరథాంగగదాయుధములురాదొడఁగెఖగే.
 శ్వరపక్షజనితవాతాం కురపుర్నిశంఖమపుడుఘమఘమమ్రెహా సెన్.
 తే. అంబుధరజాలముక్తంబు లయినజలక

ణములు సాతాజలశికమునఁ బొలిచె

గగనతలలక్ష్మి పోరచిగాఁగ నిడినఁ

జాల నొప్పారుమాక్షిక స్తబక మనఁగ.

78

క. తళతళనిమెఱుంగుదీఁగలుగలుగుఘనాఘనచయంబుగనుఁగొనగా
 నింపాలయించెఁబసిఁడికామలనలరెఁమనీలములగొడుగులనఁగాహరికిన్.

క. కమలదళాక్షునిదేహాః ద్వమదతిసాంద్రచ్చప్రవాహమువొలిచెం
 దమతండ్రిభానుఁగనుఁగొనయమునానదిగగనపీఠికిరిగెడుననగన్.

చ. ఖగకులనాఘపక్షములగాడ్పు సహింపఁగ లేక రజ్జ ప
 న్నగములు దేరికిందికిఁ జన న్నరసీరుహమిత్తురథ్యముల్.
 నొగలఁ దొఱంగినిల్వ నరుణుండు రయంబునఁ జక్కఁగట్టుచున్
 గగనవధంబునం దటిమెఁ గాలవిలంబన మందకుండగన్. 81

క. నతి సేనైవైనతేయుఁడుగతిభేదములోననన్నఁగనుఁగొనియతఁడున్
 గతిలోననదీవించినఁజతురతకు న్మెచ్చిరపుడుసత్యయుహరియున్. 82

ద్వితీయాశ్వాసము.

47

క. మురమర్తనుఁ డివ్విధమునఁ గరుడుని పెగగ నపసముగడచి యరుగుచుం
దరళాయతాక్ష కిట్లను! సరసస్మితవచనరచనచాతురి మెఱయన్. 83

—? కృష్ణుఁడు సత్యభామకు మేరువును వర్ణించి చెప్పుట —

చ. కువలయపత్రినేత్ర! కనుఁగొంటివె కన్నులపండు వయ్యె రెం
డవనినతాతనూభవుని యందమునం గమనీయకాంచన
చ్చవికవచీకృతంబు కులిశక్షతపక్షము నైన రత్నసా
నుపు నిజయామికికృతవినోదపరామణ చంద్రభానువున్. 84
సీ. జీర్ణపర్ణద్రుసంకీర్ణాహిమణివిభా

మాయాకిసలనంచ్యమానపికము

శశికాంతరుచిమృషాసలిలసంస్థాలన

శ్లఢవిషాణోద్విగ్నపైరిభంబు

గోమేధికప్రభాంకూరమిథ్యామధు

ద్రవలిలితామిశద్భల్లుకంబు

నీలగండప్రస్తరాళికగజభేద

శీర్శన్నఖితుబ్ధసింహకులము

తే. గారుడాశ్మచ్చచిచ్చటాకపటయవస

పూలికాచర్వణవ్యగ్ర బాలమృగవి

లంఘ్యనూనాబ్జరాగశిలావితాన

కూటదావాగ్ని యామరుత్కుధర మబల!.

85.

ఉ. వంచనఁ బొంది చేరువకు వచ్చినచంద్రునిజింక నేసి హ

ర్షించియుఁ దత్సుధారసనిషేచనచే నది చావ కున్ని వీ

క్షించియు నేటు దప్పె నని చేవిలు నమ్మలుఁ బాటవైచి ల

జ్జించి చరించుచుండుదురు చెఱెంత లగ్గిరి సానుభూములన్. 86

వ. మెడియు నప్పసిండికొండ గండశిలామండలంబుల నుద్దండ వేదం

డంబు లొండొండ గండతలంబు లొరసికొన నిండిన మదజలాం

జనమసిం గొని వనదేవతోపభుక్తతాటంకతాలీ దళంబులం బి
యసందేశంబు లిఖించు గంధర్వ సౌగంధికగంధులవలన
నత్యంతనిర్మలస్ఫటికాధిక్యతలం గానవచ్చు పాతాళవాతాశిప్రతి
బింబంబులం గని మును తనుకటచిన యురగంబులం బాట విడిచి
నానిందమచంచుపుటంబులం బాడిచియు గరుదంచలంబులనడచి
యుఁ బదంబులం రాచియు నేచినకోపంబుల విఫలప్రయత్నంబు
లగు బాలశిఖావళంబులం గని తమవరులకుం జూపి పరిహసించు
గరుడ తరుణీనివహంబులవలన, సెలయేటిచిలువచిలుపనినీరు పగ
లుగగనమణిధగధగనికిరణముల మిగులసెగలెగయు రవికాంతశిలా
తలంబుల దెక తెక నుడుకెత్తి జాలువాఱఁ గరంగినకట్టజవ్వాది
కొలంకులంబడి కలంకులం దేలి తెట్టువలుగట్టి చపలకపికులచలిత
తటతరువతిత కుసుమవిసర పరిమళ పరంపరావాసితంబై ఘుమ
ఘుమం బిసాలింప నలగుదుకొని రితిశ్రమంబు లపనయించుచు
పక్షులక్షులవలనఁ, గేసరికిశోరనఖముఖ విదారితకుంభం బైనవన
గజంబును వనగజదంతఘాతయాతనాభ్రాంతవరాహ బును వరా
హదంష్ట్రాటంకఖండితకీచకనిచయ బును గీచకశిఖాజర్జరతపర్జన్యం
బును బర్జన్యోదరపరిచ్యుతశంఖశుక్తి సంఘంబును నొక్కయెడన
పడఁదత్తదుత్పన్నంబు లగుమాక్తికంబుల వేఱువేఱ నేటి పేరులు
గుచ్చు సాధ్యమిధ్యామధ్యలవలనను, నభిరామంబై; మఱియు నొ
క్కొకచోట సురపతి తఱుచుమెఱుఁగు లడదుకటకుభిదురమఁగొని
తఱిమి యెఱకలువిఱుగనరికినయెడల సెలలకు నిడినజలగలపాలు
పునంజరుల నెరగొని పొరలుజరదజగరనికరంబులును, ఖచరగణ
గోష్ఠీస్థానంబులంబఱచినరత్నకంబళంబులనిధంబునవిశాలశిలాతలం
బులనిద్రించుశార్దూలంబులును, మృగాంకమండలంబు సగము కబ
ళించినరాహుగ్రహభూమికలచంద్రాబుననందంద తిరుగుబొల్లిమోర

ద్వితీయాశ్వాసము.

49

భల్లూకంబులు గలిగి సుధర్మాప్రదేశంబునుంబోలె శక్రపుర మ
హిళాలికుచ చందన సుగంధాగురు వాతపోతమేదురంబును, జల
నిధియుంబోలె నీలనలపనసకీలతతుంగసేతుసహితంబును, వల్లకి
యునుంబోలె లలితపృవాళకకుంభంబును, భారతంబునుం బోలె
శతవర్షచమత్కృతంబును, సమరతలంబునుంబోలెఁ గలితానేకపా
టనంబును, శబ్దశాస్త్రంబునుంబోలె ధాతుగణవిద్యోతితంబును,
సంగీతంబునుంబోలె నిషాదభరితంబు నయి, గ్రావనిబద్ధఘనౌఘం
బయ్యును నగ్రావనిబద్ధఘనౌఘంబై, గవయస్థానం బయ్యును
నగవయస్థానంబై, వైణవారావాసితం బయ్యు నవైణవారావాసి
తంబై, మెఱయు నిది మఱియును.

ఉ. కిన్నరకంఠి! చూచితివె కిన్నరులఁ గలఘోతభూధరా
భ్యున్నతశృంగభాగముల నుత్పలగంధులుఁ దాముఁ గల్పకో
త్పన్నమధుప్రసంగతులఁ బాడెద రిందునిమిఁదిగీతముల్
కిన్నర లొయ్యనొయ్యఁ బలికించుచుఁ దారతరస్వనంబులన్. 88

ఉ. ఆయతపూర్ణపత్రిముల నామరధేనుదధిపృయుక్త పా
థేయము లారగి చి వడ దేఱఁగ శీతలకల్పకద్రుమ
చ్ఛాయల నిల్చినిల్చి సరసంబులు వల్కుచు వెండికొండకుం
బాయకకూడియేగెదరు భామిని! చూడుము సిద్ధపాంథులన్. 89

శా. ఏణేశాబవిణాలనేత్ర! కనుఁగొంటే వీరు విద్యాధరు
ల్యాణికోజ్జ్వలరత్నకుండలులు సంబద్ధాసిధేను ల్గిణ
ద్వీణాపాణులు చంద్రికామలశిరోవేష్టు ల్త్రిపుండ్రాంకితు
ల్పాణీయస్తరతారహారులు శివధ్యానైకనిష్ఠాపరుల్. 90

శు. కనుఁగొంటే సకలేందుబింబముఖ! యీగంధర్వులం బంకజా
సనగేహిన్యపదిప్రగీతరచనాసర్వంకషప్రజ్ఞలం
గనదుత్తుంగవిమానచారులఁ దురంగగ్రీవుల నిర్భరీ
జనతాన్మత్రసహాయలాలసుల యక్షగ్రామవాస్తవ్యులన్. 91

సీ. యత్సులు వీర లోయతివ! మేళము గూడి

పాడుచుండుదురు దిక్పాలనధల

గుహ్యకు లీర్ లోకొమ్మ! హాస్యరసాధి

నాయకు ల్భ్రుంగీశనర్మసఖులు

గరుడులు వీర లోతరుణి' నివ్వకేసన

పరిచితుల్నా గారివరమహితులు

చారణు లీర్ లోనతి! విచిత్రకథేతి

హాసజ్ఞ లఖలలోకాధ్వనీను

తే. లమరపతిఁగొల్వఁ జనువార లతివ! యెపుడు

నుబుసుపుత్తురు వివిధోపయోగ్యకళల

మనలఁ జూచెద రాశ్చర్యమగ్ను లగుచు

వీరిఁ గనుఁగొంటె గంభీర వేదిగమన!

లయగ్రాహి.

అంగన! గనుఁగొను మనంగహరమాళితట

రంగనటి జహ్నుమునిపుంగవవిశాలో

త్పంగళిశువుం గపిలునింగలపుజూపునెక

లం గలయు నానగరునంగడము మోక్షో

త్తుంగమణిసాధమునకుం గడపుఁదాప గగ

నాంగణమహీతల భుజంగనిలయంబుల్

జంగగొనునేర్పరిఁ బతంగజయనుంగుఁ జెలి

యం గనఖలాచలయుగంగ సురగంగళ. 93

మ. అవె దివ్యర్షి సకేతనంబు లనసూయారుంధతీకర్ణపూ

రవివృద్ధార్భకకృష్ణసారగతిసంరంభంబు లింద్రదుమ్రా

ద్భవనానావిధవల్కలాంచితబహిర్ద్యారప్రదేశంబు లా

హవనీయాదిహుతాశ ధూమపటలశ్యామీభవత్ప్రాంతముల్. 94

ద్వితీయాశ్వాసము.

51

ఉ. అచ్చరపువ్వుబోంబు సరసామృతధారయుఁ గల్పవాటియున్
లద్దియుఁ జందమామయుఁ దలంపులమానికముం దలంపఁ బై
పెచ్చులు దీనికి న్నెమరువెట్టుచు నందినియట్టు నాకుచుం
బచ్చికఁ దిండి యున్నయది భామిని! వేలుపుటావుఁ జూచితే

చ. కనకమహీధరేందు) నలికస్థితః పృథరాజపట్ట బం
ధనమును బోనికోటయు ఘనం బగుతన్మకుటంబుకై వడిం
దనరెడు నైజయంతమును దవ్వలఁ గానఁగ వచ్చెఁ జూచితే
యనిమిషరాజధాని యిది హాసమాత్ర) కురంగలోచనా !

ఉ. శ్రీలఁ జెలంగు నీసురపురిం గమనీయమహానుభావతం
బోలఁగ లేక యోటములఁ బొంది భజింపఁగ వచ్చినట్టు లు
త్రాదుకూలకల్పితపతాకలతోఁ గడు నొప్పు నన్యది
కృపాపురంబులో యనఁగఁబార్వములం దివిషద్విమానముల్.

మ. మరలక జన్యభూమి నణుమాత్రభయంబును లేనివీరు ల
ధ్వరము లనేకము ల్విధియుతంబుగఁ జేసినభూసురేందు) లు
ద్ధురభవపాశబంధములఁ ద్రుంచినయోగికులావంతసు లీ
సురపుర కామినీవదనచుంబనమాత్రకృతార్థమానసుల్.

శా. నారంగాక్షులచూపుఁజొట్టగముల స్వనొండల న్మోహదు
ర్వారావర్తముల న్ముసంగి దరిఁ జేర నాక యుప్పొంగు సం
సారాంభోనిధి సత్క్రియాతరణి నిశ్చంక సుముత్రీర్ణుడై
చేరు న్నజ్జననాఁకుండు మదిరాక్షీ! యీ పురద్వీపమున్. 99

శ. అని నాకపురమహత్త్వము
పనితకుఁ దెలుపుచును హర్షవశమానసుడై
దనుజకులవైరి చని యొ

యైనఁ గాంచనమేదిసీధరాగ్రోక్షిణీన్.

AGADGURU VISHWARADITYA
ANA SIMHASAN NANAMANDIR
LIBRARY

100

చ. పతగవిభుఁడు మింటివయి భంజలికా మురళీ సుడాలవ

ల్లితముల రా నెనుర్పడిన ఖేచరవర్గము లోనరించి య

దృభతముగ మొక్క లేనగవుతో? గనుఁగొంచు వదాన్యనై చిక్కి

శితఖురటంక చంద్రకితసిద్ధసరి తటచూర్గసీమలన్.

101

క. సరసవిసవిసరముహురా

హరణోద్ధరహంససంసదారవదీర్ఘి

కరణచణగుధవహములు

శరీరముల సేద దేర్పఁ జనుదెంచె రహిన్.

102

శా. సమ్మర్దక్షమధీనిబంధనవిధా సంక్రందనాచార్య! శూ

రమృన్యాచలవజ్రపాత! జగతీరక్షాంబుజాక్ష! శర

ధ్యమ్నాస్థదశాస్యరాజ్య సమసహ్యప్రోద్భ వాతీర భా

గుమ్మత్తూరి శివంసముద్రపురవప్రోన్మూలనాడంబరా

103

క. తిరుమలదేవీవల్లభ! కరుణామయహృదయ! రాజకంఠిరవ ! యా

శ్వరసరసభూపురందర! వరనందన! బాసదప్పవరగండాంకా! 164

స్రగ్వీణి. నాగమాంబాదిభూనారసింహాత్మజా!

భోగలీలాపరాభూతసంక్రిందనా!

త్యాగపిద్యానిషద్యాయుతప్రాభవా!

సాగరాంతక్షమాసంపదేశాస్పదా!

105

— గద్యము. —

ఇది శ్రీమ దుమామహేశ్వర వరప్రసాదలబ్ధ సారసారస్వతాభినంది

నంది సింగయామాత్యపు త్రికాశికగోత్ర పవిత్ర సుజన

విధేయ తిమ్మయనామధేయ ప్రణీతంబైన

పారిజాతాపహరణం బను మహా పృబం

ధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

పారిజాతావహరణము.

శృతీయాశ్వాసము.

మహితగేహ ! యుక్త-ల
భూమిధవగర్వహరణభుజసార ! సుధా
ధామకులజలధికొస్తుభ !

రామాపాంచాల ! కృష్ణరాయనృపాలా !

1.

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షి తీశ
వరున కిల్లిన నమ్మానివల్లభుండు
గగనగంగాప్రతిరోపకంఠభూమి
నల్ల నల్లన నేతెంచు నవసరమున.

2.

ఉ. అతక మున్న నారదచుహముచే మధుగ్రాకు కంఠ దై
త్యాంతకురాక తా నెఱిగి యభిమునల్లభు నెక్కి సంభ్రమా
క్రాంతమనస్కుడై యెదురుగాఁ జరుదొచెజయతుఁడుం దిశా
కాంతులు మేనకాదిగణికానివహంబులు వెంటఁ గొల్వంగన్.

— శివార్థమున శ్రీకృష్ణ నిందాదులు సేవించుట —

చ. అమరవిభుండు దూరమున నంబుజనాభునిఁ గాంచి సంభ్రమో
ద్గమమునఁ జేసియంకుశముఖంబునఁ గుంభము లూడి కూచితా
గ్రిమచరణంబున న్మదకరిక డిగి యాసనిలించికల్పచే
లము నడుమ న్నిగించుచు నిలానిహితాత్మశిరఃకిరీటుడై.

4.

- చ. జడిగొని సమ్మదాశుక్లజాలము లొల్కుగ రోమ హర్షముల్
బడిబడి మేన బాదుకొన భక్తిని వేశతరంగితాత్ముడై
యక్షగులమీఁద వ్రాలె దివిజాగ్రణి తత్కుశలంబు నెమ్మితో
నడిగెడురీతి మాళికుసుచూగతపట్పదపంక్తి మోయంగన్. 5
- ఉ. ఆదనుజాపహర్తయు భుజార్గళము లెవ్వఁ జాచి యంచితా
మోదవికాసవన్నయనముగ్ధసరోరుహపంక్తిఁ బూజ ల
త్యాదరలీలఁ జేయు ననురాధిపుఁ గాఁగిటఁ జేర్చె నూతనాం
భోదము సానుమచ్చిభరము నభిభవంబునఁ గప్పుకె నడిన్. 6
- మ. అనలుం డంజలి సేసె నంతకుఁడు సాష్టాంగంబు గావించె మొ
క్క నిశాచారి ప్రచేతనుండు దెలచె గేల్మోడ్చె సారంగవా
హనుఁ డధోశుండు వందనం బిడియె నీహారాశుకోటికుండు
న్వినతుం డయ్యెయదుప్రవీరునకు నుద్వేలప్రమోదంబునన్. 7
- శా. వారిం జూచి రథాంగపాణి సరసవ్యాహరలీల స్థర
స్నేరాపాంగవిలోకనక్రియల సఁప్రీతాత్మలం జేసి గో
తాఁగీ! రమ్ము గజమ్మునెక్కు మని నాగారాతిపై నెక్కఁ దా
రారంభాకరచామరావలము మార్గశ్శాంతి దూలింపఁగన్. 8
- క. తక్కినదిశాధినాథులు! నెక్కిరిసిజ నాహనముల నెసఁగెహుడుక్కా
ధశ్చాపటహధ్వనము! లక్కజముగఁ బూ గించి యటచినభంగిన్.
- ఉ. ఆయెడ సిద్ధ కింపురుష యక్ష వసుప్రముఖానురావళిం
బాయు తొలంగు మంచు శతమన్యుఁడు సందడివో బరాబరు
లేయగ నల్లనల్ల నతనీకుసుమాసితదేహుఁ డేగె వై
హాయసనీధి నారదముఖామరసంయమిక్కి ర్తనీయుడై. 10
- ఉ. అప్పుడు శౌరిఁ జూచు ప్రసదాతిశయంబు హృదంతరంబులం
జిప్పిల సంభ్రమించి కయిసేయు తెఱంగ యభాతథంబు గాఁ

[6]

తృతీయాశ్వాసము.

55

గుప్తనఁ గూరి యొండొరులఁ గూడఁగని కడంగి వేలుపు
గవ్వరగంధు లెక్కిరి ధగ్ధగిణోన్నతహస్య రేఖలఁ.

11

చ. అలఁదిన చందనాబు వృధయాఁ జెనురింపఁగ నమ్మదాసులన్
దొలఁచినయల్లు వోయెడుఁ గనుంగవకాలుక బేటులెత్తుఁ జె
క్కుల మకరీచిలాసము గగుర్పొనువ స్థాఁజూచు నెళ నో
చెలి! కయిసేయకమ్మ యని చేడియయొక్కతె పిల్చె నెచ్చెలిఁ.

చ. వనితయొకర్తు మున్నొని గవాక్షతలంబున నింతు లుండుటం
గనుఁగొనఁ జోటులేమి నొకకార్యమువేట బాలనోర్తు వ
చనఁ దొలఁగంగఁ బిల్చి రభసంబునఁ దత్సతిజాలకంబు చే
కొని హరిఁ జూచెఁ గేకినలుగొట్టుచు బోటులు దాని నవ్వఁగఁ.

ఉ. కాశియభేదిఁ జూచు తమకంబున మజ్జన మాకి యాకి నీ
లాలక యోర్తు గంధసలిలార్ద్రకచంబులు చన్నదోయిపై
వాల్చిన సందిటంబొదిచి రాజపథంబున కేఁగుదెంచె గో
పాలకమూర్తిఁ గాన శిఖిబర్హము కానుక దెచ్చెనోయనన్.

14

ఉ. ఉన్నతసాధ మెక్కి యనృతోదరి యొక్కతె పద్మనాభుఁ జూ
డ న్నిజదేహవల్లికఁ గడల్కొను సాత్వికలీలఁ జూచు నా
సన్నసఖీజనంబుఁ గని సాధశిఖాగమనశ్రమంబునం
నిన్నియలార! మే న్బడలఁ గంటిరె నా కని బొంక నేర్పునన్.

ఉ. వేమక నీకె కాని మఱి వేఱొకయింటిక నైన లేదె తో
పాడెద వేల మచ్చర మొకప్పుడు మానకపోయి తీవు మె
బ్రోడవు గాన నిన్నె కనుఁబో యతఁ డెవ్వఁడెఁ జూడిఁడంచు నో
నాడె సవత్తి నొక్కతె మురారిఁ గనుంగొనువేళ నీసునన్.

16

చ. అలికులవేఃశి యొక్కతె మురారిఁ గనుంగొని మౌనుపాటుమె
నెలకొన నున్నచో నడలు నీవక లేఁజెమ రంటినిల్పె నం

జలి పరిపూర్ణలాజలను సాధ్వసకంపము దాన చల్లె న
 చెల్లువకు సాత్త్వికోదయము చేసిన మేలిక నేమి చెప్పుదున్. 17
 క. మదవతియొక తెపరాకునఁ బదాంగదముకంకణముగఁ బాణిదొడిగెన
 య్యదువల్లభుఁగనుగొనుడుఁ బదిసదియు న్నేనువొంగితుత్తుమురయ్యెన్
 చ. దనుజవిరోధిమీఁద నొకతన్వి కరంబున లాజ లెత్తి చ
 ల్లిన నెఱివేణి యీసునబలె నివరిపూవులఁ జల్లెఁ జల్లె లో
 చనములు సమ్మదాశ్రువుఁ జల్లె లలాటము ఘర్మబిందులన్
 జనుగఁచ నల్లె సంభ్రమవశతృటితామలమాక్తికాలులన్. 19
 చ. జలరుహనేత్రుఁ గాంచి సరసత్వము మీఱఁగ నొక్కవేలుపుం
 జలుకలకొల్కి రాచిలుకచేఁ బిలిపించిన సత్యభామ కా
 కలికితెఱుగు శౌరి కడగన్నులనన్నలఁ జూపెఁ గోపకం
 దళకఁ పయితాక్షివలనఁ బుల నాసతి దన్నదల్పఁగన్. 20
 క. అనిమిషపురజాలకములుఁ బనితాజనతామయములువనితలహృదయం
 బనురాగరసమయంబయ్యనురాగముశౌరిమయమునయ్యెడనయ్యెన్.
 చ. కనుఁగొన వేడ్కలం బాడముకాయ్యుల నచ్చర లీనడించుట
 ల్వినుచు దరస్థితం బాలయ వెన్నుఁడు రాజపథంబుదాఁటి య
 య్యనిమిషనాథుగేహబహిరంగణభూస్థలి డిగ్గె నైనతే
 యుని మణిచిత్రవేత్రికరశుంకృతి దిక్కులు పిక్కటిల్లగన్. 22
 క. అదరమున శతమన్యుఁడు । కైదండ యొసంగ యామకరిదానధురీ
 మేదురకక్షౌత్రితయము । నాదనుజవిరోధిగడచియటఁజనియెదుటన్.
 — శ్రీకృష్ణుఁ డవతనిఁ జూచుట —
 సీ. తొడలపైఁ జూచిన యడుగుఁ గెందమ్ముల
 నొయ్యనఁ బొలోమి యొత్తుచుండ
 బార్వ్యభాగంబునఁ బాకేరుహాసను
 కామినీరత్నంబు కతలు నెప్పఁ

తృతీయాశ్వాసము.

57

జనఁ బూని యంతఁత విసయాననతచ్చ త్తి

సప్తస్వకాంతలు సంచరింప

జననామరపీటీకరండాది

కములు దిక్పతిసతీగణము దాల్చ

తే. వినులచింతామణీమయ వేదిమీఁదఁ

గల్పకలతాంతకల్పితల్పసీమ

నధివసించిన నిఖిలలోకై కవంద్య

నమరమాక్షికశుక్తి నయ్యదితిఁ గనియె.

24

మ. కని సత్యారమణీముతంబుగ నమక్కరంబు గావించి భా

మనిశాటాహృతకుండలద్వయము నాత్మస్వర్ణ చేలాగ్రబం

ధనము స్వీచ్ఛియొసంగ నందుకొని మోదంబుది యా నందనం

దను దీవించుచుఁ జెంగట నిష్ఠిలిపెఁ జితారత్నపీఠంబునన్. 25

క. మే నిమిరిశిరసు మూర్ఛిని! దాననపరిషంధి! యెంతధన్యనోనియత
ధ్యానపరు లయినమునులు! గాననినినుఁగంటి మంటిగతఁల్మృషన్.

ఉ. సర్గమొనర్తు బ్రహ్మ యన సత్కృపఁ బెంతు జనార్దనుడునా

భర్గుఁ డనంగఁ గ్రమ్మఱఁగఁ బారణ సేయుదు విజ్ఞగంబు నై

సర్గకలీల నొక్కమఱి సౌఖ్యము నొందుదు కేవలంబు దో

రర్గభూషణీకృతరథాంగ! నినుం గొనియాడ నేర్తు నే.

27

— 2 దశావతారవర్ణనము —

ఉ. వాలముతాఁకున నిరులు వజ్రనిపాతము సంస్కరింపఁ బెన్

వాలుగ వైమహర్ణవమునం దొలుఁబల్కుల దొంగరక్కసున్

వాలికవంకవాడిగఱి వ్రచ్చి వెస నిగమాలిఁ దమ్మిపూ

చూలికిఁ దెచ్చి యీవె త్రిదశు ల్లోనియాడ మురాసురాంతకా!

చ. సురనికరంబు రక్కసులుఁ జుట్టములై యమృతాభిలాష మం

రగిరిఁ జిల్వరాచతరిత్రాట బిగించి పయఃపయోధిని

ర్భరగతిఁ ద్రచ్చుచో నగువట్టివత్తిరి యె త పే ధులీ
పరివృథము ర్తివై కపటపద్మముభీర్వవిమోహితాసురా! 29

క. విలయోద్భాజలనిధిపల్వలమున నిల మునుఁగ నేకలమవైదంష్ట్రాం
చమునఁ దాల్ప వెసీనా! బలిపద్మముదూతీభుజగ పర్యంకశయా!

చ. పికిలి శుభాశకర్పరము బీబులు వాఱఁగ మేమవెంచి యా
మకరనికేనోదర నిమగ్న మహీమహిళాలలము కే
తకముకుళాగ్రసంగత మదభిమకీసదురీతి గాఁగఁ గొ
మ్ముకొనఁ దగిల్చి యెత్తఁ గిటిమూర్తిని దాల్చితిగా జనార్దనా!

చ. సట లిటమానురోరి హరి సర్వముముండటె యుచుఁ బట్టితోఁ
జటచిట లాడి యిందుఁ గనఁజేయుము నీవని దైత్యుఁడాడినం
బటపట తాతికంబ మిరువాయలుగా నరసింపామూర్తివై
కుటిలసఖాగ్రికుంచికల గ్రువ్వవె వానియురఃకవాటమున్. 32

మ. నను నాకశ్యపకామినీమణులలోన స్థస్యఁగాఁ జేయ మ
త్తనయవ్యాజము దాల్చి వామనుని చందాన న్బలి న్మట్లవే
ఘనచూర్ణోన్నమితాంఘ్రిపద్మమునకుం గంజాపుఁ డంశువ్రజం
బనుకింజల్కపరంపర త్నైలయ నుద్యత్కర్ణికంబోలఁగన్. 33

మ. ఘనదోర్దండనటత్కుఠారమున వీఁక నాజహంసాలిఁ దు
త్తునియ ధేసియుఁ గ్రాంచరంధ్రమునఁ దోడ్చో రాజహంసాలిమే
దినికిం దెచ్చితి కార్తవీర్యభుజపంక్తిం జక్కుఁ గావించి తం
బునిధిం గొత్తగ నాశ్రమంబునకునిమ్ముం గొంటి వీవమ్మునన్.

మ. అరవిందాననఁ గోలుపోయిన యనజ్ఞావాప్తిచే వీరవా
నరనైస్యప్రకరంబు నేలి జలధి న్బంధించి లంకాపురీ
శ్వరకంతాటవి నేర్చి రావ్యగిరిలజ్జాపంకముం గీర్తిని
ర్ఘ్నిరపూరంబులచేఁ దొలఁచితిగదా రామాభిధానంబునన్. 34

౪. అలుకఁ బ్రలంబదానవుని ప్రాణముఁ గొంటి కళిందనందనీ
 సలిలభరప్రవాహరభసంబు మఁల్పితి పట్టిఁ బోని నాఁ
 గలిమొన హస్తినాపురి పెకల్పితి కారవవీరు లెల్ల బె
 గ్గిల నలరేవతీరమణికిఁ బతివె యదువంశమాక్షికా !

36

౫. త్రిపురస్త్రీలఁ బతిప్రతాపణుల సారెం బుంశ్చలీవర్తనం
 బుపదేశంబానరించి బేల్పటిచి వధ్యుల్లాని తద్భర్తలక
 ద్విపచర్మాంబరు చూపుటఁగలమున న్వేత్తోచి పటింపవే
 కపటశ్రీజనరూపము న్భవనరతౌ జాగరూకేక్షణా !

37

గణసమకదండము.

యదుతిలక ! జగత్ప్రయ్యానిర్మితప్రక్రియాకర్మతే-దిందిరోద్భాసి
 నాభీసరఃపద్మ ! కగ్నాసతీపాద పీతాక్షతి ప్రస్ఫుత్కనుభా-కూరి
 తాళి బాలా తకద్యోత ! కద్వోతరంగిణ్యుదయాలిత్రైణాంక భృత్సాం
 సులక్ష్మ వెల్లజ్జటాజాల జాలఁధరోద్భాణ-మూలాఖ్య బాధతీయీ
 బంధసంధుక్షిత స్ఫున్నపర్వ నిర్మగ్ధిత గ్రింఖవటాంతరోన్నిద్ర
 కదూసుత శ్రీమఖజ్జ్వలవల్లి కరిసిం సమాజేదు నివ్యద సర్వాం
 గనిష్పందయోగింద్రాద్వేది కానాః ! యానాసవాగు ల్పరోజా
 సమన్ మున్నుగాఁ జేప సర్వసహభీరుభ ర బుఁ బోఁ దోయవే
 య చుఁ బ్రాణించిన నేవకీదేవిగర్భంబునం దుద్భవం బంది బాహుద్వ
 యద్వంద్వము న్నందకన్యందనా గబ్జక మోదకీ శార్ఙ్గముఖ్యాయుధ
 వాతమం బీతకాశేయఃము న్వస్సభాగంబున స్థించుశ్రీవత్సముం జూ
 పిందల్లి భీతిల్లుచుం గావుకావంగదే' యన్న నీవంతలోఁ గావు కావం
 చు నేమృద్ధలిర్పం గనుంగందవై తండియత్నంబున న్నందగోష్ఠంబునం
 దున్నచో వేతయై చేతి పాల్గొల్ప నేతెంచునాపూతనాభూతనారీకు
 చం బగ్గిహస్తంబునం బట్టి తత్ప్రాణనిర్యాణశంఖంబు పూరించుచం

దంబునం గుక్కల న్నొక్కిమక్కించియు న్బండిరాకాకిఁ గీ లూడఁ
 గాఁ దన్నియు న్నెన్న వేమాటు గొల్లాడఁగా గొల్లయిల్లాండు) నందా
 రవిందాస్యతో అట్టుగావించిన నిక్కుపుబట్టివే యంచు నిన్నట్టి చ
 త్తోలితోఁ గట్టిన స్త్రీవై కిట్టి పెన్నుద్దిమద్దు ల్వడందోచియు న్నెశ
 వంబు నివ్వడంబింపవే లేగలు స్తోవబృందంబు బృందావనారణ్యవాటి
 న్నటంపం జలతాకకవత్సంబుతోబ్బ బర్హావతంసంబుతో మంజుగుహ
 ఫలోద్దామదామంబుతోఁ దానమానకియూశంసివంశంబుతో నేపు
 దీపిచు నీహోపువేషావలం గోపుల న్నైవరీత్యంబుగాఁ బాపి యా
 పద్మజం పొక్కచో డాచిన న్వాచిమాపంబు లీనై పునస్సుషి నానీ
 ప్తగర్వంబు ఖర్వంబుగాఁ జేయవే, తోయకగోచ్చలద్వీచికామర్దశ
 ధ్వన మాగుబ్బుగా నుబ్బునం గేళిఁ గాళిండిఁ గాళియాహుళుటా
 రంగమధ్యంబునం దాండవంబాడవే, తోడిగోరాలక శ్రేణికి నిక్కు జ
 న్నంబుల స్మైదుగా నున్నయనంబుల న్నంచితా త్మేకలై వంచలం జ
 త్తు లందీమునిస్త్రీలకు స్త్రీలఁ గై నల్యముంగొల యీవే, పెను జిల్వయై
 బల్విడిం జుగిల స్మింగుదై తేమువార న్నడిం జొచ్చిమై వెంచితత్తాయ
 మునోండు వాయ ల్వడం జించి గోపంక్తిఁ బోషింపవే, గుంపులై
 యిపులం గూడి యాభీరు లాదేవతానేతకు న్నాతర లేయ వారించి
 తత్పుజన ల్మీపు కైకొన్న మేకొన్న పేరల్కతోఁ బుష్కలానర్తకా
 బ్దంబులం బాపఁగా నంపజాలంబుగాఁ గొండ లుర్లంగ వర్ణించినం
 గాంధీశీకత్వము బొందునామదలం బోన గోవర్ధనం బెత్తవే, మ
 త్తవేదండ ముద్వృత్తి నెత్తయ్యుపూవెత్తురీతి నిలింపావిశాద్విదాద్వి
 మాయాబలీవర్గముం బట్టి మద్దించి తంచు న్నడి న్నూకలాశ్యాకృతిం
 డాసినం గేళిజీవానిలంబు ల్బుజాదందనూకంబునం గోలిసి యావ
 నోద్యద్భుజగర్వముం జూపవే, శరదభినవనంద్రచంద్రప్రభాభాత
 భాస్వత్కళిందాత్మజా నైకతోత్సుగవీధిం ద్విధంగాకృతి నిల్చి యా

శుంచితభూమిలసంబుతో మోము వామాంసముంజేరఁగా శోణదంత
 చ్చదాంతంబున న్వేణునాశంబు సంధించి రంధ్రాంతరస్యస్తహస్తాంగుళీ
 పల్లవాగ్రంబు లల్లాడ మోయించినన్ముక్తరోమందనిష్పందగోబృంద
 ము న్వ్యక్తగోవర్ధన గ్రావనిష్పందము స్ఫందమందాంశుమ న్నందనా
 వేగముం గందశస్మిర నారణ్యజీర్ణాగముంగాఁ గదంబించుతత్పంచమా
 లాపము నిద్రించు నయ్యించువిల్కానికిం జిక్కి రాధాదిగోపావరోధాం
 గన ల్లాసిన నాసనంకీడమాయాసముల్లాసివై సౌఖ్యవారాశి నోలా
 ర్పవే, దర్పితాశేషదోషాచరాధీశదుస్సాధమైయున్న నీవికృతాకీడపీ
 డీంప నకూరుచే నూమ పిల్పించినంబోవుచోఁ దోవ భావతిగం
 బైననీదివ్యరూపంబుఁ జూపం బరిభ్రాంతుఁడైయున్న మన్నింపవే వాని
 నీవానిగా. భోజభూజాని యుద్వేజనం బందఁ దదాజిధానిం బ్రవే
 శించి యేతెంచుచో ముందటం జందనాలేపమున్దర్శనం బిచ్చిన స్పృజ
 పోయాలికి న్నజ్జకం బైనయందంబు నొందింపవే, యాగపూజార్చితం
 బైనకోదండము స్థండఖండంబుగాఁ జేయుచుం దద్ధనుర్దండ రక్షాభట
 స్తమమస్తంబులం బెల్లుగా డొల్లగా వేయుచు న్మల్లగర్జాభుజాస్సా
 లనాభీలమై యల్లనడ్డిడిమారావవాచాలమై నిగ్రహాయతరతో భ
 టోదగ్రమై యున్న యయ్యుగ్రసేనాత్మజాస్థానిఁ జొత్తేరఁ దత్తోరణ
 టోణినాథోరణుం డుద్ధతిం బై పయింగొల్పినంబట్టపేనుంగుఁ జెండాడి
 గండనివద్దానపంకంబునం బుండ్రముం గుంభనిర్మక్తముక్తావళిం గర్జ
 దామంబునన్ గట్టి రక్తంబునం బట్టె మైపూతయుం బ్రాంతిగాఁబూ
 సి తద్దండకాండంబు కేల న్నదాదండమై యుండఁగా జెట్టివై గిట్టి చా
 నూరుజానూరువు ల్నూటుమాటు ల్వడిం ద్రిప్పి నీవప్పళింప న్భయ
 భ్రాంతుఁడై పాట నుంకించునక్కించుఁ గంసుం దిలోకీన్మశంసు ని
 యుద్ధక్రియాపద్ధతిం గిక్కెన న్గొంతుక్రోల్నొక్కి మక్కించి నల్దిక్కు
 లన్ దేవతాదుందుభివ్రాతధింధింధిమిధాన్వనగానస్వనోత్కర్షహర్షంబు

లం బెల్లుగా నెల్లలోకంబులుల్లాసముం బొందఁగా వాని రాజ్యంబునం
బూజ్యుఁగా నుగ్రసేనుంబ్రతిష్ఠాపితం జేయవే, దుష్టు నష్టాదశాక్షౌ
హిణీవాహినీ దుర్మదాంధు స్వరాసంధు భీమాపదేశంబునం జేసి శాసిం
చి కాంతేయుచేరాజసూయంబు సేయించుచో జాత్యసూయ స్థయం
జేడిచేసిక్షమావల్లభుం డెంతయుఁ ద్రుళ్లునం బ్రల్లదం బాడినం బ
ల్లెరం బెత్తి చిత్రంబుగాఁ దచ్చిరఃకర్తనప్రాధి వర్తించి ధాత్రి స్వృధా
వాసుదేవ ప్రథాచండ శౌండిర్యనప్పొండఁ జక్కాహతిం జిక్కుఁ
గాఁజేసి యీశానుఁ బోర శృహసేన నాగాసనపూహసన్నాహము
ల్వీడ వెన్నాడి బాణాసురస్ఫురబాహసహస్రచ్ఛిదాకేళిమై వాలి లో
కంబుఁ బాలింపవే, ఘోరభామాసురగ్రామఃకీళిక్షకా! కౌరవాకర్షిత
ద్రాపదీమానసంరక్షకా! భేదసందగ్ధసాందీపనూనుపదా! వేదశాఖా
శిఖాంచత్పవాశత్పదా! మాధవా! సత్యభామాధవా!

—१ కృష్ణుఁడు వైజయంతమున విడియుట. १—

చ. అనికొనియాడి విశ్వభువనైక ధురంధర! నేఁడు రేపు నీ
వనితయు నీవునిచ్చట నవశ్యము మజ్జనభోజనాదిపూ
జనములు గైకొన న్వలయు సమ్మతిమై నని పల్కదేవతా
జననికీమొక్కి యియ్యకొని జగభనిరోధిమొగంబుఁ జూచినన్.

చ. అమరభిభుండు సేరి వినయానతుడై విడిపట్టు వైజయం
తమునను జిత్తగింపు మన నవ్రుచుఁ దద్బలదైత్యవైరి హ
స్తముగయిదండ గొంచు గిరిశ్రమముఖాఖిలలోకపాలకుల్
కృమమునఁ జేరిగొల్వఁ జని కాంచె దదున్నతసాధరాజమున్.

—१ వైజయంతవర్ణనము. १—

వ. అదియు సమరసరిదుపహృతహేమతామరసస్తోమతోరణ దామ
రామణీయకసూచితసాదామిసీవిలసితంబును గనత్కనకకింకిణీకుల
సంకులకావ్యణముగ్ధమధురాలావనృత్యన్నిజాపత్య మూర్త్యావహాపా

తృతీయాశ్వాసము.

63.

ర్భవప్రవర్తమాన విమానసంతానంబును, నర్థజనాభిమతదానార్థ
 సంగ్రహసంశయాపాదినమ సనస్తుప్రతిబంబసంభావితశేఖరీకృతచిం
 తారత్నంబును, నక్షీణ సహస్రాక్షమణిగవాతూవళి సాతూత్కృత
 నాకలక్ష్మీకటాక్షవీక్షావిశేషంబును, ననర్ఘ్యమణి సంభ్రమతిబింబిత
 నృత్యదఘరస్సహస్రప్రదర్శ్యమానలాప్యవలోకన పారశ్యాగతగృ
 హదేవతాశతసన్నిధానంబును, పుణ్యమముచిజంభపాకనృత్రబల
 ప్రముఖదైత్యవిధ్వంసనసన్నద్ధశతమయ్య జన్యసన్నాహాను కారిచిత్ర
 కర్తవీచిత్రితభిత్తిభాగంబును, నళితరు దిరయచినిరంతరస్ఫాటికకూటాం
 తరవిశ్రాంతైరావతోచ్చైశ్శ్రవనూనిచ్యమాన క్షీరసాగరస్నానక్ర
 మంబును, తరంగితమణిభృంగారక వీటికాకరండతాలవృంతచారుర
 దర్పణకళాచికాపాదు కాదిపరికరప్రపంచసంచితకరాంచలవిశ్వకర్మ
 నిర్మితయంత్రపాంచాలికాసంచయవంచితపరమార్థపరిచారికాపార్థం
 బును, నిరంతర సంతానానోకహదుకూలమయమతా కాశతా కారి
 తాకాశ గంగాచటులతరతరంగావతరణంబును, సమంతత సూతన్య
 మానతోయకక్రాంతికనిర్మలక్షమందారపటపినుకరండగంధలిలసే
 కాతిరేకశీతలమణివేదికాప్రదేశంబును, బహిర్ద్వారవిత్తికా ప్రకో
 వ్యప్రతిష్ఠాపితాష్టాపదఖట్వాస్తీగహరిచందన సాలబాలపల్లవోల్లసి
 తసంధ్యారాగసంధానంబును, నవిరళకల్పప్రసవరజః పటలపటవా
 నసాంసు వాసితకాశేయనితానపటిప్రకటికృతచంద్రాతపపరిపాటి
 కంబు నగుచు, జతురతరశచీరవిరచితంబులై మణికుట్టిమతలప్రతి
 బింబితతారకాకుటుంబంబులనిడంబించుపారిజాతకుసుమోపహారం
 బులవలన, స్వాహాబాహించలావాహితంబులై మహారజతపత్రంబు
 లఙ్ఘిత్రంబులుగా వెలుంగునారాత్రికాదీపకళికలవలన, యనుకామినీ
 ధూమోద్గీర్ణవీర్ణంబులై విస్తీర్ణంబుగా నెగయుచులయజ కాలాగురు
 ధూపధోరణులవలన, యాతుధానావరోధవధూనిధీయమానంబు

త్రై విలసిల్లు గృహప్రవేశమున సముచితబలివిధానంబులవలన,
 బాశధరమత్తకాశిసీమాతీత బులై చిలోకనపాత్రంబులగులీతప్ర
 వాళలతావందనమాలికలవలన, బవమానమానవతీనియు క్తంబు
 త్రై బాలికాజనంబుల కరతలంబులంబరిభ్రమించుకర్పూరతాలవృం
 తంబులవలన, నరధర్మసధర్మణీనిర్మితంబు లగునిధానకల్పితశంఖప
 ద్ముఖకరాకారరంగవల్లీమత్తలికలవలన, నయనోత్సవం బావహీలం
 బ్రవేశించి వాసవ వహ్నివైవస్వత వాసతేయీచరణ వరుణ
 వాయు వసువల్లభ వామదేవుల వరుస వీడ్కొల్పి సత్యభామా
 సహితుండై యథోచితకృత్యంబు లాచరించి యనంతరంబు. 41

శా. ఆరామప్రియసోదరుం డపుడు దివ్యారామ మంభోరుహా
 క్షీ! రమ్యం బదె చూతమే యన ఘృతాచీ మేనకా మంజుఘో
 మారంభా హరిణీముఖప్రదివయోమారత్నము ల్గొప్పి రా
 నాహుఘోత్సవచిత్తుండై గగనకుల్యాతీరదేశంబునక. 42

క. చందన హరిచందన మకరంద సరిద్బిందుశీకర ప్రమద వనేం
 దిందిర పక్షస్పందన కందళితమరుత్కిశోరకంబులు వాలయక.

సీ. రంభామహారోజకుంభపరీరంభ

కుసుమితప్రత్యగ్గీకురవకంబు

మంజుఘోషావకాకంజాత చకచక

స్త్రబకితచంపకమృదుహంబు

హరిణీముఖప్రసూనాసవార్పణకోర

కితలతా వేల్లితకేసరంబు

నుర్వశీనవయావకోజ్జ్వలాంఘ్రిని వేశ

పుష్పితకంకేళిభూరుహంబు

తే. మేనకామోదనిశ్వాసమృదుసమీర

కుట్కలితసిందువారంబు కుధరధరుడు

తృతీయాశ్వాసము.

65

ప్రేయసియుఁ దాను నల్లన డాయఁ జనియె
దైవతాధీశనందనోద్యానసీమ.

44

మ. మహిభృద్భేదివనాంతసీమమునఁ బద్మాజాని సత్యావధూ
సహితుండై యనిమేషవారవనితాసందోహము ల్లోల్యఁగా
విహరింపం జరుదెంచినాఁ డనుచు నేనింపంగ వర్షాశర
న్మహికాశీతవసంతఘర్మఋతు ల్నిండెం దదుద్యానమున్. 45

సీ. కనుపట్టె నొకచోట ఘనఘనాఘనరంగ

విద్యున్నటీనాట్యవిలసనములు

చూపట్టె నొకచాయ వాపికాజలజాత

జాలవాచాలహంసవృజంబు

తలచూపె నొకవంక దరదళ తేనెవంతి

కాగంధినీహరకణధరములు

పొడచూపె నొకచక్కిఁ బుష్పితఫలిసేల

వంగచాసితశైత్యవైభవములు

తే. నెఱసె నొకయెడఁ దానుగ్రహణీజలార్ద్రా

చందనాచలసవమానకందళములు

మొనసె నొకకడ సామిఁ పుల్లమల్లి

పాటలీచంపకోత్పలప్రాధినుములు.

46

క. మలయానిలసంగతిఁజూతలతికలఁగూరజాలదాహృదవత్తులై
యలయిక సడలించినసాముగ్ధుల కెవడి బాంకువత్తములు వెసజాతెన్.

క. గురివెందఁజైత్రుఁడొందఁగఁగరచులుకన్తానియపుడుకటచిననునవా
తెఱమిఁదఁగాననగువలు వరుసయనన్ననలుపల్లవముపై మొనసెన్

క. తలిరాకుగుత్తిఁ దమిఁగోయిలచంచునఁ జించి కోల్ నీరీతి వియో
గులగుండియలవియింపుడు బలువిడిసనిమరునియెడుటఁబచరించెననన్.

చ. మలయసమీరణఃచ్యుతసమంచితపాండువలాశః లైసపా-
 దుల నునుసోగతీగలు యదుప్రభునిం దలపించె బాలచా-
 వలహృతతీరవస్త్రు లయి పంకరుహాకరమధ్యసీమలక-
 నిలిచినముగ్ధగోపరమణీరమణీయవిలాసరేఖలక.

50

సీ. పరువంబు గాఁగఁ జొప్పడనిమామిడి తేనె
 లాన నాసాస నజ్ఞాక్షణవియుఁ
 దమకించి చిగురాకు గమిచి నోరొగ్గరైనఁ
 గడఁగి గొజ్జెఁగనీటఁ గడుగునవియు
 సంపంకెపొదరింటిచక్కి గోరఁటఁ గాంచి
 యును రంచు మగిడి నోరూరునవియుఁ
 గలిగొట్టుపసరుమొగ్గలఁ గొర్కి పోలివోయి
 మునుపటి మొల్లల మూఁగునవియు

ఆ. నగుచుఁ దేటికడుపు లామనిఁ దలనూపెఁ
 జూపుదనుక నెల్లచోటఁ దోఁట
 యందు దామ యగుచు నమ్మరు నెలగోలు
 పాఁజు లనఁగఁ జూడ్కిపండు వగుచు.

51

క. నందప్రియనందనుఁ డానందమున నఖిలర్తునందనం బయి నయనా-
 నంద మొనరింపనమరీ! బృందంబులుగొలువఁజనుచు బ్రయతనియెన్

చ. సరసిజనేత్ర! చూచితె వసంతుఁడు నీవనవాటికారమా
 తరుణియుఁ బాణిపీడనవిధానమయంబునఁ గేలుదోయి నొం
 డొరుపయి సమ్మదంబు లిగురొత్తఁగ మాటికిఁ జల్లు సేనఁబా
 ల్మెరసె ననంగ వ్రాలె గుహాభీవిగళన్నవకోరకావళుల్.

52

చ. చిలుకలు వాడిచంచువులఁ జించినచో లవలీదళంబులక
 ఫలరసరేఖ లంటి కనుపట్టెడుఁ జూడుము చైత్రుఁ డీలతా

తృతీయాశ్వాసము.

67

లలనలగండదర్పణతలంబులఁ గుఁకుమపత్రభంగముల్
చెలుపుగ వాసినెనో యన నలిపక రాద్వయవాదికై శిశికా ! 54

ఉ. పాదఘనూతనాంబుధరపంక్తి విముక్తమరందవర్ష సం
పాదితశక్తిగోపములభానము నందుచు నోయదృష్టసిం
హాదరసన్నివేశ ! కమనోష్పేష దాశిమబీజము ల్మదో
న్మాదిత రాజకీరవదనత్రుటితోరుఫలమృతంబులై . 55

శ. తలిరాకు మెఱుఁగువాతెఱ
కలకంఠవిటుండు గమియఁగాఁ జూతలతా
లలన విదిర్చెను గంటివె
యలికంకణముఖరవిటపహస్తముల సతీ ! 56

చ. తనుఁ గనుఁబ్రామి యొండొకలతం బతి వేఱొక తేఱిబోటిపా
త్తున విరిదేనె గోలఁగ నెదుర్పడి సంపఁగెతావివెల్లిలోఁ
గనలునఁగూలఁబోవునలికామినిసాహస మేమి సెప్ప న
య్యనుఁగుఁబ్రియుండు నెచ్చెలులునాఁగినమానదరాళకుంతలా. 57

చ. అనుచుఁ బ్రియాంసపీఠి నిజహస్తతలంబున నూఁది గల్పకా
వనిజదుకూలమార్జనల వంజలపుష్పమరందసేచన
దనదువిహారవెఖరికి నందనదేవత యాయితంబు సే
సినగతి నొప్పుదివ్యవనసీమ ముదంబున సంచరించుచున్ . 58

శా. అర్చిష్మత్ప్రతిమప్రతాప ! మహాసీయత్యాగ ! దైత్యాభియా
త్యోస్పద్యచ్చతురర్ణ వాంతసకలజ్యాభోగ ! జాగ్రద్యశ
శ్చరాప్తసాంద్రిదిగంతరాళ ! మదనశ్యామాసహయేంద్రభూ
వర్చస్సైనశరీరమోహితజగద్వామా కళామానసా ! . 59

శ. విదళితకాళింగ ! మదా ! స్పదసి ధురకుంభరత్నశర్కరిలారా
దుదయగిరికొండవీటి ! శదవీస్థలమండలీకభాస్కరచిరువా ! 60

పంచచామరము. మరుద్వృతానటసాత్తుమంశలీగళాంతర
 క్షరన్నవాస్మగపగాభిపారికాదృతాంబుధీ !
 మరుత్పతిస్వరుక్షతికృమత్కుటత్కుభృద్వర
 స్ఫురద్ధృవికృన్మద్ధయుద్ధపుంఖతానకార్భటీ !. 61

— గద్యము —

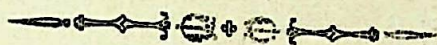
ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వర నరహరినాదలబ్ధ సారసారస్వతాభినంది
 నంది సింగయామాత్యపుత్ర కాళికగోత్ర పవిత్రసుజన
 విధేయ తిమ్మయనామధేయ పఞ్చీతంబైన
 పారిజాతావహరణం బనుమహాప్రబం
 ధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

పారిజాతాపహరణము.

చతుర్థాశ్వాసము.

మేకటగిరివల్లభ

సేవాపరతంత్రహృదయ ! చిన్నమదేవీ

జీవితనాయక ! కవితా

ప్రావీణ్యఫణీశ ! కృష్ణరాయమహీశా.

1.

— పారిజాతము —

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షితీశ

వరున కిట్లను నమ్మానివల్లభుండు

వననిహారంబు సలుపుచు నచ్చినచ్చి

పారిజాతంబు గాంచి సంభ్రమ మెల్లర్ప.

2.

మ. అమరారాతివిఘాత సత్యః గని కాంతా ! చూచితే పారిజా

తము భూమిారుహచక్రవర్తిఁ ద్రిజగత్సంపూజ్యసారభ్యక్తి

ర్తిమరుల్లోక మలంకరించు నిది గౌరీనాథు జూటస్థలం

బు మృగాంకుండు రమామనోరము నురంబుం గొస్తుభంబుంబలెన్.

క. తరుణి ! యీతరుళాఖాం

తరణోలదుకూలమారుతము లింద్రాణి

పరివారవారసతులకె

పరువపు విరికొఁతఁ బాడముబడలిక నడచున్.

4.

- ఉ. నానిది ! దీనిరత్న కుచును స్తబః య్యులకాంతిఁ గమ్మఁబూఁ
దేవియలఁచుఁ గ్రోలఁ జరుదెంచిన యామెలదేటిదాటులో
నూనిఁడప్పి మూఁగఁబడి యున్నతచంచలచంచుకోటిచే
నా నెఱుఁ జూడు మందఁగుచలటాంకృతు లుల్ల సిల్లఁగఁక. 5
- క. ఈతరు యఖిల ప్రళయము | మేతోడవులకాంతిలోన మెలఁగెఱుపక్షి
ప్రాతము నెఱుఁగరు నిర్జర | కాతరలోచనలు పలుకఁగానిచకున్నన్
క. తనపామజలములోన | గనుపట్టెఱునునీడ నీనగము విలసిల్లున్
మనకన్న మున్న తామే | దివికిందీగి యేగుచున్న తెఱఁగునఁదరుణీ.
- ఉ. వారణరాజయాన ! సురవల్లభుఁ డాశచి నంకపీఠముం
జేరిచి సోగవెంట్రుకలఁ జిక్కులు వాపి వియన్నదీనవాం
భోరుచానాళసూత్రములఁ బొందుగ దీనిలతాంతము ల్గురు
ల్లారచియించి నించుఁగుతుకంబునవీఁగు మెఱుఁగుకొల్పెదఁక. 8
- మ. చినుమింతు ల్లిలకంబుఁ జంపకముఁ గ్రోవిన్పిందువారంబుఁ జేం
కనము న్నామిడి గోఁగుఁబొన్నఁ బొగడం గంకేళినుహించి క
న్గొన మోమెత్తఁగఁ గాఁగిలింతుకొన మూర్కోఁబాడఁ జేనంట బ
ల్కనగం గల్లుమియంగఁ దన్న ననుచుంగల్పగమాయాచిరుల్. 9
- చ. కనదిలకంబుఁ గేసరముఁ గల్లుమియ ప్రహిఁ బాడఁ జేంకనం
బు నిమరమాపి నవ్వ సురపొన్న ముఖాంబుజమెత్తఁ జంపకం
బు నెఱగవుంగిలం గొరవి మూర్కొన వానిలిదన్న వంజుళం
బు నుడువ గోఁగునై తరుణి! పూచు సురద్రుమ మన్నిపువ్వులన్.
- ఉ. నావుడు సత్యభామ నిజనాథున కిట్లును నేల తామసం
బీవిబుధాధినాయకమహీరుహముం బెకలించి లోకసం
భావిత మైననీపలుకుఁ బంతము నెల్ల మదీయగేహాకే
ళీవనవాటి వేడుక దలిర్పఁగ నిల్పుము జీవితేశ్వరా !.

మ. అనినం గైటభదైత్యవేరి దరహాః గాంధూరము లోక్కివిపై
మొనయం గొండొకచిల్పి యివ్వనమున న్నోదబుతో నిర్జరీ
జనము ల్లోల్వంగఁ గీడ నల్పి భవదిష్టా బేచు గావించు నం
గన యం చాతరురత్నగుచ్ఛ మిడియె గర్ణావతంసంబుగఁ. 12

ఉ. ఈపగిది న్దురారి హృదయేశ్వరి నూతనఁ బల్కి నిర్జరేం
ద్రోపవనస్థలంబునఁ బయోయహ నేత్రీయుఁ దానుఁ జేరి పు
ష్పాపచయప్రమోదభరితాత్మకుఁ డై చిదిమె న్లతాంతముల్
గోపవధూకుచ స్తబకలోలనిశాతనఖాంకురంబులఁ. 13

మ. ఎలదేటు ల్లమచాలుఁగన్గవలపై నిందీవర భ్రాంతిచే
మెలఁగఁ జేరలఁ గప్పకో నలవిగామిం జేదటా జెంది యి
చ్చలఁ గాంక్షించిరి నిర్ని మేషజలజాస్య ల్లానుషత్వంబు న
య్యలిభీతి న్దుకుశీకృతాక్షి యగుసత్యాకాంత నీక్షించుచుఁ. 14

ఉ. అంబరచారివంకజదళాక్షులు చంపకపుష్పరేణుజా
లంబులయందు సర్వశుభలక్షణరేఖలఁ బొల్పునట్టివీ
తాంబరుపాదవంకజములంటినతావులు ద్రోక్క నోడి పా
ర్శ్వంబుల సంచరింతురు షరస్పరకేళివచఃప్రసంగతిఁ. 15

వృషభగతిరగడ.

కొమ్మ! వేగిర మేటికే కొననోర గోరఁటవిరులు గిల్లుము
తమ్మిపువ్వులమీఁద జలములు తార తారక యుండఁ జల్లుము
మృగవిలోచన! మేను చుఱుకన మేలమేలతనిటులు వేయఁగ
వగవ నేటికిఁ జూడుమీ గొరవంకవంకఁ బ్రియుండు డాయఁగ
నలుగ నేటికి ముడుపుమీచెలు వార వారణయాన! మొల్లలు
పొలఁతి! నైపపు మాకు నీకయ పోలుఁ బో లులివడినకలలు

పన్నిదం బిడఁ బ్రేంకణముననఁ బాడి పాడి దొఱంగి తెచ్చితిఁ
 బాన్మ మొగ్గలఁ గంటసరి పూఁబోడి పోడిమి గాఁగ గ్రుచ్చితి
 వడుగ నేటికి దీనివిరులు దురాశ రా శఫరీవిలోచన !
 జడఁ బరాగము నిండె దుడుపు రసాలసాలమరందసేచన
 చామరో! సురపాన్మలకు నీ చాయఁ జాయలఁ బల్క నేటికి
 భామ! కోయకు వేగపడి పూఁబాళ్ళఁ బాళము గాదు నేటికి
 మగువ! పలుమఱుదిగిచిచూచుటమానుమానులివడియెడండలు
 మగిడిచనుఁ డిఁక నేల యాయెలమావిమావిహరించుదండలు
 పలుకకుమ తుచ్చములు పలుమఱు బాలబాలకీ యన్నదిట్టితి
 వలసగమనముఁజూపి చెలి! నీ వంచ వంచన సేసి పట్టితి
 తావిబుగులు గొనంగఁదొడఁగెఘృతాచితాచితెయియశోకము
 రావె తేనియకంచుఁ బలికెను రంభ! రంభలలో ననేకము
 ననలు వేడిన మొఱఁగి తప్పుడు నాలి నాలికుచంబు ముట్టకు
 మెనయుపాణిపదంబుగాఁదలఁ దీప తీవ తలంగ మెట్టకు
 మంజుఘోష! సువర్ణలత లనుమానమానందనవనంబున
 సంజ దిది యెలదేటి కననే మఱచె మఱచెదమే మనంబున
 నమ్మతమధురము లైసఫలరస మాని మానిని! తుళితేకుకములు
 గుమురు లగు లేమావిచిగురులు గోయఁ గోయని కూసెఁబికములు
 గుమగుమనివాసనల కేదఁగికొమ్మ కొమ్మకు నందె దోటికి
 రమణి గోజఁగపొదలు గడు దూరమ్మరమ్మ చలమ్మ లేటికి. 16

మ. అనుచుం గాంతలు వలికారచితఁడోలాందోళనపక్రియం
 గనరాఁబోగుహకర్ణి కాన్పాతిఁ బరాగక్షేపలీలాగతిఁ
 వనకేసరతాత్రవృత్తి నకుగ న్నార్తాడబింబాబు ని
 త్పై నభోనాధ్యమునం గఱింకిరణశ్రేణీదురాలోక మై.

చ. వదలిననీనింబంధముల వాడినమోముల జాటుకొప్పులం
జెదరినపత్తభంగములఁ జిక్కులుగొన్న మణీసరంబులం
బొదలినయూర్పుఁదెమ్మెరలఁ బుష్పాడిఁగెంపగువాలుగన్నులం
దిద్రీశమృగాయతాతులు రతిశ్రమిఁనున్నలఁ బోలి రందరున్. 18

క. బెడిదమగు నెండసోఁగునఁదొడిమలునసివాడిననలుదొరఁగెలతలనె
ల్లడ వనదేవతమేనఁబాడమిన లేఁగమ్మఁ జెనుటబొట్టు లనంగన్

శా. తూఁగెం జల్లనిగాడ్చు లేమి ఘనీసందోహంబు పేరాఁకటన్
లోఁగెం దప్తనరోజశీఘరసమున్ గోల నృదాళిచ్చటల్
గ్రాఁగె న్నీరుగఁ గాంచనాచలతటీగఁడోపలవ్రాతముల్
డాఁగె న్బల్వలవంకసీమ బకజాలత్రీస్తపాతినముల్. 20

చ. కనుఁగవ మ్రాన్పడంగ నెఱక ట్వరియంబడ బోర మోవ నెం
డినవదనంబులం దెఱచి నిక్కి నయఁజ్ఞులు దల్లడించుటల్
గనఁబడ నూరుపుల్లశముగా నిగుడ స్వడఁగుంది యీరెఱం
గునఁ దమవానిఁ బిల్చుచుశకుంతము లయ్యెడ నిల్చెమ్మాఁకులన్.

చ. ఒకయెడఁ జక్రివాకము పయోరుహమిత్తుని వేఁడియెండచేఁ
దెక తెకఁ గ్రాఁగుతమ్మినిరితేనియ తెక్కలఁ జల్లనాన్చి కాం
తకుఁ దనివార నిచ్చెఁ బరితాపము వాయ మృణాళవల్లరీ
శకలము మాటికింగమిచి చంచుపుటంబుననంది యిచ్చుచున్. 22

తే. ఆతపగ్లానిఁ బడలిన యభ్రమువును
నిజకరాగ్రిజంబుల నెఱయఁ జల్లి
శ్రీవణయుగతాలవృత్తసంజాతశీత.
వాతములఁ దేర్చె గీర్వాణవారణంబు. 23

క. ఉపుమ జగత్పతి సత్యాచక్షరాక్షయఁ దాను వెడలె జలకేళికి ని
య్యపవనతరుకుసుమలతాతపత్రములుపూని వేల్పుఁదరుణులుకొల్వన్

చ. చనుగన వేగముఁ న్జనుచుచోరబుని మోవ లేక యొ
య్యనఁ బదపంకజాబు లలకలన వైఖిమోపుచున్ జనా
ర్దనుభుజ మూత గాఁగ వనితామణి యేగెఁ బరస్పరాంగమే
శనమున రోచుచున్నముకుళనిజ మొండొరుమేన నిండగన్. 25

చ. ఇనకరతాపవేదన సహింపఁగ లేక నిజోదకంబులన్
మునిగి విసలకుంతలసమూహము నారఁగ విచ్చె నాఁగ వీ
చినికరచాలనం దరులఁ జేసినజొంపపు నాచుదీగలం
దనరున్నోనదిం గనియె దాననలోకవిరోధి యత్తఱిన్ 26

తే. కాంచి చేరంగఁ జని మధుకైటభారి
రత్నసోపానకలితమార్గముల డిగ్గి
కులసతియుఁ దాచు వేలుపుఁగొలను దఱిసె
నొండొరులకేలుఁదమ్ముల నూతఁ గొనుచు. 27

చ. తొడవుల పుచ్చి నిర్జరపథూటులు వేలుపుమానిచీని పా
వడలు ధరించి దేహరుచివైభవము ల్ననమల్లికారుచిం
దొడర నితంబచక్రములతో నెఱివాలుమెఱుంగుఁగప్పుఁ బె
న్జడ తొరయంగఁ దద్గగనశైవలినిం దగఁ జొచ్చిరందఱున్, 28

మ. మరుదంభోరుహనేత్ర లంబరఘనీమధ్యంబున న్నిల్వ ని
ష్ఠురతత్పీనపయోధరాహతి జలసోమంబు నల్వంకలం
దెరల న్నాభిచయంబు లోఁ గొనియెదానిం జాలగాంభీర్య శీ
లురు సంక్షోభము నొందువారి నెచటన్ లోఁగొంచువర్తింపరే. 29

చ. ఘనకుచకుంభము బ్బయలుగా విబుధాలయవారభామినీ
జనకరిణీసమూహములు సల్లె యదూధ్వహకు జరంబుపై
వనజవసీవరాగపరివాసిత మైనతభ స్రరంగిణీ
ఘనతరధంగతోయకణికాచయము ల్గరపుష్కరంబులన్. 30

చతుర్థాశ్వాసము.

75

క. వారణయానలు గరముల | నీరడిచినరవము మురజ నిస్వనముగఁ బె
న్నారఁగఁబద్మినులాడెను | వారిజహస్తములమధుపవలయములులియన్.

క. ప్రోడతనంబులు మీఱఁగఁ

జేడియలకు గులును మొగముఁ జేతులు మెఱయ

స్వేకుక నీఁదఁగ నపు డా

మ్రోడితజలజాత మయ్యె మిన్నే తెల్లన్.

32

తే. తామరల వేటిలు లాడుచోఁ దరుణు లెత్తు

కరరుహంకిత బాహువల్లరులు వొలిచె

బిరుదవర్ణావళిపరిస్ఫురితమైన

వల్లవాస్త్రజయ సంభవటలి యనఁగ.

33

ఉ. దానవవైరి దివ్యవనితానికురుంబమాతోడ జహ్నుక

న్యానవపంకజాతనివహంబులఁ గండుకకేలి సల్పుచు

స్మేనఁ దదబ్జపత్రిములు నిండఁగ నంటిన నొప్పు నొతయుం

దాను నుపేయఁ జాటనయనంబులు పెక్కులు దాల్చెనోయనన్.

తే. తనమనోవల్లభునిభుజాస్తంభ మూఁడి

సలిలనిసారణ మొనరించె సత్యభాను

యలసవైఖరి వీచిదోలాంతరాని

హరసంగతనవ రాజహంసి యనఁగ.

క. అవతూసిత శైవల యై | వివలద్వేణి యయి కోకవిస్ఫుటకుచ యై

దివిషన్నది నాకపురీ | ధవలాక్షులతోన నన్యతమయనఁబొల్పున్.

చ. వెరిగినహారరత్నములపెల్లున నొక్కెడఁ దామ్రపర్ణియై

నెరసినసోగపెన్నెఱులనిగ్గున నొక్కెడ భానుకన్యయై

గురుకుచలిస్త్ర మైననవకుంకుమ నొక్కెడ శోణయై నభ

శ్చరనది యొప్పె దివ్యజలజాతముఖు ల్బలకేళి సల్పఁగన్.

37

చ. అలకలు నాసికామణియు నన్ను వకొనుఁ గుచదవ్వయగుంబుఁగుం
డలములుఁ జూచలింప జతనంబున హస్తము లూడి చీకుబం
డల దిగజాటి రొండొరుకడగ దరలాత్తులు దోనివింట బి
జలుగొన నేయుపుష్పశరుసంపెఁగ వాలికతూపులో యునన్.

మ. బలివిధ్వంసియుఁ బెక్కుభంగులమరుత్పద్మాకరాంతంబునన్
సలిలకీడ యొనర్చి నిర్భరమద స్తంభేరమప్రకీర్యన్
వెలలె న్నిత్యయుఁ దాను మజ్జనవిధావిభ్రాంతకాటిల్యకుం
తలసంక్రాంతనితఁబలై దివిజకాంతారత్నము ల్గొల్వఁగన్

తే. నెఱులఁ దడి యార్చి కొవ్వరు ల్ద్రుటిమి మేనఁ
గలపము లలంది తోడపు లంగములఁ బూని
కల్పవృక్షదుకూలాంశుకములు గట్టి
రంగనలు మారునొఱతొడియలుగు లఁగన్

చ. జలరుహపత్రినేత్రుఁడును సత్యముఁ నాగు వనర్థుఁడెఱుహ
వలు ధరియి చి నిర్జరనిశాఁరబింబములు బృజిపఁ ద
ద్బలపరిపథి బాహుపరిపాత్ర మైనపులు సొచ్చె ని
శ్చలతర నేత్రిపారజనసంతతి హర్ష్యము లెక్కి చూడఁగన్.

—(సూర్యాస్తమయాది వర్ణము)—

క. దినరాజత్రుజీఁ బౌకజ | వసములఁజరియి ముకాంతివర్గము నాచున్
వనధి జలకే? సలుపఁగన్ | జనియెవన న్వాహుణీదిశాతటిఁబొల్పెన్.

తే. వేల్పుఁజగురాకుఁబోడుల ఏఁగుచన్నుఁ
గవలవై గుంకుమచ్చాయ గడలుకొలిపి
పసిడిగట్టున కొక వింతమిసిరు నించి
నెఱసెఁ గడసావిముదుసలి తెఱపయెండ.

43

ఆ. వేల్పుగట్టుగవుల వెలువడి వడదేఱఁ
జదలువాఁకనీట జలక మాడి

వైజయంతహర్యవలభినీడంబులఁ

గ్గిందుకొనియెఁ గిన్నరదవ్యములు.

44

శ. ఘనసాంధ్యరాగవినతా తనయగరుత్సమితకడిది తాఁకున ధరత్రా
లిసగగనఘణిఘణామణియనరవిమండలముపశ్చిమాంబుధిఁగ్రుంకె

మ. మరుదీశద్విపదానశోభ శిఖిధూమ్యారోచిఁ గీనాశకా

సరదేహప్రభ రాక్షసాసిలతికాంచద్దీధితి న్వారిధి

శ్వరకేతుద్యుతి మాతరిశ్వహరిణచ్చాయన్ ధనాధ్యక్షునీ

లరుచిన్ భూర్జటికంతకాంతిఁ దమముల్పాసించెదిగ్భిత్తులన్. 46

మ. వనజశ్రీధనపశ్యతోహరుఁడు జీవంజీవజీవంబు ప

చ్చనివిల్కానికి మామ చల్వగని పశ్యత్ఫలజూటాగ్రమో

హనరత్నంబు సుధాకరుం డవుడు పాగిద్రస్థిస్థిపీధి నా

య్యనఁదోతెంచె వియ త్తటికవణలీలానీతశంఖాకృతిన్. 47

శ. ఆరాత్రి సత్యఁ గూడిము | రారిముదంబెసఁగ వైజయంతమునమనో
భూరాజ్యసౌఖ్యనిద్రా | పారీణత నుండుచోఁ బ్రభాతంబయ్యెన్.

మ. మొగుడుతమ్ములఁ జిక్కుమగ తేఁటియలుఁగులు

సడలిపోఁ జేయువిశల్యకరణి

కాలవశంబునఁ గడచన్న వాసర

శ్రీఁ గ్రమ్మఱించుసంజీవకరణి

రే యనువాలునఁ బాయ లైనరథాంగ

తతుల హత్తించుసంధానకరణి

తిమిరంబుచే సొంపు సమసినదిశలకు

వన్నియ నొసఁగు సౌవర్ణకరణి

శ. మించుబీరెండయగ్నిఁ బుట్టించుసరణి

కలుషఘ్నోరపయోరాశిఁ గడపుతరణి

తోచె బ్రాచీమహీధరోత్తుంగసరణి
బ్రాజమవుమానికంబులబరణి తరణి.

49

— పారిజాతాపహరణము —

క. హరి యపుడు పారిజాతా పరణోద్యోగమున నందనారామముని
ర్భరగతిఁజూచెచిహగవరఁపరివృథువయి నక్క సత్యభామయుఁదానున్.

చ. సకలసుకైకవండ్యఁ డగుచక్కధరుం డిదె నేడు దన్ను ను
ర్వికిఁ గొనిపోన వచ్చెనని వెక్కన మైనమనఃప్రభూతకౌ
తుకమునఁబాలె సంభ్రమముతో నటియించె నభీష్టవస్తుదా
యకతరుచక్కవ ర్తి యపుడతతవాతవిధూతశాఖమై.

61

క. శౌరి యిదెపారిజాతముఁగోరికఁగొనిచనుచుమనలఁగొనిపోడనిలో
గూరిననెవ్వగఁదక్కినఃభూరుహములుమధురసాశుపూరమునించెన్.

మ. సురలోకాభిమతప్రధానసమతానూయ స్ఫలెం గంసఖ
స్మరుఁ డత్సుధ్ధతిఁ బారిజాతధరణీజాతంబు గోవర్ధనో
ద్ధరణపస్త్రుత మైనచాస్తమున నుత్పాటించి లీలాగతిన్
గరుడస్కంధముమీఁద నిల్పి నిలిపెం గాతూహలం బింతికిఁ.

చ. జలరుహనాభుఁ డిట్లు రభసంబున నందనపారిజాతముం
బలిమిఁ బెకల్చి యెత్త విటపంబుల కేలుదుకూలవల్లవం
బుల వడిఁ బట్టి యీడ్చుఁ గొనిపోవఁగనీక పెనంగులీలఁ గ
ల్పలతిక లెల్ల వల్లభలు ప్రాణవిభుఁ బెడఁబాయ నేర్తురే.

54

చ. గరుడునితెక్కలం బొడముగాడ్చులపోకునఁ దక్కువేలుపుం
దరువులుఁ బెల్లగిల్లి గగనంబునఁ దోడన మెట నంటి రా
నరిగెడుపారిజాతహరణాచరణవ్యసనైకలోలు నా
హరిఁ గని యడ్డమై పలికి రచ్చటినందనపాలు రందఱున్.

55

- చ. తగునె యమపరీర! యిటు ధౌర్జ్యము నీ వొనరించి యీమరు
న్నగము హరించి వంచనఁ జరగఁ దివిజాగ్రీణి దీని నిచ్చెద
క్కునిజకాంతకాకుసుమకోమలయాజ్ఞ భయాబుకొందుఁడే
టిగములు దీనిచెగట నటించను నింగులతావిఁగోలఁగఁ. 56
- క. అట్టిసురతరువు నెఱుఁగక! చుట్టపుమేలమునఁ గొంచుసురిగెడుమదిన్.
కెట్లు జనియించె మరల! బెట్టుము బలభేది విన్న మేలే నీకున్.
- ఉ. నా విని సత్యభామ వదనంబున లేనగ వంకురింప నే
మే వచియింపఁ బూనుహృదయేశ్వరునిం గరసంజ్ఞ మాన్చి చ
స్త్రేవల జాటుకొంగు సవరించుచు వీడినకొప్పుఁ బల్మఱుం
జేవెడ దోపుచుబలికెఁ జెందొవచూపులు కేళిశ్శుదాఁటఁగఁ. 58
- సీ. వినుఁడు సురేశ్వరువనపాలకులు! వార్ధిఁ
బాడమినయీదివ్యభూమహమున
కింద్రాణి యెవ్వతె యిందుంపు నెవ్వఁడు
తోడియిందిరను గొస్తుభము నెవ్వఁ
డధిపుఁడై ధరియించె నతఁడె చేకొనుఁగాక
తెకలేర యిది యేమి యొకరిసామ్యె
యిదె నాదువిభునిచే నీవదాన్యనగంబు
నొడియించుకొని యేగుచున్నదానఁ
- తే. బలుకు లేటికిఁ దా వీరపత్నియేని
మీశచీదేవి తనదుప్రాణేశుఁడైన
మఘువు నిటఁ బాపి సత్యభామావిధేయు
వలన మరలంగఁ గొనుటె పో వాసితనము. 59
- క. అని పలికినగర్వోక్తులు విని! వనపాలకులు చాల విస్మితు లగుచుం
జని చెప్పిరంతయును దారనిమిషపతికిం బునోమహస్వీతునకుఁ.

— ౧ యథోద్యోము —

శా. ఆమాట ల్విని పాకశాసనుఁడు రాధాకారుఁడై పేర్చి యే
మేమీ కృష్ణుఁడు మందలోబలెనె తానింద్రునిమోత్పాటనం
బీమై నిచ్చటఁ జూపవచ్చె నిది మేలే తార్జ్యుఁడైన న్మదీ
యామోఘశనిపాత మిట్టి దని యాహా తెల్పఁడాయెంజుమీ. 61

మ. అని పోలోమి మొగంబుఁ జూచి విను మోయబ్బాన్య ! నీకింతమా
త్రిన విన్నంబడ నేల పోదు నిదె సత్యాగర్వభారంబు ది
వ్యనగంబు న్విడిపించి వత్తు నని సాహంకారుఁడై లేచి చ
య్యన శుద్ధాంతగృహంబు వెల్వడి సుధర్మాస్థానమధ్యస్థుఁడై. 62

ఉ. తా నటె పారిజాతవసుధారుహముం గొనిపోవువాఁడు క
న్గానఁడి యాదవుం డనుచుఁ గన్నులు వేయునుజేపుటింప వై
శ్వానర ధర్మదైత్యవర వారధిపానిల యక్షనాయ కే
శానుల దిక్కుచూచి కులీశంబు కరంబునఁ బూచిపట్టినన్. 63

ఉ. కోణపరంపరాహతులఁ గూరినవేదననో సమస్తని
ర్మాణ భృతి ప్రణాశ కరు మాధవునిం జెనకంగఁబోవుగీ
ర్వాణులఁ బోకుఁ డంచు మొఱవె చెనొకో యనమోసెనంతని
స్సాణము పాకశాసనువాచారమునం గదనాభిశంసియె. 64

మ. అపుఁడబద్ధఖలీనకాశ్వచయ మై యందూపరిభ్రంశిత
ద్విప మై దివ్యరథాగ్రకేతుపటసంధితాన్నిమితృత్వమై
యపరాధూతభుజావ లేపధటవీరాలావమై జంభవై
రిపురం బంతయు మందరక్షుభితవార్ధింబోలెఘూర్ణిల్లుచున్. 65

ఉ. నీ యనుజన్ముండ న్నఖుండ నీ కని యింటికి వచ్చిన జంభదై
తేమవిరోధిచే నపుడు తేజము లన్నియుఁ గాంచి చేసె న

న్యాయము పారిజాతహరణంబునఁగృష్ణుఁడు మంచిచుట్టమా
రాయని పల్కఁగా జనపరంపర చే విని రెల్లవారలుకా. 66

వ. అత్తఱిం దత్తరంబునం దత్తడులం బల్లింపకయ నెప్పళంబున నె
క్కం బోవువారును, గృష్ణుండు కృష్ణుడని పొనఃపున్యంబుగాఁ బ
లుకుచు నేమేమి యెక్కడక్కడ నని యుగువారికిఁ దెలివిపడ
నుమన దడవు లేక పారిజాతంబు పారిజాతంబు పలుకుచు రావం
భిమాంబున బరిభ్రమించువారుచు, గణయ కంఠణముల ముద్గర
పరిఘ పరశ్వధాంబు లనియెడు బహువిధప్రహరణాహగణవిపర్యా
సంబున శత్రుశాలాంతరంబునం గలహించువారుచు, మరుదధిప
మలినపథ ముమాపరథ మాంసాశన మకరాకరేశ మాతరిశ్వ మ
నువ్యధర్మ మహేశ్వరులకు మానవుం డీ డగునే యనువారుచు,
గత్తు లుక్కించువారుచు, రిత్తజంకించువారుచు, సంగడిలం జీరువా
రుచు, సంగరభీరులం గేరువారుచు, వాహనంబులం దఱుమువారు
ను, వాహనంబుల నఱుమువారుచు నై వీరావేశంబున రాజద్వా
రంబునం దొట్టి రయ్యవసరంబున. 67

తే. గలితశృంఖల లయ్యు నకాలనిద్ర

గనుగవలఁ గాలఁ దమయంతఁ గదలవయ్యె

దారుణారథోఽప్రయత్నమునఁ గాని

నముచిమధనునివీట శుండాలఘటలు. 68

క. పారిభారి నెగయుచు మ్రొక్కుచు ధరణీస్థిభారలఁబడుచుఁదలకొనిశిక్షం
బొరసినవయ్యుహయంబులు! భరియింపవుకొంతతడవుపల్కాణాంబు.

ఉ. డాసి పురోహరిన్మణినిటంకమునం దనమేనినీడ ను

ల్కానమదృష్టిఁ జూచి కిమకం బ్రతివీరుడ! యంచు వేసిబా

హాసిభిన్నమైపడఁ దదర్శముఁ జేకొని వచ్చెఁ గల్పవృ
 త్సావపానమత్తుఁ డమృతాంధసుఁ డొక్కఁడు జన్మకేలికిన్. 70
 తే. కారణము లేక యూరకె సారి దెగిన

విడిచి పెట్టక రణరసావేశ మొదవఁ
 బట్టి కోదండదండంబు పరిఘ గాఁగ
 విసరుచును వచ్చె వేటొండు వేల్పుబోదు. 71

క. గొనయంబు నెక్కఁద్రోచినగనయంబునకెక్కకున్నఁ గ్రమ్మినతమకం
 బునవిల్లువిడిచివేటొకఁ యనిమిషభటుఁడనికి వెడలెనడిదముఁ గొనుచున్.

ఉ. కట్టఁదలంచెనేని పదపద్మయుగంబు వశంబు గాక లోఁ
 బుట్టినబాష్పగద్గదికఁ బోకు మనం బు కెత్త లేక పైఁ
 జట్టిన నెయ్యపుం బదనుచూపులచే సతి వెంట నంటిత
 న్బట్టక పట్టఁగా నొకసుకర్వుఁడు వచ్చె రణాభిలాషియై. 72

క. సురవీరుఁ డొకఁడుసతిచేదురమునకునన్దుజ్జవేడి తొల్లిటియలుకం.
 జరకాలదుర్లభంబగుఁ పరిరంభ ముగాంచివెడలెఁబ్రేమదంబెసఁగన్.

చ. నను నని సేయఁ బంపు ఖగనాథునిసోగవసిండితెక్కలు
 క్కునఁ గొని కర్ణపూరమునకు న్నిభసంబునఁ దెత్తు నేను నీ
 కని తన కడ్డమై నిలుచునచ్చరతొయ్యలి నూటడించి పో
 రునకరుదెంచె వేల్పుఁగొమరుం డొకరుం డురుదండహస్తుఁడై. 73

ఉ. మానస వేగరధ్యమును మాతలిసారథికంబు నగ్గిసం
 దానితనీలసీరదపతాకము నైనరథంబుపై శచీ
 జాని పులోమవృత్తిబలజంభశరపృథూతకారణం
 బైనతనత్రముం దొడిగె నాహవదోహాలనూనసంబునన్. 74

సీ. గతి మ్రొచ్చిలఁగ వేచుగాలిఁ ద్రావఁగఁ బాము
 నిడినకై వడిఁ గాలికడియ మమర

నల దేవమణికిఁ గావలి యిష్ట ప్రహరి నా

గళమున ఘంటికానకులు మెఱుము

బన్నగాళికి నెదుర్పడ వెండితెక్కలు

ధరియించె ననంగఁ బక్కెర నెలంగఁ

బారిజాతా హృతిపృథవదోష నునంగ

గతిరోధజనితపూర్వకములు నిగుడ

తే. ఖురముఖక్షుణ్ణకాంచనతోణిరజము

పర్వి సంధ్యారుణేందుబింబము బోల

వాహకోతముఁ డైన రేవంతుఁడమర

వల్లభునిమోల నుచ్చైశ్శృవంబు నిలిపె.

77

శా. చండస్థూలరదద్యయద్యయమహోస్తభంబులం బూని యు

ద్దండస్ఫూరకతాకి కాసహితమై దానచ్చటాచిత్రవ

ద్దండభోగ విశాలకుడ్యములచే గన్పట్టునద్దేవతా

శుండాలం బగుదెంచె సంగరరమాశుద్ధాంతసాధం బనన్.

78

ఉ. ఏడుకరంబుల న్వరుస నెత్తినతోమర శక్తి చాప శ

స్త్రీ డమరు సుప్త నృజన దివ్యమహాత్మరసాధనంబు లా

మేడితకాంతితో నిజశరీరరుచిం బచరింప వచ్చె న

య్యేడికి రాచత త్తడిపయిన్ హుతవాహుఁ డుదగ్గిరమున్ దియె. 79

శా. బాహుసంభృతకాలదండజనితస్ఫూరస్ఫులింగాళికి

స్నాహాయ్యంబు ఘటించి కోవగ సఘూర్ణ స్నేత్రదీప్తుల్యయో

వాహాంతర్గతవైద్యుతపృథల రేవం జోప వాహద్విష

ద్వాహాంతంసము నెక్కి పోరి కడరెన్ద్రైవస్వంతుం డుద్ధతిన్. 80

శా. భీమాకారులు కామరూపధరు లాభీలక్ష్మీయాపారగో

ద్దాము ల్పుణ్యజరు ల్భజుండు గుముద స్తంబేరము బగ్గితో

- భూమి బల్లన గట్టి రా నసిరుచిస్ఫూర్తు ల్విజృంభింప సం
గామేచ్ఛం బలలాశి యేగెమనుజన్మ ధాంతరాయాధుఁడై. 81
- చ. మకర కుశీర కచ్ఛప సమానము లైనముఖంబుల న్భయా
నకరస ముప్పతిల్లఁ గెలన నిజకింకరదైత్యదానవ
ప్రకరము గొల్వ బాహుళిఖరంబునఁ బాశముపూనివాద్ధినా
యకుఁ డని కేగుదెంచెఁ గలహంసతురంగరథాధిరూఢుఁడై. 82
- ఉ. అంగసుగంధము ల్నిజభటాలిపథశ్రీమమున్ హరింప ను
త్తుంగగదాపరిభ్రమింఁదూతములైఘనము ల్లింగంతమా
తంగవిశాలకర్ణములఁ దార్కొని చామరలీలఁ జూపసా
రంగహయంబు నెక్కి సమరంబున కేగె సమీరుఁ డుద్ధతిన్. 83
- క. నలకూబర మణికంఠులు! బలముల నడిపింప నర్థవతి దురగముపై
ధశధళితచంద్రహాసాః! జ్వలితభుజుండగుచు నడచెవా సప్రమోలక.
- ఉ. ఆననసీమఁ గోధజనితారుణదీధితి ఫాలభాగ నే
త్రానలకీలలం బెనుప హస్తమున నిశితత్రిశూలముం
బూని మదించి అంకె లిడుపోరిట గిబ్బలతేని నెక్కి యీ
శానుఁడు వచ్చెఁ బారిషదసైన్యముతో రణకౌతుకంబునక. 84
- ఉ. ఆయుధగర్భితంబు లగునంజలు లెత్తి పులోమకన్యకా
నాయక యేన యేన యని నాకనివాసులు మ్రొక్కిసూరెలం
బాయక కొల్చి రా దిగధిపాలురతో నలనందనూనుఁ డా
హా యిటుసేయునేయని మహాహమికంబలుమాటుపల్కుచుక. 85
- చ. హరిహాయుఁ డాహరిం గెలుచునాసయు మోసము నాక యీగతిం
బురి వెడలంగ నవ్విభునిమ్రోల మరుద్వసువిశ్వరుద్రభా
స్వరతుషితాదికత్తిదశవర్గము ముప్పదిమూడుకోటు లు
ద్ధరగతి నేగుదెంచె రణధూర్వహగర్వము లుల్లసిల్లఁగక. 86

శా. అర్హ్యరోహణచాతురీనిలసనాహంకారదుర్వారతః
సర్వంగీణము లైనమైమలుపులు స్వప్రీత్యపాణాబుఃఖన్
గర్వాలాపవిడంబము ల్కృతయ జోకం జిత్రీసేనాదిగం
ధర్మ ల్వజ్జికిఁ దోడుసూపిరి పురద్వారప్రదేశగబుఁక. 88

ఉ. హేమధరాధరంబు చలియింప వెనక బహుకోటిపంఖ్యలై
యామరనైన న్యము ల్నడచునప్పు డనంతసితోష్ణనారణ
స్తోమనిరోధ మందియును తోడనె దిక్కులు గప్పెనయ్యెడం
జామర నాయునున్నమునుసాంద్రీహరణ్మయభూవరాగముల్. 89

ఉ. దారుణభంగి నొండొకటి దాఁకెను నస్త్రముఖంబుల స్థణా
త్కారము లుల్లసిల్ల బెడిదంబుగఁ బుట్టినసందడిం బుర
ద్వారము నిర్గమించె సురవల్లభుసేనలు భర్గజాటకాం
తారిముఖంబున న్వెడలు దైవతసింధుర్మురంబుతో యనన్. 90

శా. బాణద్విగ్ధాధితాంబుధిధ్వనిక శా పాణిధమానీకని
స్సాణస్వానభిదేలిమాదితట! నిస్సమాన్యచా పా మ
దోణాచార్య! సురీసమూహావరణోమృతాహిత శ్రేణిని
శ్రేణీభూతకృపాణ! మాంసలభుజాశేషాహితత్వధరా!. 91

శా. వాఙ్మరోహణవై పుణీనకుల! దోర్వాతంధయాహూఢ స
ర్వజ్యోచక! రజ సైమశ్చయతమిస్సాహూఢజవ్యాంగణ
ప్రాజ్యోద్గీతయశశ్శశాంక! దళితా రాతిక్షమాపాల ర
క్తజ్యోదంచదుదారశౌర్యహుతభుగ్వాస్తాఖలాశాంతరా! 92

క. చండతర మూరురాయర, గండమహాబిరుద ! ధాటికారయవిచల
త్కొండపలికొండనిటీ! మండలకట కేశసింధుమందరకుధరా! 93

తోటకము. త్వరితాధరితానిలవాజినట
 త్వరజోతురజోభరగూఢరవి
 స్ఫురణాకరణాధికసూక్ష్మతిమ
 ద్విరదారకదారణపీరబలా!.

— గద్యము. —

ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వర వరప్రసాదలబ్ధ సారసారస్వతాభిదండి
 నందిసింగయామాత్యపుత్రి : కాళికగోత్ర పవిత్ర సుజన
 విధేయ తిమ్మయ నామధేయ ప్రణీతంబైన
 పారిజాతాపహరణం బనుమహాప్రబం
 ధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

పారిజాతాపహరణము.

పంచమాశ్వాసము.

నర్లనీయ! తిరుమల

దేవీహృదయేశ! యస్యతధీధితికులపా

రావారపారిజాత! ధ

రావలయశరణ్య! కృష్ణరాయవరేణ్య !

1

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షితీశ

వరున కిట్లను నమ్మానివల్లభుండు

దైవసైన్యంబు లీరితిఁ దరతరంబ

వెడలె మొన తేర్పరించి యుద్వేలవృత్తి.

2

— యుద్ధము —

ఉ. వచ్చితి మింక నెందుఁ జనవచ్చునోహో నిలు పారిజాతపా

టచ్చర! యంచుజంకలు గడల్కొనఁ గృష్ణునిఁ జాట్టుముట్టి వై

యచ్చరసేన దాఁకునపు డచ్చట మేచుని చెప్ప దిక్కులం

జిచ్చటతూపుఁదండములు సిహారవంబులు నిండెనొక్కట. 3

ఉ. ఆకమలాయతాక్షి నమరావనిజాతము డించి సంభ్రమ

న్నాకపురీమహారథుల నప్పుచుఁ గన్గొని యఁగులిత్యోగో

ధాన్యములుతో యదువతంసుఁడు శార్ఙ్గనిబద్ధశేషని

రోగము చోళముం దిగించె రోషనటద్రుభకుటీనిలాసుఁడై. 4

క. తిగింపరాసన మెక్కిం చిగుణధ్వని చేసి యంసశిరములదొనలన్

బిగిం చితూపులొక్కటనిగిడింపఁదొడంగెమరుదనీకినిమీఁదన్.

క. భిన్నాగానముల చవి గన్నమురాహితశీలముఖములపు డనిలో

మున్నుఁగనిసురవీరులొక్తొన్నెత్తురుచవియు నెఱింగిక్రొలదొండగెన్.

చ. అమృతంబు గోరి యసురాంగముల నిద్దళించునట్టి మా

కవలఁ దుగ్గింపఁగా వలసె నక్కట నేడని సిగ్గుఁ జెందుచం

దఁము గళోరశార్ఙ్గజనితప్రదరంబులు వైరిమర్మభే

దఁము నడించి యుద్ధవసుధాస్థలిఁ గూడఁగఁబాటు నయ్యెడన్. 7

సీ. వారిజంబునంబు లై వచ్చునమరాత్మ

ఖండము ల్పూర్వం బక్షముల జదిసి

యమంధానక్త మగుచంచుపుటమున

వడి సింధురంబులఁ బొడిచి యెత్తు

నదిల్ల నీలనఁ బాటునాశుగంబులకంటె

మునుమున్న చని లక్ష్మములుదళించు

భాగములపై బహురథాగ్రములపై

నొక్కఁ డయ్యును దోచుఁ బెక్కుగతుల

జే. నామంబుల నిఱికి గండ్రులుగఁ జేయు

దివి నధ్వజంబు లాదేకవృత్తిఁ

నిల నాదభితాపహనిర్ణి రోధ

విన్నపార్థి ఖగరాజచక్రవర్తి.

జే. పర్యవసానము మయి పేర్చుశాన్తిబాణ

పర్యవసానము మయి పేర్చుశాన్తిబాణ

నప్పు డెదిరించి పన్నిద్ర అహమకరులు

గానఁ బడ లేక తేజోబహీనులై.

9

ఉ. చుక్కలరాణివాసముల సోయగపుంజనుదోయితొక్కునం
జిక్కన యైనయక్కు యదుసింహుఁడు బాణపరంపరాహతిఁ
వ్రక్కలు సేయఁ గాటురుధిరఁబునఁ దోఁగుచు రేవెలుంగుగెం
పెక్కినచాయ నభ్యుదయమేదియుఁ దాల్చె రణాంగణంబునన్. 10

తే. చోద్య మప్పుడు భవరోగవైద్యుఁ డైన
యంబుజోదరు డాసినయంతమాత్ర

నపగతాసాధ్యగతుఁ డయ్యె యక్షభర్త
సారిది రుదులు నిర్ముక్తశూలులై.

11

సీ. నిర్భగ్నశృంగుఁడై నిజవాహనముఁ దాను

వైవస్వతుఁడు లాఘవంబు నొందె

దళితశాతకృపాణదంష్ట్రమై నైర్మల

భుజభుజంగసామి పొల్లువోయె

నిఘాతహేతియై నిలుపు నీటుగ నగ్ని

దేవుండు నిర్వాణతేజఁ డయ్యె

భయపలాయనవేళఁ బవమానునకు నాత్మ

జవసత్త్వములకల్మి సఫల మయ్యె

తే. వరుణునకు దాఁగికొనఁ జోటు వలఁతి యగుట

నుదధినాయకభావంబు నుపకరించె

జలరుహోదరసవ్యాపసవ్యము క్త

నిఘరాస్త్రంబు లొండొండ నిగుడునపుడు.

12

వ. మఱియు నమ్మఘచుధను సముద్గంఢ దోర్దంఢ మండలీకృత శార్దూ

కోదండ నిర్ముక్తనిర్భరకూర నారాచధారా నిపాతంబున గవా

బుం గురంగీశంకం దఱిమిళాన వెనువెంటం దిరుగుపలాయిత పవ
మానవిముక్తకురంగంబువలనను, వైన తేయచరణసఖముఖాఘాతని
పాతితఁబులై రణధూళిధూసరితఁబు లగురునృజటామండలశశిఖండ
ఖండంబులఁ గర్ణపూర బులుగా నిడుకొను వేడుకం గూడ నొండా
రులఁ గడవం గేరికొను బేతాళ బాలికాజనంబులవలనను, గదన
రంగం బభిరామం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 13

చ. హరిహాయఁ డాగ్రహోజ్వలితుఁడై యనిఁ బాటుదిశాధినాథులఁ
దిరుగుఁడు పోకుపోకుఁ డని తిట్టి యదల్చి నవోదయత్సయో
ధరము నలంకరించుతనధన్వ మధిజ్యము చేసి గోత్రభీ
కరముగ బాహు లెత్తి తమకంబున సేనకుఁ జేయివీచినఁ. 14

క. గిరితటముఁ దాఁకి తిరిగుడు తరంగిణియుఁబోలె దేవతాపతియాజ్ఞన్
మరిలిఁ యచ్చు వాహినిముర సారునింబాదివిఘ్నారముగఁబోరు నెడఁ.

ఉ. తింగనుమ్రోత్రమ్రోగుచును తొక్క లపాములువోలె శౌరిచే
సింగిణినింట వెల్లిగొనుచిత్రశరంబులు మాతు నొంచి ర
భ్యాంకకముల్లశించుచు నిజావయవంబులు దూల్ప దేవతా
పుంగవఁ డోసరించుటయు బోరన నడ్డముసాచ్చె సెన్యముల్. 15

చ. మతి నొక్కించుక శంక లేక సమరోన్మాదంబునం బేర్చి బె
ట్టిద మె తాఁకినదేవతారథికోటిం గిట్టి తూలించె ను
నృదవేదండసుటాతమశ్చయనిశంఘస్యంబుఁ దలైన్యముక
గదచే శార్దముచే రథాంగకముచేఁగంపారిహింసారతిఁ. 16

ఉ. సెనికు లెల్ల నంత రణసన్నహనం బెడలించి పాటిన
న్నానయు నచ్చులంబు మదినాటుకొనంగఁ గపాలమండలీ
దానమిశస్త్విరేఫనినదంబులఘ్నేకృతి సఁదడింప వె
ల్లెనుఁగుమీఁద డీకొలిపియిద్రుఁ డుపేంద్రునిఁ దాఁకెనుద్ధతిఁ.

క. పునరాగతుడగుమఘువునిగనుఁగొనితనమ్రమాలచున్న కామిని నెమ్మో
మున దృష్టి నిలిపి మురముఁ గ్దనుఁడిట్లునుహసగర్భితకోసో క్షే. 19

ఉ. అచ్చరలేమ లెల్ల నగ నాహవభూస్థలిఁ దానుఁ దోడుగా
వచ్చినతద్దిశాధిపతివర్గములుం దల లూడఁ బాటియు
స్మచ్చటులాస్త్రపుట్టన మనంబున నెంచక నానగండ యై
వచ్చిననాఁడు చూచితివె వాసపునిం గమలాయతేక్షణా! 20

ఉ. చూడుము నన్ను నంచు మఘసూదనుఁ డ మృదోబోసితమృజా
కోడము గాఁడ నేసిన నకుఁతితుండై సురరాజు కృష్ణు నీ
రేడుశరంబుల స్థగకు లేళ్ళకు ముప్పదిరెంట నేసెఁ బే
ర్వాడి తదన్యదికృతులు గక్కున గంధగజాధిపాధులె. 21

చ. అనలుఁడు రెండుమూఁడు యముఁడౌ పుర నాథుఁడు నాలుగై దుతో
యనిధిపుఁ డాటు గంధవహుఁ డృపుఁ డేమ మహేశుఁ డెన్నిదిక్
ఘనవిశిఖఁబు లేయ మురిఘ్నముఁ డి యుఁ ద్రొంచి శార్ఙ్గసం

జనితమహోగ్రధల్లముల జర్జితా గులఁ జేసె నందఱు. 22

ఆ. వేల్పుమోనియందు వేడుకవడుకూర్చి
సతులకోర్కీ దీర్చుఁ జాలి యపుడు
హరియు హరియుఁ బోరి రన్యోన్యజయ కాంక్ష
నసురజీవితాపహాశుగముల. 23

క. మురపారబలహదుల్లింగ! డొరుతూపులఁగప్పఁబడుటనొడవిం దిరిత
మైరువురఁగనుఁగొనఁదివిరెడుగరుడోరగముఖులకోరికకువిఘ్నంబుల్.

చ. అలుఁగుల దట్టమై పొడమునగ్నికణంబులు సోకి పైగఱుల్
వొలిసియుఁ దొంటి వేగ ముడివోక కృమంబున నొండాకంటిలిం
జలుగొని తోచికొంచు శరసంఘములక్ష్యము దాకునిస్థితా
ఖలసురసిద్ధసాధ్యముగఁ గృష్ణుఁడుజ్ఞుఁడు బోరనయ్యెడ. 25

తే. ఘోరముగ మింటఁ బందిరి గొని జగంబు
 సంధముగఁ జేయునిరువురయంపగములు
 నొండొకటి దాఁకికొమ్మంట లొదవి తామ
 చూర్ణమై పోవ ముద మయ్యెఁ జూపఱకును.

26

క. అలనాఁటినన్న మఱచితే నిలునిలుమీ తగినయాజ్ఞ నీకిదెయ్యుచు
 బులుఁగులతేనిమహేంద్రుండలుఁగులపెనుగూటజిక్కునట్టుగ నేసెన్.

మ. అలుకం గంసవిభేది నందకముచే నయ్యుత్త్రము ల్లుంచి వే
 బలుదూపుల్లధముష్టిఁ గూర్చి బలభిద్యదేభకుంభంబు ఏ
 క్కలుగా నేసినఁ బోరనం దొరఁగె ముక్తాశ్రేణిపై పెహమా
 చలశృంగావతరన్న భశ్చరఘనీచంచత్ప్రవాహకృతిన్.

28

చ. ఇతని కితండె సాటియగు నీతని కీతండె సాటి వచ్చు నొ
 డ్లితరులు వీరిఁబోలఁగలరే యను చారణసిద్ధసాధ్యసం
 స్తుతులు సెలంగె నారణము చూచి రణాశనమాని నిగి పె
 గుతుకరసాతి రేకమునఁ గుంచియవీచినటించెనయ్యెడన్

29

సీ. కినిసి బిడొజఁ డాగ్నేయాస్త్రమడరింప
 నది శారి తేజంబునందు డిందె

గనలి వృద్ధశ్రీపుం డనిలాస్త్రమేసిన
 నది యదూద్యహునూర్పునందు డిందె
 నలిగి బలారి సారాస్త్రంబు నిగిడింప
 నది శౌరివలచూడ్కియందు డిందె

నడరి యిందుగ్గిందు బ్రహ్మాస్త్రంబు వయి కొల్ప
 నది మురాంతకునాభియందు డిందె

అ. బాకదమనము క్తపాశుపతాస్త్రంబు
 హరినిజార్థతనువునందు డిందె

నేమి సేయవచ్చు నీశ్వరుం డఖలాత్ముఁ

డతని గెల్వఁ దనకు నలవి యగునె.

30

చ. తఱిగొనియంతలోన మధుదైత్యహరుండు మహేందు శింజనిం
గొఱనెలతూపునం దుగ్గిమి కూరతరం బగుభల్ల మొక్కట
న్నటికినఁ గూలఁ దద్దనఘనాఘనకల్పిత మైనఁటెక్కియం
బొటలుచు నోరుగాలిమొదలూడఁగ గూలెడుమానికై వడిన్. 31

శా. భుగ్నభూకుటిదుర్ముఖుండగుచు నాస్ఫటించుచు న్లోనిరో
షాగ్నిజ్వాలలు బాహ్యనిర్గతము లైనట్లుల్కటారుణ్యని
ర్మగ్నంబై కనుపట్టలోచనసహస్ర బాష్ప మార్వీలతా
భగ్నంబైనశరాసమున్విడిచి జంభద్వేషి యత్కుగ్రీతఁ.

32

చ. కులఘనుధాధరావలికిఁ గుటితనం బొదవించ నెద్ది యా
బలితపుఁ గైదువుం గొని సుపర్వకులాగ్రీణి వేయుగన్నులం
దలకొని కొస్తుభ సైబకతం బగుశౌరియురంబు సూచిన
ష్టలజదళోదరోదకముచాడ్చున నల్లనాడె లోకముల్.

33

ఉ. వీరుడ వాడు దీనిపలు వేటెను కోరిచి నిల్చి జేని యం
భోరుహనాభ ! యంచు సురపుంగవుఁ డప్పుడు లోకభీకరా
కారత నిల్చి భీతిపరికంపితులై సుర లూహ లేది హా
హారవముల్లటింపఁ గులిశాయుధరాజముఁబూచివై చినన్.

34

మహాస్రగ్ధర.

శతధారాజాయమానజ్వలనముఖిఖాచ్ఛాదితాభ్రస్థలంబై
వితతాభీలధ్వనిశ్రీవిలసనబధిరోద్విగ్నదిగ్వారణంబై
కృతలోకాలోకముఖ్యాఖిలగిరిచలనక్షిప్తభూమండలంబై
పతయాభుద్వాదశాత్మప్రముఖరతరరాపమ్యమైయేగుదేరన్. 35

మ. కని నెమ్మొమునఁ బిన్న నవ్వు దొలఁకం గంసారి నిశ్చంకఁదా
ర్జ్యుని నడ్డంబుగఁ దిప్పి వేగ రవి తేజోదుస్సహస్సూర్తిమై

పంచమా శ్వాసము.

95.

దను డాయ నృతకోటిఁ గేల శతపత్రక్రీడఁ బట్టెం గటా
క్షునిరీయోగతి నందకత్పరుకిణాంకం బైనమా స్తంబునకా.

36.

సే. తలలు వీడంగ విద్యాధరు ల్పొటచిరి

గ్రస్థులకా డైరి ఖచవరులు

చట్టపైపోక లై చనిరి గంధర్వులు

వరుణులు పంచబంగాళ మైరి

కన్నది గతి గాఁగఁ గిన్నరు లరిగిరి

పన్నగేందులు పటాపంచ లైరి

పోయినపోక లై పోయిరి సింధులు

దిక్కామొకము లైరి దిగధిపతులు

తే. హరిహాయత్రాణనాయతు లగుచు వచ్చి

మునులు సంపార్థనావచోముఖరు లైరి

పూని తనమీఁద వచ్చుదంభోళి నిల్లు

పంకజోదరుఁ డొడిసి చేపట్టుటయును.

37.

ఉ. ముందల వట్టినట్లు తనముఖ్యతరాస్త్రము గొన్న దేవకీ

నందనుఁ జూని సోధ్యసము నానయుఁ గొమ్మఁ గరీంధ్రుఁ డిగ్గినం

కందనుఁ డోముకుండ! మురళుస్ఫుర! యే నపరాధి నంచు వే

ముందటవచ్చి సాఁగఁబడి మొక్కిన శౌరి కృపార్ద్రచిత్తుఁడై.

38.

ఉ. లెమ్ము సురేంద్ర! నీవలన లే దొకతప్పును నీమఱాద లీ

కొమ్మ వదాన్యభూరుహముఁ గోననఁ దెచ్చితిఁగాని కొమ్ము నీ

సొమ్మని వజ్రిమిచ్చి మధుసూదనుఁ డాతరు వీఁ దలంచినం

గ్రమ్ముట మొక్కివాసపుఁడు కందళితప్రమదాంతరంగుఁడై.

39.

ఉ. సొమ్మన నెద్ది యే ననఁగ సొమ్మన కెవ్వఁడఁ గర్త వీవు నీ

సొమ్మలులప్రపంచమును శూరకులంబు నలంకరించు నీ

వమ్మహి నుండునంతకు ననన్యదురాపము పారిజాతభూ
జమ్మను నుండు నన్న వికసన్ముఖుడై హరి వీడుకొల్పుచున్. 40

శా. గంధర్వోరగసిద్ధసాధ్యపరులం గారుణ్యదృష్టికియా
సంధానంబున వీడుకొల్పి సురభూజంబు న్నతి న్యాహన
స్కంధాగ్రింబున నుంచి విక్రమకళాసంబలత్రేయసీ
సంధాస్థిఁగృతార్థుడై మఱలెనిచ్చ నేడ్కులుప్పొంగగన్. 41

ఉ. వాసవుతోడికయ్యమునవార్తలు నెప్పుడు మోముదమ్మిను
ల్లాసముమందహాసము దొలంకగ వేలుపుమానిపూవులం
జేసినసొమ్ములంగములఁ జేర్చి వధూమణి నాదరించుచున్
వాసుకిభోగతల్పుఁడు సువర్ణగిరింద్రము దాఁటఁజయ్యనన్. 42

— శ్రీకృష్ణుడు పారిజాతముతో నిజహరి కేటెంచుట —

చ. కనకగిరింద్రముం గడచి గ్రక్కున రైవతశాన్తిపాంత ని
చ్చిన యదువృష్టిభోజనృపసంహలు సేనలతోడఁ దన్నెదు
ర్కొన నగరంబుఁ జొచ్చె మణిగోపురసంసితపౌరభామిసీ
జనములు సేనముత్రములు నల్లగ నుల్లసితాంతరంగుడై. 43

తే. పురబహిర్భారములు దాటి భుజగళాయి
రాజమార్గంబు దటియ హేరాళ మగుచు
బుగులుకొనియెను సామోదపూర్వకములు
పారిజాతమహీజాతపరిమళములు. 45

ఉ. ఆమహిజాతముం గనినయంతటిగో ధనధాన్యరాశితో
సామజ మోటికా మహిత శాలలతో మణిసాధపంక్తితో
గోమహిషీ శతాంగ భట కోటులతో మణిభూషణాలితో
దామరతంపరై తనరె దత్పురి గింపచగేహవాటికల్. 45

మ. బెరసె న్నేన నిగిచ్చినట్లు వళు లుబైస్తుర్బలాంగంబు లం
 కురము ల్కూపె రదంబు లంఘులవడంకు ల్లీత వాలారులై
 కరజంబు ల్నిరిగించెఁ గేశవితతు ల్గప్పారె వృద్ధాళిక
 మరలంబ్రాయము వచ్చెఁ దత్తరుచలస్థాదానిలాపంగతిన్. 46
 క. విననేచ్చిరి బధిరులుగ చుఁగొననేచ్చిరియంధకులులఘుత్వముమీరన్
 జన నేచ్చిరి వికలాంగకు ల । నిమిషతరుకుచుమసారభావేశమునన్.
 క. విస్మయముగ సిగతి ముర । ఘస్మగుఁడునికేతనప్రమాణమున భుజం
 గస్మయపార వాహముడిగిఁ పశ్చిమముఖుఁడగుచునరిగెనమ్మోదమునన్.
 సీ. వరభక్తి దేవకీచనుదేవులకు ముక్తి-

బలభద్రునకు నట్ల ప్రిణతి సేసి
 గురు పురోహిత బంధుకోటికి విజయంబు
 గావించి మిత్తులఁ గాఁగిలించి
 సుత సోద రామాత్యతతినతు ల్గయికొని
 యాప్తవర్గంబుల నాదరించి
 గారవంబున బెక్కుగతుల మన్నించుచు
 వినతాతనూభవు వీడుకొలిపి

తే. ప్రేయసియుఁ దానుఁగూడి తదీయమంది
 రమున కేగి సుఖాలాపరచన మెఱయఁ
 బ్రతిన వచ్చెఁ గదా యిదె పారిజాత
 మనుచు నర్పింప నద్దేవి హర్షమంది.

— పారిజాత ప్రతిష్ఠ —

తే. ప్రాణవిభుఁ బెక్కుమారులు ప్రస్తుతించి
 మందిరారామ వాటికామధ్యసీమ
 దివిజభూమిరుహంబుఁ బ్రతిష్ఠ సేసి
 యర్హపూజన మొనరించె ననుదినంబు.

చ. గతులఁట ప్రాణనాథులఁట సారెక నైకములైనమోహనం
గతులఁట యేమి నెప్ప బలఘనైరుఁ బోర జయించి కల్పక
క్షీతిరుహము ని జేవ్వరికిఁ గృష్ణుఁడు చా నిట దెచ్చె నంచు నం
స్తుతులొనరించి రొండొరులతో నవతు ల్పదియాటువేపురుక.

సీ. విరివిగా నొక వేళఁ బెరఁగి వీటికి నెల్ల

నిజశీతలచ్చాయ నిగుడఁ జేయుఁ

బిన్నగా నొకవేళఁ బెనుకేలియంతయె

చూడుకల కెంతయు వేడక సేయు.

వింతగా నొకవేళ వివిధభూరుహపుష్ప

సురభిగంధంబుల సోడుముట్టః

— వేర్వేల నొకవేళ వికచకాంచనరత్న

పరిపక్వఫలములఁ బరిణమించు

తే. నభిలషించినరూపంబు నభినయించు

నుల్లమునఁ గోరుకోరిక లెల్ల నొసఁగు

సత్యభామాగృహరామనిత్యమెన

పారిజాతంబు విస్మయాపాది యగుచు.

52

— (నారదాగమనము.) —

వ. ఇవ్విధంబున నభీష్టఫలసిద్ధిసంతోషితస్వాతులును నిఖిల లోకైక
సంస్తూయమానమహామహిమోదాత్తులు నై నిరంతరసౌఖ్యవర్ధిష్టు
లగునాసత్యాకృష్ణులను జూచువేడుకం గ్రమ్మి నొక్కనాఁడు నిజ
తనుప్రభావావహసిత శారదసీరదుం డగునారదుం డరుగుదెంచి
యాదంపతులు సేయు సత్కారంబులం బరితుష్టి నొంది నుభోపవి
ష్టండై యిష్టాలాపనమయంబున నుల్లసితముఖారవిందుం డగుచు
నయ్యిండువదనం గనుంగొని.

53

తే. హేమనిభగాత్రి ! సిభాగ్య మేమి చెప్ప
జన్మసూజంబు నీపెరటి చెట్టుజేసి
నవతులన కాదు త్రిభువనేశ్వరి యనంగఁ
బాలుచుపొలోమిగెలిచితి వలఘుమహిమ.

54

చ. అతులిత తావకీన మహిమాతిశ యోచిత మైనపుణ్యక
వ్రత మొనరింపఁగా వలయు వారిజలోచన నీవు నయ్యరుం
ధతియును గౌరియు నృచియుఁ దత్పరబుద్ధి నొనర్చువేళఁ జూ
చితి మును తద్విధంబెఱుంగఁ జెప్పెద నే నిపుడానుపూర్విగన్. 55

చ. తెల తెలవాట మాననియతిన్నదికిం జని తీర్థ మాడి ని
ర్మలవనంబు గట్టి నవరత్నవిభూషణము ల్గరించి మై.
గలవ మలంది కొమ్ముడిని గమ్మనిరు ల్గువరించి యత్తమా
మలకును నాత్మభర్తకు నమస్కృతి సేసి తదీయసమ్మతి. 56

చ. కువలయనేత్ర తొంటితనకోపము గర్వము మత్సరంబు మా
ని వినయముం బ్రమోదమును నిండితొలంకెడు నెమ్మనంబున
ననవతులయిండ్లకెల్లఁ దొలునాఁడు క్రమంబుననేగి తద్వత్తో
త్సవమున కామతించి యతిసంధిమలీలలఁ దోడితేడగఁ. 57

చ. దినదిన మ్లు తత్పరమతిం బదివేపురు పేరఁటాండ్ర క
ర్చన లొనరించి సారఘనసార సుగంధములు నిచ్చిత్రనూ
తనపటరత్నభూషణ వితానము లిచ్చుచు వేడ్కఁ జైత్రీశు
ద్ధనవమి యాదిగా నెల వ్రతం బొనరించినయంతమిఁదట. 58

మ. పరమాచారధురీణు నధ్యయనసంపన్ను న్ముఖకారు శా
స్త్రరహస్యజ్ఞుని శిష్టవంశజఁ బ్రశాంతస్వాంతు నుద్యద్ధయా
పరతంత్రునివిదితాత్మభూసురవరుం బ్రార్థించి యాచార్యుఁగాఁ
దరశాక్షీ ! నియమింపఁగాఁ దగువ్రతోద్వాసక్రియా వేశకు. 59

శా. ఆరీతి న్నియమించి యీనలయు మాద్యదంతివాహావశు
 ల్నారీరత్నచయం బనర్హననరత్న శ్రేణి గోభూషణీ
 వారంబు ల్లనధాన్యసంతతి రసవ్రాత్రుబుఁ గర్పూరక
 స్తూకీసంకుమదాగురుకముక రాసు లోటిసంఖ్యాకముల్. 60

శా. ఏతద్వస్తుసదక్షిణాకముగ నా శ్రేణు న్సగనోకహా
 స్వీతుం గాఁ దగ ధారవోసి ద్విజుఁ డేయేయర్థము లేవఁడినం
 జేతఃప్రీతిగ నిచ్చి కృన్ముఁఁ బతిం జేకొంట యుక్తంబు ని
 ఖ్యాతంబై తనరారు సీవ్రతము సాకల్యంబుగాఁజేసినన్. 61

క. ధనకనకనస్తుసమితియుఁ|దనయసమృద్ధియునుగల్గితానుం బతియున్
 మనముననటగొఱలెఱుఁగక|యనితరసుల భేకచుఖములందుదురనుచున్

—| పుణ్యకవ్రతము. |—

క. నారదుఁడు పుణ్యకవ్రతఁ| మాయాధీగ నెఱుగఁజెప్ప నవహితమతియై
 కోరిక లిగురొత్తఁగఁ|ద|త్పారంభ మొనర్చెసత్యధపునియనుజ్ఞన్.
 సీ. యదు వృష్టి కుకుర భో జాంధ కాదికముగా

నాత్మకీయం బైనయాప్తగణము

సంబంధు లైనభీష్మకమహీశాదులు

పదియాఱు వేల భూపతులకులము

పాండవ కౌరవ పాంచాలు రాదిగాఁ

బరమహితం బైన బంధుసమితి

నందాదిగోపాలబృందంబు మఱియును

నెయ్యి రైవ ర్తించునృపచయంబు

తే. పారివారలచుట్టము లావరిసఖులు

గా జగంబునఁ గల్గినరాజులోక

మొంత యంతయు సకుటుంబ మేఁగుదెంచె

బుణ్యకాఖ్యవ్రతోత్సవాభ్యుదయమునకు.

క. నగములనదులఁ బయోధులఁ దిగంతములఁ గాననములదీవులమఱియుఁ
దగు నెడలఁ బుణ్యోన్మతః జగముత్సవమునకు వచ్చె సంభారంబుల్.

తే. అసురహరునాజ్ఞ రెనతకాదిపాఠ
విస్మయము గాఁగ నిర్మించె విశ్వేశ్వర్య
యాత్మవిర్మాణచాతురి కవధి గాఁగ
మణిమయోజ్జ్వల మగుధానమంటపంబు.

66

సీ. చూడ్కికి వేరేకమై సురవిమానములచే
గగనమార్గం బెల్లఁ గ్రిందుకొనియె
మచుజనాయక వరమకుటాగ్రములుచే
దిగ్భిత్తు లధికచిత్రితము లయ్యె
నాహూతు లైన మహామునీశ్వరులచే
బాడవడ దయ్యె భూభువనతలము
సందర్శనాయాతజనభరంబునఁ గ్రింది
భుగ్నస్ఫుటం డయ్యె భుజగభర్త

తే. సమయబహుముఖముఖరతూర్యములవలనఁ
బద్ధజాండంబు మోషసంభరితమయ్యె
సకలలోకమహాశ్చర్యజనక మయిన
పుణ్యకాఖ్యమహాత్మనాభ్యుదయమునను.

67

ఉ. దానవభేది సత్యయును దాను యథోచితవృత్తి మంగళ
స్నాన మొనర్చి శుభ్రవసనంబులు గట్టి యనర్హ రత్నభూ
షానిచహంబు పూని హరిచందనచర్చ వహించి వృద్ధన
భ్యానుమతి న్సులగ్నమున నావృతదీక్ష వహించె నయ్యెడల్. 68

క. ప్రతకల్పించితదాన! ప్రతిగ్రహార్థముగ నిఖిలపరిషదనుజ్ఞం
గృతనిశ్చయంజ్ఞ సవినయ! నతిచే సమ్మతిలఁజేసె నారదమానిక.

సీ. మదనతీరము క్తమణికుంభసంధ్య

సారభోదకముల జలకమార్చి

హిమధామకిరణవిభ్రమవిహంగితుభ్ర

కౌశేయయుగళంబుఁ గట్ట నిచ్చి

ఘనసారమృగమదగంధబాధుర సున

గంధసారము మేనఁ గలయ నలఁది

విస్మయరపరిమళపృసవమాల్యంబులు

ఘనజటాజూటంబు మునుఁగ జుట్టి

తే. లలితమణిమయభూషణావళులు దొడిగి

యిష్టరాజోపచారసంతుష్టుఁ జేసి

ఋత్విజులు గాఁగ ధౌమ్యాదిఋషుల నిలిపి

వారిఁ బూజించె సకలోత్సవంబు నెఱయ.

70

శా. భద్రదేభంబులమీఁద నెక్కి వెచుకం బ్రహ్మమ్మ శైవేయసా

భద్రాదు ల్సన ధర్మజప్రముఖభూషణేశితో శౌరి తూ

ర్యదాఘ్నిష్ఠరవంబు లుప్పతిలఁ జేర వ్వచ్చె సంపన్న నా

నాద్రవ్యం బగుదానమూటపము నంతపుంభృతానందుఁడై.

71

ఉ. ద్రోపదియు చుభద్రయును దోఁ జనుదే విభవాగతాన్యమృ

ధ్వేవరకామినీమణులు నేక్కు భజింపఁగ సత్యభామ ము

క్తావినిబద్ధపంజరయుతం బగుపల్లకి యెక్కి వచ్చె వృ

ద్ధావిసరంబు ముచ్చుగ వ్రతపృథిపాదనసావధానయై.

72

— ప్రతదానములు. —

చ. జలమహాపత్రి నేత్ర మునిసత్తమవృద్ధసువాసినీజనం

బులు వెనువెంట రాఁ జని ప్రభుత్వముతో వ్రతదానమూటప

[8]

పంచమాశ్వాసము.

108

స్థలమున నర్చితం బగువదాన్యమహీరుహసార్వభౌమము
వలగొని వచ్చి దేవమునివర్యునకిచ్చె యథోచితార్చనల్.

73

చ. సతులు పదాటువేపురును సంగడి రా వదనాంబుజంబునం
గృతకవికాన మచ్చుపడఁ గృష్ణునివట్టపుదేవి యిందిరా
ప్రతినిధి రుక్మిణీరమణి రాఁదగ వా నని వచ్చెఁ బుణ్యక
ప్రతము గనుంగొనం గమలరాగమణీశివకాధిరూఢయై.

74

వ. అట్టియెడ నమ్మహావ్రత దానోచితంబుగా వేర్వేటనేర్పరింపం బడు
సాలంకారధేనుసహస్రంబులు విడువకు నిజవత్సంబులం బిలుచు
నంభారవంబులవలనఁ; బ్రత్యేకంబ షర్వతంబులుగాఁ గల్పింపబడు
కనకరజతతామ్రకాంస్వాదిలోహంబులుం బద్మరాగప్రవాళహరి
సీల మాత్తకమరకతాది రత్నంబులుం దిల గోధుమ యవప్రీహి
మాష ముద్గాదిధాన్యంబులుం గనకనిర్మిత చ్చత్రిచామరశయ్యా
వ్యజన పాదుకాద్యుపకరణంబులుం గజ తురగ స్వందనాదివాహ
నంబులు మొదలుగాఁ గలుగుదానద్రవ్యంబులు సమకూర్చు నధి
కారులసంభ్రమాలాపంబులవలన, నపూర్వమహోత్సవ సంతోషి
తస్వాంతు లగుదిగంతమహీకాంతుల పరస్పర సరస సల్లాపంబుల
వలన, వివిధదేశాగతంబు లగురాజలోకశుద్ధాంతవర్గంబుల కెడ
గలుగ జడియువేత్రిహస్తులతర్జనస్ఫూర్ణనంబులవలన, సంయమీ
శ్వర తిలకంబుల వికస్వరస్వరంబుల నామ్రేడించువేదమంత్రపఠనం
బులవలన వైభవాలోకనలంపటులై యాకసంబునగుంపులుగొని
నిలింపులగ్గించుసంస్తవరవంబులవలన, బటహభేరీఝల్లర్యాది
వాదిత్రీనాదంబులవలనను, నాసమయం బభ్యర్ణ చందోదయ
ఘూర్ణమానార్ణవంబునుం గ్రోణిసేయు చుండె నట్టియెడఁ దత్కల
కలంబు విని వారించి నారదుండు సత్యభామ కిట్లనియె.

75

క. వికచాబ్జనేత్ర! యీపు

ణ్యకవృతవిధానమునకు నాధుని ధారో

దకపూర్వ మీవలయు ని

య్యకొలుపుమా యిపుడు యాదవాన్వయతిలకుఁ.

76

— సత్యభామ నారదునకుఁ గృష్ణుని దానమిచ్చుట —

చ. అనపుడు సత్యభామహృదయంబున లజ్జయు సమ్మదంబునం

బెనఁగొనఁ బ్రాణవల్లభునిఁ బ్రేమరసాలసవీక్షణంబునం

గనుఁగొని మోము వాంచి మధుకైటభమర్దన! చిత్తగించితే

మునిపతిమాట నాపుడును మోవిపయిం జిఱుచప్పిగుర్పఁగఁ.

77

మ. నవచంద్రాళిక! నీకు నేల యనుమానం బాగమోక్షంబు గా

న విచారించక ధార వోయు మనిన న్నజ్జభరకాంతలై

సవతు ల్వాచిరి వక్త్రపంకరుహము ల్సంబంధి భూపాలక

ప్రవరు ల్నర్విరి నర్థగర్భితవచఃప్రాగల్భ్య మేపారఁగఁ.

78

చ. మునిపతియానతిం జకితము గ్ధమ్మగీతరలాక్షి ప్రాణనా

ధునిఁ గనకాంబరాంచలముతోఁ గుసుమాయుధవాగురానిబం

ధనమును బొనికొవ్విరులదండ దగుల్కొనఁ జూటై వేష్కఁ గ

ల్పనగముఁగూడఁగంకణఝంఝంశంజలదోయ్యగంబునఁ.

79

తే. పరమమనిమానసాలాన బంధనమునఁ

గుదురు పడకుండుయాదవకుంజరంబు

వికచరాజీవనేత్రచే వేల్పుమ్రానఁ

గమ్మబూపులదండచేఁ గట్టువడియె.

80

చ. బలిదనుజేంద్రుఁ గట్టి తని పల్కఁగ విందుము గాని నేడు మా

చెలి యిదె పుష్పదామకముచే నినుఁ గట్టఁగఁ గంటి మింక నె

మ్రోలు పచరింప రాదనుచు మేలము లాడెడుసత్యబోల్ల స
న్నల నెనకొల్పుచుం గెలన నవ్విరి ధర్మజ భీమ ఫల్గునల్. 81

మ. సమయజ్ఞం డయి గర్గసంయమి మహాసంకల్పముం జెప్పఁ గ
ల్పమహీజుబు సదక్షిణాకము నిజప్రాణేశుఁ గూడ నుప
ర్యమునిశ్చేష్ఠున కిచ్చె దానముగ ధారాపూర్వ మవ్వేళఁ “దు
భ్యమహంసంప్రదదేనమోనమ” యటం చద్దేవి మోదంబునన్. 82

ఆ. ధార వోసి మఱియుఁ దద్వ్రతాంగంబుగా
దాన మిచ్చె నపుడు తలిరుఁబోడి
మణి సువర్ణ ధాన్యమయపర్వతంబులు
గోసహస్రవాజికుంజరములు. 82

క. ఇవ్విధమున దానముగొని చివ్వలయోగిరపుఁదపసిచెట్టునుగూడం
బువ్వలసరుల జాట్టిన! యవ్విభునిచెఱుగు విడిచియల్లన నగుమఁ.

క. సత్యముగ నిన్ను నిప్పుడు! సత్యాపతి మాకు నిచ్చెనకలామ్నాయ
స్తుత్య! యింక మాయభీష్మిత! కృత్యంబులు సలుపుచునుచుఁ గేళిపరుండ.

—| నారదుఁడు కృష్ణునిచేఁ బనులుగొనుట |—

సీ. మేళవించినవి సుమ్మి దీనిమె ట్లని
మాంసలాంసంబున మహతిఁ జేర్చి
మిన్నేటిజలము సుమ్మి తొలంకెడు నని
డాచేత మణికమండలు వొసంగి
యిది జపోచితము సుమ్మి జతనం బని
వలచేతఁ బద్మాక్షవలయ మిచ్చి
యీశానుఁ డిచ్చెఁ జమ్మి మాకు నిది యని
శార్దూలచర్మంబుఁ జంకఁ జొనిశి

తే. పొమ్ము పొమ్మని యొకకొంత పోవఁబోవ

రమ్ము రమ్మని మరలఁ జేరఁగఁ బిలిచి

కపటనటనాపరుం డైనకంసవైరిఁ

బరమముని నవ్వుటాలకుఁ బనులు గొనియె.

86

మ. నిగమాంతప్రతిపాద్య నాద్య నభవు నిత్తు న్నణాతీతు వి

శ్వగురుఁ జిన్నయు నవ్యయుం బరము నిశ్శృంకం బనుల్గొంచు మా

నిగరిష్ఠుండు కృతార్థుఁ డయ్యె నన సందేహింపఁగా నేల భ

క్తగణాధీశుఁ డనంగ నవ్విభుఁడు లోకఖ్యాతిఁ బెంపొందఁడే. 87

చ. అపుడు విరించిసూనుఁడు జనార్దను నెయ్యపువాలుఁగంటిఁ జూ

చి పడఁతి! నీమనోహరునిఁ జేకొను మిచ్చెద నంచుఁ బల్కుచో

నపరిమితప్రమోదభరితానన యై వెన నిచ్చె వేలుపుం

దపనికి నాత్మభూషణవితానము లన్నియు నిష్క్రియంబుగఁ. 88

క. ఇచ్చికయికొనియెఁగ్రమ్మఁజొనచ్చిగురుబోఁడివిభునినావైభవమున్

మెచ్చికురియించిరపుడు వియచ్చరులచ్చెరువుగాఁగ నలరులవానల్.

చ. తనుతరచుధ్య యాగమవిధానము తప్పక యుండ మానిచే

ననుమతిఁ గాంచి మొక్కి విసయంబున నందఱ నామతించి క

ల్పనగము కొల్పిరు ల్కనకపాత్రములం దగనించి యిచ్చె వా

యనములు రుక్మిణీప్రభృతులౌనవతు ల్పదియాటువేలకున్. 90

క. ఈచందమున నమానుష! గోచరమహిమాశ్శయఁ డైనగోవిందునిస

త్యాచంద్రముఖివరుసుర! వాచయమివరుఁడుచతుర వాచాప్రాధిన్.

—) నారదుఁడు కృష్ణుని స్తుతించుట. (—

అనులోమవిలోమకందము. —

నాయశరగసారవిరయ! తాయనజయ సుభగధరధీనియమా

మాయనిధీరధగభసుర! సాయజనయ తాయవిరసాగరశయనా! 92

పాదభ్రమకము:—

క. ధీర శయనీయశరధీ | మారవిభానుమతమమత మనుభావిరమా
సార సవన నవసరసా | దారద సమ తారహార తామసదరదా. 93

గోమూత్రికాబంధము:—

క. విదిశితదైత్య రమాగృహ | పదసారస వినతదేవ పతగేశహయా
చిదమిత చైత్యశమావహా | మదవారణ విమతభావమతపాశజయా.

నాగబంధము:—

చ. జలదవితానసీల ఖిలసాలకులక్షతివారణేశ ని
శ్చలమునివర్యపాల సురచారణయక్షనవానుకూల కుం
డలివరహారలోల నరనారదతత్పర భూవిధేయ యు
జ్జ్వలమనునీతిశీలితపశంపద శక్రరమానికేతనా ! 95

ఘరికాబంధము: —

క. శ్రీవర వర పదహృతభవ భావన వనజాయతేక్ష పాలితవిబుధా
భావితదనుభవనియమి స | భావనచతురా సముద్భృతార్ణవవసుధా.

చక్రబంధము:—

శా. చిత్రాకృత్యభినందినప్రజమ్మగాక్షీ మధ్యగా యక్షరా
మిత్రోష్ణద్యుతిదిగ్ధచక్ర జనివల్లీకర్షణా కృష్ణభా
సత్యారాధ్య నుతింతు నిన్ను జగదీశా విక్రమాత్సిరా
రాత్రీనాంచితభామితాక్ష సదయా రాధానుభావాకరా. 97

ద్యృక్షరికందము:—

క. మనమున ననుమానమునూ | ననునీనామమనుమనుమననమును నేమ
మునుమాన నన్నుమన్నున | మనుమను నానామునీనమానానూనా.

ద్వీకందకౌంచపదవృత్తము:—

క. అంకురితశ్రీసంగభుజాంకా హరిహాయముణిమదహరతనువన్దా
సంకటకృద్దైత్యాశయ! శంకాజనననిజచరిత శయధృతశంఖా! 99

క. పంకజనాభా భంజిత | పంకా పరమపురుష భవపరిభవనామా
శంకరభావా కిసలయ | సంకాశపదయుగ కలశశరనిధిశయనా!

భుజంగప్రియాతగర్భస్రగ్వీణి:—

వాసుదేవా ఘనస్వచ్ఛకాంతీ రమా

వాస వంశస్వరవ్యక్త వేదక్రిమా

రాసలాస్యప్రికారప్రవీణోద్యమా

వాసవాదిస్తుతవ్యక్త నామానమః.

101

క. అని చిత్రగతుల నవ్విభుఁ | గొనియాడిముసీంద్రుఁడరిగెగోపవధూటీ
జనతావల్లభుఁడును మి! త్రనికాయముతోడ నిజపురంబునకరిగె.

చ. నిజపురి కేగుదెంచి ధరణీధరుఁ డప్పుడు భోజరాజ ధ
ర్మజ కురునాథ ముఖ్యమహిమండలనాథులఁ దక్కుఁ గల్గు బం
ధుజనులఁ గల్పకద్రుమజనూతనదివ్యవిభూషణాంబర
వ్రజము లొసంగి వీడ్కొని నిరంతరసౌఖ్యరసైకలోలుఁడై. 103

క. తలిరులతుదఁజనుకులుజల

జలవడియఁగదడిసిమెలఁగుచలికరువలి ను

నొలపమునవిరియుపరువపుఁ

దొలుమొగడలవలపుదెలుపుతోటలలోన.

104

క. దర దళ దంబుజ ముకుళో! దర దళమిళదళికుల చ్చదప్రహతి సర
త్సరస రజో ధూసర పరి! సర సరసీ తీర కుంజసదనస్థలుల.

క. మరకత గోమేధిక పు! వ్యరాగ విద్రుమ విదూరసంభవ ముక్తా
హరిసీల వజ్రకురువి! ధ రత్నమయ కృతక భూమిధర కందరలన్.

పంచమాశ్వాసము.

109

సీ. భోజకన్యాసరిద్రాజహంసము సత్య
 భామాశుకీకేళిపంజరంబు
 జాంబవతీనిశాచంద్రోదయంబు కా
 శిందీసరోజినీందిందిరంబు
 భద్రాకలాపినీపావృడంబుదము సు
 దంతారసాలలతాపికంబు
 మిత్రవిందావనీచైత్రాగమము లక్ష
 కాహారయష్టికానాయకంబు

తే. పోడశసహస్రకామినీస్తోమధేను
 కారిరంసామదోత్కటవారణేంద్ర
 మనఁగ సౌఖ్యాంబునిధి నోలలాడు చుండె
 గృష్ణుఁ డఖిలావనైకవర్తిష్ణుఁ డగుచు.

107

సీ. కాశికగోత్రవిఖ్యాతుఁ డాపస్తంబ
 సూతుఁ డార్యేలపవిత్రకులుఁడు
 నందిసింగామాత్యునకునుఁ దిమ్మాంబకుఁ
 దనయుండు సకలవిద్యావివేక
 చతురుండు మలయమారుతకపీండునకు మే
 నల్లుండు కృష్ణరాయక్షీతీశ
 కరుణాసమాలభ్యునచతురంతయా
 సమహాగ్రహారసన్మానయుతుండు

తే. తిమ్మయార్యుండు శివపరాధీనమతి య
 ఘోరశివగురుశిష్యుండు పారిజాత
 హరణ మనుకావ్య మొనరించె సంధ్రభాష
 నాదివాకరతారాసుధాకరముగఁ

108

శా. ఏకచ్ఛత్రితసర్వభూతలన్యసింహేంద్రక్షమాభృత్తపః
 పాకద్యోతితరూప మాక్తికతులాభారప్రదానోన్నతా
 కోకస్తన్యసమాస్త్రుసన్నిభ హరితూలంకషోద్యద్యశ
 శ్రీకర్ణాటమహీశ వైరికరిరాఙ్గింహపృతాపోదయా ! 109

క. భువనవిజయాఖ్య సంస! న్నవరత్నవిభావభాతనలినాప్తరమా
 ధవచరణకమలసేవా! పృవణమతీ వీరరుద్రవర్షతవజ్జీ ! 110

మంగళమహాశ్రీ.

చిత్తజభిదంఘ్రియుగ చింతనకళాధిగత
 జిష్ణు సమవైభవ విశేషా
 విత్తరమణామరగవీ తరణిభూజలద
 విశ్రుత కరాంబురుహగోష్ఠీ
 నృత్తమణిరంగతలనీతిమమరాజనిభ
 నిర్భరదయారసపయోధీ
 మత్తగజయాధమదమగ్నసుఖతాళిరవ

మాన్యగృహ మంగళమహాశ్రీ.

111

— గ ద్య ము. —

ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వర పరవ్రసాదలబ్ధ సారసారస్వతాభినంది
 నంది సింగయామాత్యపుత్ర కాళికగోత్ర పవిత్ర సుజన
 విధేయ తిమ్మయ నామధేయ ప్రణీతంబైన
 పారిజాతాపహరణం బను మహాపృబం
 ధంబునందు సర్వంబును
 బంచమా శ్వాసము

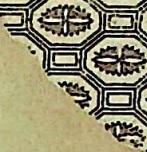
శ్రీ JAGADGURU VISHWARADITYA
 JINANA SIMHASANA NANAMANDIR

LIBRARY

Jangamawadi Math, Varanasi

Acc. No. 8102

మ హా వ తి వ్ర త ల క థ లు.

ఉడుకెత్తిన ఉక్కు-తునకవంటి చక్కని 22 కథలు సామాన్య మగు భాషలో మృదుమధురపదగుంభితములై విరాజిల్లుచున్నవి. ప్రథమములో మెరుంగును పురుగులనుకొని మగని కండ్లు పొడవినసుకన్య చరిత్ర. నలునిసంపత్తి దాయాదులకు పోవ విచారముచేకుంగిన వీర నలుని ధర్మపత్ని దనుయంతి దర్శనభాగ్యచరిత్ర. అత్తమామలపెత్త సంబులోనుండి యముని ధిక్కరించి నాధునిబ్రతికించిన నారీమణియగు సావిత్రిస గతి. భర్తనుర్జ్వాగ్రము భార్య పతివ్రతాత్వముచే విష్ణువు గూడ గజగజలాడిన తులసీదేవి విశదచరిత్ర. సత్యమే నిత్యమును జరపిన హరిశ్చంద్రమహీశుని సతి చంద్రమతి భావచరిత్ర. భక్తిలోభగవంతుని మెప్పొందిన జయదేవుని సతి పద్మావతీదేవి చరిత్ర. అంధుడగు ధృతరాష్ట్రుని జూచి కండ్లకు గంఠాలు గట్టుకొన్న పరమపతిప్రతగాంధారీ చరిత్ర. పాండవుల తల్లియగు కుంతీదేవి పూతచరిత్రము. నీతులకు నిధియగు సునీతి చరిత్ర. కృష్ణభగవానుని పట్టపుదేవి దుక్కిణమ్మ చక్కని చరిత్రము. వసిష్ఠభగవానుని సతి అరుంధతీదేవిచరిత్ర. నీరసముగా జూడకుండానున్న సరసాదేవి చక్కని చరిత్ర. సంభ్యావళీదేవి పవిత్ర చరిత్ర. పాండవులయిదుగురకును భార్యయగుద్రౌపదీదేవి చరిత్రము. దువ్యంతునిచేవరింపబడిన శకుంతలచరిత్ర. రామునిభార్యయై లంకలో నానాబాధలనుభవించినప్పటికి భక్తితప్పనిపతితపావనచరిత్రవీతచరిత్ర. పతివ్రతాత్వమహిమచేరాళ్ళనుగూడగుగ్గిళ్ళగామార్చి ననిగ్రహానుగ్రహసమర్థ అనసూయచరిత్ర. కుష్ఠురోగియైనతనపెనిమిటి నికష్టించి పెంచి నారీహృదయ కమలమగు సుమతీదేవి సూక్తి. నాధునిచే నాణ్యముగా జూడబడిన నాలాయనీదేవి. చరిత్ర. వీరుడగులక్ష్మణునికి యద్ధాంగి ఊర్మిళచరిత్ర. మహాతపోనిష్ఠాగరిష్టాత్ముల మెప్పునొందిన లోపాముద్రచరిత్ర. నావలోబడిన సంకటములుతరించినాధుని వేదకి సుఖములందిన జయప్రదాదేవి చరిత్ర. వెల రు 1—0—0.

కొండపల్లి వీర వెంకయ్య, బుక్ సెల్లరు, రాజమండ్రి.

దస్తావేజుల మతలబు

ఇందు దస్తావేజు లేఖరులు గమనింపవలసిన ముఖ్యవిషయములు, దస్తావేజుల రిజిస్ట్రేషను గూర్చి తెలియవలసిన ముఖ్యవిషయములు, ఇల్లుక్రియం, భూమిక్రియం, మనోవర్తి యిచ్చేపద్ధతిని క్రియక్రియము భూమి, భూమిపైగలసర్వస్వము క్రియము, భూమితాము, పంచాయతీ తీర్పులు, పిరాయింపుదస్తావేజు, జామీనుపత్రము, డిక్రీ ట్రాన్సుఫరు, పారీఖత్తు, మరణశాసనములు, దత్తతలు, దానపత్రములు, మనోవర్తి దస్తావేజులు, కవులు కదపాలు, ఖండగుత్తకవులు, అద్దీచీట్లు, వక్కువిడుదల రద్దుదస్తావేజులు, ఎగ్రిమెంట్లు మొదలగు పలువిధములగు మతలబులన్నియు కలవు. సర్వజనులకు మిగుల ఉపయోగమైన గ్రంథమిదియే.

వెల రు 1—0—0.

భట్టివిక్రమార్కుని కథలు

ఇదువదగినవి ఆనందించదగినవి అలకించదగినవి ఆచరించదగినవియు నగు భట్టివిక్రమార్కుని కథలు కరమార్కులనిలయములున్న, సాహసాదార్యసద్గుణోపేతములున్న అగు విక్రమార్కుని చక్కనికథలు చిక్కనిరసముతో-చక్కనిమాటలతో-అశ్శతముగొల్పు ఆశ్చర్యకరవృత్తాంతములతో నిండిన ఈపుస్తకమును యెవ్వరు చదువకుండా నుండగలరు. 250 పేజీలు 52 పెద్దకథలుగల ఈగ్రంథము.

వెల రు 1—4—0.

కొండవల్లి వీరవెంకయ్య, బుక్ సెల్లర్, రాజమండ్రి.